

SAVONIA

ammattikorkeakoulu

OPINNÄYTETYÖ - YLEMPI AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINTO
MATKAILU-, RAVITSEMIS- JA TALOUSALA

SISÄLTÖÄ TUVA-KOULUTUKSEN VALINNAISIIN OPINTOIHIN

TEKIJÄ Johanna Huhtio

Koulutusala Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	
Tutkinto-ohjelma Wellness-palveluliiketoiminnan johtaminen	
Työn tekijä(t) Johanna Huhtio	
Työn nimi Sisältöä Tuva-koulutuksen valinnaisiin opintoihin	
Päiväys	27.4.2023
Sivumäärä/Liitteet	59 + 15
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani(t) Vantaan ammattiopilaitos Varia / Tuva-koulutus	
Tuva eli tutkintoon valmentava koulutus on elokuussa 2022 aloittanut nivelvaiheen koulutus, jossa tavoitteena on antaa opiskelijalle riittävät valmiudet siirtyä toisen asteen opintoihin. Kuluneen vuoden aikana on havaittu, että opiskelijat kaipaavat Tuva-koulutukseen monipuolisempaa ja aktivoivaa sisältöä. Tuvan valinnaisissa opinnoissa oli ainoastaan kaksi vaihtoehtoa, johon halusimme ideoita uusiin sisältöihin. Tavoitteena oli, että sisällössä voitaisiin opettaa nuorille tulevaisuuden kannalta hyödyllisiä taitoja. Tutkimuksessa lähdettiin selvittämään tulevaisuuden osaamistarpeita eli taitoja, joita nuoret tulevat tarvitsemaan Tuvan jälkeen, työelämässä ja omassa arjessaan. Työn teoreettisessa viitekehäksessä paneudutaan osaamisen kehittämiseen ja tulevaisuuden osaamiseen. Lisäksi tutustutaan Z-sukupolven ja heidän tulevaisuuden toiveisiinsa, sekä siihen miten työelämä tulee muuttumaan heidän siirtyessä sinne. Työn tutkimusote oli laadullinen, jossa oli myös määrällisen tutkimuksen piirteitä. Tutkimuksen lähestymistapa oli tapaustutkimus. Tutkimusaineisto kerättiin kyselytutkimusten ja ryhmähaastattelun avulla. Kyselytutkimukset toteutettiin Tuvalla opiskeleville nuorille ja valikoidulle joukolla, jotka työskentelevät toisen asteen opetus- ja ohjaustyössä. Puolistrukturoitu ryhmähaastattelu toteutettiin Tuvalla opettaville ja ohjaaville henkilöille. Tutkimuksen avulla haettiin vastauksia ja ymmärrystä nuorten tulevaisuuden kiinnostuksen kohteista ja toiveista. Lisäksi selvitettiin mitkä taidot auttavat nuoria menestymään erityisesti jatko-opinnoissa ja työelämässä. Oli tärkeää saada nuorilta itseltään ja heidän kanssansa työskenteleviltä selvitys siitä, millä tasolla tarvittavat taidot ovat tällä hetkellä ja minkä taitojen kehittämiseen tulee panostaa entistä enemmän. Tutkimusaineiston analysoinnissa apuna toimi teemoittelu, joka on yksi sisällönanalyysin muoto. Aivoriihiyöskentelyllä kerättiin tietoa ja ideoita kehittämisen tueksi. Aivoriihiyöskentely oli sopiva ideointimenetelmä, kun ideointiin osallistui isompi joukkohenkilöitä ja tavoitteena oli tuottaa mahdollisimman paljon ideoita. Oppimista tulee tapahtumaan läpi koko elämän ja se vaatii yksilöltä oman osaamisen tunnistamista ja kehittämistä. Tulevaisuuden osaaminen määrittelee taidot, joita tarvitaan elämän eri osa-alueilla. Tutkimuksessa nousi esille digi-, sosiaaliset- ja monilukutaidot. Näiden lisäksi esille nousivat omatoimisuus, itsensä johtaminen ja ongelmanratkaisukyky. Tutkimuksen perusteella näitä taitoja on tarpeellista tuoda mukaan vahvemmin Tuva-opintoihin. Aivoriihiyöskentelyssä hyödynnettiin tutkimusmateriaalin tuloksia ja ideointiin Tuva-koulutuksen valinnaisiin opintoihin sisältöä, jossa korostuisivat edellä mainitut taidot. Aivoriihi sopi ideointimenetelmäksi opintojen kehittämiseen, jossa sisällölle ei ole asetettu liian tarkkoja määritelmiä ja rajoja. Ideoinnin lopputuloksena saatiin ideoitua kuusi toisistaan erilaista kurssia, jotka tulevat tuomaan Vantaan Tuva-koulutukseen monipuolisuutta, antavat nuorille konkreettista tekemistä ja vahvistavat oppimisvalmiuksia sekä monia tulevaisuudessa tarvittavia taitoja.	
Avainsanat Tuva-koulutus, Z-sukupolvi, Tulevaisuuden osaaminen, Osaamisen kehittäminen, Elinikäisen oppimisen avaintaidot.	

Field of Study Tourism, Catering and Domestic Services	
Degree Programme Master's Degree Programme in Wellness Business Management	
Author(s) Johanna Huhtio	
Title of Thesis Content for optional studies in preparatory education for an upper secondary qualification (Tuva)	
Date 27 April 2023	Pages/Appendices 59 +15
Client Organisation /Partners Vocational school / Tuva schooling	
The purpose of this thesis was to research Tuva, a preparatory education for vocational training and general upper secondary education. Tuva education started in August 2022. Tuva's goal is to give students sufficient skills to move on to upper secondary education. During the past year, it has been observed that students need more diverse and activating content for Tuva training. Tuva consists of two optional courses, and the aim of this thesis was to create new contents which would teach useful skills for the future. The aim was to learn in which level the necessary skills are at present and which skills should be emphasized more in developing. First, future competence needs, i.e. skills that young people will need after Tuva training in their studies, working life and their own everyday life, were examined. In the theoretical framework of the work, the focus was on competence development and future competencies. In addition, generation Z and their hopes for the future, as well as how working life will change in the future were studied. The research methods were qualitative and partly quantitative. This thesis was a case study where data was collected through surveys and group interviews. The target groups were the young people studying in Tuva, and a selected group of people working in upper secondary education and guidance. A semi-structured group interview was conducted for teachers and supervisors at Tuva. It was important to get information from the young people themselves and those who are working with them. Thematization, which is one form of content analysis, was used. Brainstorming was used to gather information and ideas to support development. As a result, it was detected that lifelong learning blurs the boundaries of schools and workplaces even more. Lifelong learning requires the individual to identify and develop his or her own competencies. In the future, the needs of digital and social skills as well as language, reading and writing skills will be important. In addition, self-activity, self-management and problem-solving ability will come to the fore. Based on the research results, it is necessary to include these skills more strongly in Tuva studies. The results were utilized by brainstorming and content for the optional studies which would emphasize the above-mentioned skills in Tuva education was devised. Brainstorming was a suitable method to generate as many ideas as possible in a large group, and the final result consisted of six completely different courses. This will give Vantaa Tuva education more versatility and young students concrete doing. The students will develop stronger learning abilities and a lot more other skills needed in the future.	
Keywords Tuva education, generation z, future competence, competence development, key skills of lifelong learning.	

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	6
2	TUTKINTOON VALMENTAVA TUVA-KOULUTUS	9
2.1	Tuva-koulutuksen tavoitteet ja toteutus	9
2.2	Tuva-koulutuksen sisältö	10
2.3	Tuva-koulutuksen valinnaiset opinnot.....	11
3	OPISKELIJAT TUVA-KOULUTUKSESSA JA JATKO-OPINNOT TUVAN JÄLKEEN	12
3.1	Tuva-persoonat	12
3.2	Z-sukupolvi.....	14
3.3	TUVA- koulutuksen jälkeen.....	15
3.3.1	Ammatillinen koulutus Variassa.....	15
3.3.2	Lukiokoulutus Vantaalla	16
4	OSAAMISEN KEHITTÄMINEN	17
4.1	Oman osaamisen tunnistaminen	18
4.2	Elinikäinen oppiminen	19
4.3	Elinikäisen oppimisen avaintaidot.....	19
4.4	Oppimisen ympäristöt	20
4.5	Oppisopimuskoulutus	21
5	TULEVAISUUDEN OSAAMINEN.....	23
5.1	Nuorten odotukset tulevaisuudelta ja työelämältä	23
5.2	Nuoret sukupolvet muuttavat työelämää	24
5.3	Tulevaisuuden työelämätaidot	25
5.3.1	Omatoimisuus ja itsensä johtaminen.....	25
5.3.2	Taidot yhteistyön, verkostojen ja monimuotoisuuden lisääntyessä	26
5.3.3	Ongelmanratkaisutaidot ja innovatiivisuus	27
5.3.4	Digiosaaminen.....	27
6	TUTKIMUKSEN TAVOITE JA TOTEUTUS	29
6.1	Tutkimusote ja lähestymistapa.....	30
6.2	Tutkimusaineiston keruu	31
6.2.1	Kyselytutkimus	31
6.2.2	Tutkimushaastattelu	33
6.3	Aineiston analysointi	34

6.4	Aivoriihi työpaja	35
7	TUTKIMUKSEN TULOKSET	36
7.1	Tuva-opiskelijoiden kyselytutkimus.....	36
7.1.1	Toisen asteen ohjaajien ja opettajien kyselytutkimus	39
7.1.2	Tuva-koulutuksen opettajien ja ohjaajien ryhmähaastattelu	42
7.2	Tulosten hyödyntäminen ideoinnissa	43
7.3	Yhteenveto.....	44
7.4	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	46
8	JOHTOPÄÄTÖKSET	48
8.1	Osaaminen, joka on hyödyllistä kaikille elämän osa-alueilla.....	48
8.2	Työelämätaitoihin valmentautuminen	50
8.3	Aivoriihi menetelmänä	52
9	POHDINTA.....	53
	LÄHTEET	56
	LIITE 1: KYSELY TUVA-OPISKELIJOILLE.....	60
	LIITE 2: KYSELY TOISEN ASTEEN OPETUS- JA OHJAUSHENKILÖSTÖLLE	70
	LIITE 3: KYSELY VARIAN TUVAN OPETUS- JA OHJAUSHENKILÖSTÖLLE.....	75

1 JOHDANTO

Tutkintokoulutukseen valmentava koulutus TUVVA on nivelvaiheen koulutuskokonaisuus peruskoulun jälkeen, ennen toisen asteen opintoihin siirtymistä. TUVVA-koulutus syntyi, kun haluttiin yhdistää aiemmat nivelvaiheen koulutukset yhdeksi. Tuvassa yhdistyvät kolme aiempaa nivelvaiheen koulutusta, ammatilliseen koulutukseen valmentava VALMA, lukio-opintoihin valmentava LUVVA ja perusopetuksen lisäopetuksena toiminut KYMPPILUOKKA. Koska nivelvaiheen koulutusta ei enää jaeta selvästi lukioon tai ammatilliseen koulutukseen valmentavaksi, voivat Tuva-koulutukseen hakeutua kaikki tietämättä suuntaavatko jatko-opintoihin lukioon vai ammatilliseen koulutukseen. (OKM 2023.)

Kun opiskelijalla ei ole vielä toisen asteen tutkintoa ja hän on suorittanut peruskoulun, voi hän hakeutua opiskelemaan Tuva-koulutukseen enintään yhdeksi vuodeksi. Tuva-koulutukseen hakeutuu tyypillisesti opiskelija, joka jostakin syystä tarvitsee vielä valmennusta ennen jatko-opintoihin siirtymistä tai tarvitsee aikaa oman uran valinnan suhteen. Tuva-koulutukseen voi hakeutua sekä nuori että aikuinen, joka kokee tarvitsevansa vahvistusta suomen kielen osaamiseen. (Opetushallitus 2023, 1.)

Tuva-vuoden aikana on tavoitteena vahvistaa opiskelijan oppimisvalmiuksia niin, että hän pärjää toisen asteen opinnoissa. Opiskeluvalmiudet voivat olla kielellisiä, opiskelutaitoja tai jopa elämänhallintataitoja. Tuva-koulutuksen aikana voidaan selkeyttää nuoren jatko-opintoja ja urasuunnitelmia, rakentamalla erilaisia suunnitelmia toiveiden ja tavoitteiden suhteen. (Opetushallitus 2023, 1.)

OKM:n (2023) mukaan tavoitteena on ollut, että valmentavaa koulutusta olisi tarjolla mahdollisimman lähellä opiskelijan kotia. Vantaalla Tuva-koulutuksen yhdeksän ryhmää on ripoteltu eri puolille kaupunkia siten, että neljä ryhmää on sijoiteltu kolmen eri lukion yhteyteen ja viisi ryhmistä Varian Hiekkaharjun toimipisteelle. Kaikissa ryhmissä opiskelijoille on samanlainen mahdollisuus päästä opiskelemaan sekä lukio-opintoja että ammatillisia opintoja. Kaikilla Tuva-opiskelijoilla on myös mahdollisuus päästä tutustumaan ammatillisiin aloihin sekä Variassa että muissa ammatillisissa oppilaitoksissa. Tutustumisajat ovat sopimuksen mukaan pituudeltaan muutamasta tunnista muutamaan päivään.

Tuva-koulutus on valmentavaa koulutusta, jonka tavoitteena on tukea opiskelijan valmiuksia ja osaamista kokonaisvaltaisesti. Se koostuu koulutuksen osista, joiden sisällöissä on huomioitu laaja-alaisen osaamisen tukeminen. Laaja-alaiseen osaamiseen kuuluvat tiedot, taidot, asenteet ja toimintakyky. Kuvassa 1 on esitelty laaja-alaisen osaamisen alueet. (Opetushallitus 2023, 14.)

KUVA 1. Laaja-alainen osaaminen (Opetushallitus 2023, 14)

Kun Vantaalla suunniteltiin Tuva-koulutusta, oli nivelvaiheen opettajilla ja ohjaushenkilöstöllä mahdollisuus päästä mukaan suunnittelutyöhön. Syksystä 2021 lähtien sain itse olla osa suunnittelutiimiä. Myös nykyiseen tehtävääni kuuluu vahvana osana Tuva-koulutuksen kehittäminen yhdessä Varian valmentavan tiimin osaamispalveluesimiehen ja opetus- ja ohjaushenkilöstön sekä muiden Tuvan sidosryhmien kanssa. Koska Tuva-koulutus muovaantuu ja kehittyy jatkuvasti toiminnan kautta, halusin ottaa sen kehittämisen osaksi opinnäytetyötäni. Tuva kokonaisuutena on liian iso kehitettäväksi kerrallaan. Koulutuksen osa "valinnaiset opinnot" olivat kuin tyhjä kirja, johon halusin lähteä hakemaan hyödyllistä sisältöä.

Tuva-koulutuksen nuoret ovat syntyneet pääosin 2000-luvulla ja heistä ensimmäiset ovat asettautuneet jo työelämään näyttämään, miten tämä digiaikaan syntynyt Z-sukupolvi tulee omalta osaltaan sitä muuttamaan (Manka & Manka 2016). Z-sukupolven edustajat ovat tottuneita teknologian kuluttajia, joille täytyy löytyä viihdettä ja virikkeitä. Kun heille kaksi tärkeää asiaa sekoittuu, yhdistyvät työ ja huii yhdeksi (Tapscott 2010, 65). He tulevat olemaan sukupolvi, joka muuttaa ja haastaa nykyistä työelämää. Z-sukupolvelle erityisen tärkeitä arvoja ovat tasa-arvo, avoimuus ja läpinäkyvyys (Tienari ja Piekkari 2011, 15–20).

Tavoitteena on saada Tuvasta monipuolinen koulutus, joka tarjoaa sen jokaiselle opiskelijalle jotakin hyödyllistä. Tutkimuksen avulla kartoitetaan tietoa, joka auttaa Tuva-koulutuksen kehittämisessä ja etenkin antaisi suuntaa valinnaisten opintojen sisällölle. On tärkeää, että Tuva-koulutuksesta voidaan kehittää sellainen kokonaisuus, jota tarjoaa monipuolista ja viihdyttävää sisältöä. Sisällön tulee

olla myös oikeasti tarpeellista ja antaa sellaisia tietoja ja taitoja, joita nuoret voivat hyödyntää elämän eri osa-alueilla. Ilman tutkimuksen tuottamaa tietoa, ei välttämättä pystytä näkemään näitä asioita ja saamaan myös opiskelijoiden omia toiveita hyödynnettyä.

Tutkimuksessa selvitetään mitä osaamista tarvitaan erityisesti tulevaisuudessa, mitä vaatimuksia muuttuvalla työelämällä on ja mitä taitoja ilman ei selviä edes arjessa. Oppiminen tulee olemaan läsnä koko ihmisen elinkaaren ja sitä varten tarvitaan tiettyjä avaintaitoja. Tuva-koulutuksen jälkeen Tuva-opiskelijoiden seuraava askel on toisen asteen opinnot. Mitä oppimisvalmiuksia niissä menestyminen vaatii? Moni opiskelija tekee ehkä jo opintojen aika osa-aikatyötä. Työelämään siirtyminen vaatii erilaisia tietoja ja taitoja. Yleisimmät taidot ovat samat kaikilla aloilla, mutta joissakin saattaa painottua eri taidot. Taitoja opetellaan jo koulussa ja siitä syystä on hyvä tietää, mitkä ammatilliset alat kiinnostavat tämän päivän nuoria. Olin myös kiinnostunut tietämään, mitä nuoret itse toivovat osaksi Tuva-koulutusta ja millainen oppimisympäristö tukee heidän oppimistaan. Saadakseni vastauksia selvitetään asiaa Tuvalla opiskelevilta nuorilta, toisen asteen ja Tuvan opetus- ja ohjaushenkilöstöltä. Tarvitsin heiltä myös ymmärrystä ja näkemyksiä siitä, millaisella tasolla tarvittavat taidot ovat tällä hetkellä.

2 TUTKINTOON VALMENTAVA TUVA-KOULUTUS

Tutkintoon valmentava Tuva-koulutus on nivelvaiheen koulutus, joka käynnistyi valtakunnallisesti elokuussa 2022. Tuva-koulutus korvaa aiemmat kymppiluokat, lukioon valmistavan LUYVA-koulutuksen ja ammattitutkintoon valmentavan VALMA-koulutuksen. Tuva-koulutusta tarjotaan sekä oppivelvollisille että aikuisille. Se on tarkoitettu kaikille, joilla ei ole toisen asteen koulutusta tai jotka tarvitsevat jostakin syystä valmentavaa koulutusta. Opiskelijalla voi olla tarve parantaa suomen kielen taitoaan tai opiskelu- ja elämänhallinnan taitoja. Opiskelijalla voi olla myös tavoitteena saavuttaa oppimisvalmiudet, joilla päästä suorittamaan toisen asteen tutkintoa. Tuva-vuoden pituus on 38 viikkoa eli enintään yksi lukuvuosi. (Opetushallitus 2022b.)

Vantaalla Tuva-koulutusta järjestää ammattioppilaitos Varia. Tuva-koulutusta tarjotaan neljässä toimipisteessä. Lukioon valmentavia ryhmiä toimii Vaskivuoren lukiolla Myyrmäessä, S2-ryhmä Tikkurilan lukiossa ja Lumon lukiolla Korsossa, jossa toimii lisäksi Tuvan yksi perusryhmä. Näiden lisäksi Varian Hiekkaharjun toimipisteessä toimii ryhmiä, joissa on pääsääntöisesti ammatilliseen koulutukseen tähtääviä opiskelijoita. Heidän joukossaan on myös muutama lukioon tähtäävä opiskelija tai opiskelijoita, jotka eivät vielä tiedä mihin toisen asteen opintoihin suuntaavat Tuva-vuoden jälkeen. Hiekkaharjussa toimivat perusryhmä, tuetturyhmä, S2-nuorten ryhmä, S2-aikuisten ryhmä ja hybridiryhmä. Perusryhmällä tarkoitetaan ryhmää, jossa opiskelijat voivat toimia normaalikokoisessa ryhmässä. Heillä ei lähtökohtaisesti ole tarvetta vahvistaa suomen kielen osaamista ja he käyvät lähiopetuksessa päivittäin. S2-ryhmässä olevat nuoret ja aikuiset opiskelevat muita enemmän suomen kieltä ja usein heidän Tuva-vuoden tavoitteenaan on saavuttaa sellainen suomen kielen osaaminen, jonka avulla he voivat siirtyä toisen asteen tutkintoon. Hybridiryhmä opiskelee kolme päivää viikossa lähiopetuksessa ja kaksi päivää etäopetuksessa. Tuetturyhmä koostuu opiskelijoista, joilla saattaa olla muita enemmän oppimiseen liittyviä haasteita. Tuetun ryhmän opettajana toimii erityisopettaja, mutta opiskelijoilla on lisäksi käytössä Tuvan erityisopettaja. Kaikilla Tuva-ryhmillä on käytössä yhteinen erityisopettaja, S2-opettaja ja opinto-ohjaaja.

2.1 Tuva-koulutuksen tavoitteet ja toteutus

Tuva-koulutuksen tavoitteena on auttaa opiskelijaa saavuttamaan ne opiskelijavalmiudet, jotka auttavat häntä pääsemään ammatilliseen koulutukseen tai lukioon sekä suoriutumaan toisen asteen opinnoista. Opiskelijan Tuva-vuoden tavoitteena voi olla nostaa peruskoulun päättöarvioinnin numeroita, parantaa suomen kielen taitoa tai selkiyttää jatko-opiskelusuunnitelmiaan. Tuva-koulutus on myös paikka niille opiskelijoille, jotka eivät päässeet haluamaansa opiskelupaikkaan tai eivät ole löytäneet mielekästä opiskelupaikkaa. Tuva-vuodelle voidaan asettaa tavoitteet, joita tarkastellaan ja selkiytetään vuoden aikana. Opiskelijan ei siis tarvitse vielä hakiessaan tietää haluaako Tuva-vuoden jälkeen suuntautua lukioon vai ammatilliseen koulutukseen. (Varia 2022a.)

Tuva-koulutuksen arvoperustaan kuuluu demokratia, yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja kestävä elämäntapa. Opiskelijalle halutaan mahdollistaa yksilöllinen polku, jossa hänen tekemiä valintoja kunnioitetaan ja tuetaan ohjauksen avulla. Jokaiselle opiskelijalle luodaan heti opintojen alussa henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma, jota seurataan ja päivitetään säännöllisesti vuoden aikana.

Opiskelijan lähtökohdat, tarpeet, tavoitteet ja harrastukset sekä elämäntilanne otetaan mahdollisimman hyvin huomioon opetusta ja ohjausta suunniteltaessa ja toteuttaessa. Tuva-koulutuksen avulla halutaan kannustaa ja motivoida opiskelijoita elämän mittaiseen opiskeluun. (Opintopolku 2022; Opetushallitus 2022b.)

Vantaalla on tärkeää, että opiskelija voidaan ohjata omalle opintopolulle, joka vastaa hänen tavoitteisiinsa ja tarpeisiinsa. Koska on erilaisia opiskelijoita, tarvitaan myös erilaisia oppimisympäristöjä. Opiskelu voi tapahtua perinteisessä luokkahuoneessa, osittain etänä kotoa käsin, nuorten työpajoilla tai työpaikalla. Opiskelijoille halutaan mahdollistaa myös tutustuminen ammatillisiin opintoihin, joissa opiskelu tapahtuu koululla työsaleissa. Vaikka opiskelijat alkuhaastattelun perusteella ryhmitellään sen mukaan, onko hän kiinnostunut enemmän lukio- vai ammatillisista opinnoista, ei päätös ole lopullinen, vaan opiskelija voi tavoitteiden ja tarpeiden mukaan liikkua Tuva-ryhmästä toiseen. (Vantaa 2022b.)

2.2 Tuva-koulutuksen sisältö

Tuva-koulutuksessa kaikille pakollinen koulutuksen osa on opiskelu- ja urasuunnittelutaidot. Lisäksi opiskelija valitsee kaksi valinnaista osaa. Tutkinnon osat esitetty kuvassa 2. Opiskelija voi suorittaa myös perusopetuksen opintoja erityisessä tutkinnossa, lukiokoulutuksen opintokokonaisuuksia, joista saa opintopisteitä sekä ammatillisen koulutuksen osia, joista on mahdollista saada osaamispisteitä. Opiskelija saa todistuksen tai opintosuoritusotteen Tuva-vuonna suoritetuista tutkinnon osista. (Opetushallitus 2022b.)

KUVA 2. Tuva-koulutuksen osat (Opetushallitus 2022b)

Koulutuksen osien sisältöön kytketään laaja-alaista osaamista, jolla halutaan tukea oppimisvalmiuksien kehitystä, jotta opiskelijalla on hyvät mahdollisuudet siirtyä toisen asteen tutkintoon. Tuva-koulutuksessa tämä laaja-alainen osaaminen on kokonaisuus, johon kuuluvat tietoa, taitoa, arvoja ja asenteita. Siihen liittyvät myös opiskelijan osaaminen ja ymmärrys kulttuurillisesta moninaisuudesta, yhteistyössä toimimisesta ja kestävästä kehityksestä. Näillä eväillä Tuva-koulutus haluaa olla mukana tukemassa kokonaisvaltaisesti opiskelijoiden osaamista ja valmiuksia. (Opetushallitus 2022b.)

Tuva-koulutus tarjoaa opiskelijoille monipuolista sisältöä. Sen lisäksi, että opiskelija voi korottaa peruskoulun päättötodistuksen numeroita tai suorittaa lukio-opintoja, voi hän käydä tutustumassa eri ammattialoille ja suorittaa ammatillisia opintoja. Tutustumiset sovitaan aina yksilöllisesti. Ne voivat kestää parista päivästä kahteen viikkoon. Sen aikana opiskelija osallistuu tavallisiin ammatillisten alojen opintoihin ja saa jonkin verran näkemystä opiskeltavista aloista. Opiskelijoilla on myös mahdollisuus osallistua yhden seitsemän viikon periodin verran nuorten työpajoille, jotka tarjoavat erilaista sisältöä. Vantaalla nuorten työpajoilla on tarjolla keittiöpaja, kulttuuripaja ja kädentaitopaja (Vantaa 2022a). Pajalle osallistuva nuori sitoutuu työskentelemään pajalla viitenä päivänä viikossa, koko periodin ajan.

2.3 Tuva-koulutuksen valinnaiset opinnot

Tuva-koulutuksen yhtenä koulutuksen osana on valinnaiset opinnot, joiden laajuus on 1–10 viikkoa. Valinnaisia opintoja opiskelija voi suorittaa oman henkilökohtaisen suunnitelman, omien kiinnostuksen kohteiden tai tarpeiden mukaan. Valinnaiset opinnot voivat koostua yhdestä tai useammasta osasta ja ovat riippuvaisia myös siitä, mitä opintoja koulutuksen järjestäjä pystyy tarjoamaan. Valinnaisia opintoja ei ole rajattu tarkasti. Ne voivat olla, vaikka järjestötoimintaa kuten vapaaehtoistyötä. (Opintopolku 2022.)

Variassa on tällä hetkellä tarjolla kaksi valinnaista osaa, Palveluosaaminen ja Plan International Suomen järjestämä työelämäkurssi. Näistä jälkimmäinen toteutettiin syksyllä 2022 S2-nuorten ryhmän kanssa, jossa koettiin olevan tarvetta kyseiselle kurssille. Palveluosaaminen on ravintola- ja cateringalan valinnainen tutkinnon osa, josta on räätälöity Tuva-opiskelijoille sopiva toteutus. Palveluosaamisen kurssille oli mahdollisuus osallistua kaikista Tuva-ryhmistä. Syksyllä sen aloitti 16 opiskelijaa, joista toteutukseen pysyvästi jäi seitsemän. Palveluosaamisen tunneilla opiskelijat pääsevät tutustumaan ravintola- ja cateringalan perustehtäviin kuten aamiais- ja lounasruokien valmistukseen sekä erityisruokavalioihin, tarjoilijan tehtäviin, omavalvontaan, työergonomiaan ja kestäväan kehitykseen. Opiskelijan on mahdollista saada palveluosaamisesta 15 osaamispistettä, joita hän voi hyödyntää jatko-opinnoissaan, jotka suuntautuvat ravintola- ja cateringalalle. Osaamispisteiden saaminen edellyttää, että opiskelija on läsnä palveluosaamisen keittiö- ja teorianunneilla ja tämän lisäksi valitsee koulutuksen osan ”työelämätaidot ja työelämässä tapahtuva oppiminen”, jonka avulla hän voi näyttää osaamisensa aidossa työympäristössä, tehden osaamiseen vaadittavia työtehtäviä.

3 OPISKELIJAT TUVA-KOULUTUKSESSA JA JATKO-OPINNOT TUVAN JÄLKEEN

Tuva-opiskelijoista valtaosa siirtyy koulutukseen suoraan peruskoulusta, eli lukuvuoden 2022–2023 Tuva-opiskelijat ovat syntyneet vuosina 2005 ja 2006, iältään he ovat 16–17-vuotiaita. Tuva-opiskelijoista suurin osa on oppivelvollisia. Tuva-opintoihin voidaan hakeutua jatkuvassa haussa, läpi koko lukuvuoden. Tuva-opiskelijaksi hakeutuu opiskelijoita erilaisilla motivaatioilla ja tavoitteilla. Joillekin se tarjoaa mahdollisuutta saada lisäaikaa miettiä, mitä tulevaisuudeltaan haluaa, toiset korottavat numeroita tai muuten valmentautuvat toisen asteen opintoihin. Maahanmuuttajataustaisille se tarjoaa mahdollisuutta opiskella suomen kieltä. Kesken lukuvuoden Tuvalle hakeutuvat ovat usein käyneet kokeilemassa ammatillista perustutkintoa, mutta eivät ole kokeneet alaa itselleen sopivaksi. Heistä valtaosa kuuluu Tuva-opiskelijoihin, jotka haluavat tutustua eri aloihin löytääkseen itselleen sopivan.

Tuva-koulutuksessa Vantaalla on 3 ryhmää, joissa opiskelijoiden äidinkieli ei ole suomi. Yksi ryhmistä on suunnattu täysin aikuisille ja kaksi nuorille, jotka suuntaavat sekä ammatilliseen koulutukseen tai lukio-opintoihin. Näiden lisäksi myös muissa ryhmissä opiskelee opiskelijoita, joilla suomi ei ole äidinkieli, mutta he puhuvat ja ymmärtävät suomen kieltä tarpeeksi hyvin pärjätäkseen ryhmissä. Heillä on kuitenkin halutessaan mahdollisuus osallistua S2-tunneille. Maahanmuuttajien määrä on noin 30–40 %. Tuva-koulutuksen aikana opiskelija voi kehittää suomen kielen taitoaan, jotta hänellä on paremmat mahdollisuudet pärjätä toisen asteen opinnoissa. Vantaan Tuva-koulutuksessa S2-opiskelijoilla on tukenaan vastuuopettaja sekä suomi toisena kielenä opettaja, jotka toteuttavat ryhmissä yhteisopettajuutta.

3.1 Tuva-persoonat

Tuva-koulutusta suunniteltiin Vantaalla palvelumuotoilun keinoin. Suunnittelussa mukana oli nivelvaiheen opiskelijoita, heidän vanhempiaan, opettajia ja opinto-ohjaajia. Tarpeiden ennakkointia varten Tuva-opiskelijoista luotiin erilaisia persoonia, jotka ovat arkityyppejä, joiden osaamista, asenteita ja käyttäytymismalleja pyrittiin kuvaamaan suunnittelun työkaluksi. (Vantaa 2021.)

Arvosanojen korottaja on tyypillinen Tuva-opiskelija, joka hakeutuu parantamaan arvosanoja ja oppimistuloksia peruskoulun jälkeen. Arvosanojen korottajalla on usein suomen kieli äidinkielenään, koulumenestys on ollut kohtuullista, mutta opiskelutaidoissa saattaa olla puutteita. Hän on motivoitunut saavuttamaan oman tavoitteensa, joka on arvosanojen korottaminen. Hän tarvitsee tukea tavoitteensa saavuttamiseksi. Haasteena arvosanojen korottajalla on aiemmat huonot kokemukset opiskeluhaasteista ja toisinaan taustalla voi olla myös kiusaamista. Arvosanojen korottajan saa innostumaan positiivisella ja kannustavalla palautteella ja tuella, myös konkreettiset tulokset motivoivat. (Vantaa 2021.)

S2-opiskelijoita on kolmea eri persoonatyyppiä, akateemisesti pärjäävä, suomea vähän osaava nuori ja maahanmuuttajataustainen aikuinen. Akateemisesti pärjäävällä S2-opiskelijalla on opintomenestystä jo kotimaastaan. Hänellä on opiskelutaidot hallussa ja kannustava tuki tulee perheestä tai lähipiiristä. Hän osaa usein myös hyvin englannin kieltä, mutta suomen kielestä osaa vain alkeet. Siitä syystä hän tarvitsee suomen kielen taidon parantamista, ammattisanaston ja opintoihin liittyvien ter-

mien opiskelua. Hän voi tuntea olevansa jumissa kielitaidon kanssa. Lisäksi suomalainen opiskelutapa voi olla hänelle vierasta. Hän innostuu, kun pääsee etenemään elämässään saamalla esimerkiksi jatko-opiskelupaikan. (Vantaa 2021.)

Suomea vain vähän osaava nuori voi olla joskus jopa toisen polven maahanmuuttaja, jolle ei tarjota kotona tarpeeksi tukea opiskeluun tai uranvalintaan. Koulutausta voi olla rikkonainen esimerkiksi sodan takia ja jäänyt jopa suppeaksi. Vähän suomea osaavalla nuorella voi olla taustallaan valmentavia opintoja suomessa, mutta kielitaito ei ole kehittynyt. Joskus syynä voi olla diagnosoimattomat opiskeluvaikeudet. Hän tarvitsee tukea kielitaidon parantamiseen ja innostuukin, kun kehitystä tapahtuu, arki sujuu ja saa rakennettua sosiaalisia suhteita. (Vantaa 2021.)

Maahanmuuttajataustainen aikuinen on motivoitunut työskentelemään Suomessa ja oppimaan suomen kieltä. Hän tarvitsee tietoa suomalaisesta yhteiskunnasta ja koulutusjärjestelmästä sekä taitoa käyttää suomen kieltä käytännössä ja keskusteluissa. Hän osaa hakea itse apua ja tietoa internetistä. Elämänhallintataidot hänellä ovat yleensä hyvät. Hän haluaa kokea kuuluvansa johonkin ryhmään ja ilahtuu saadessaan opiskelupaikan sekä löytäessään paikkansa suomalaisessa yhteiskunnassa. Jos hänellä on suoritettuja opintoja kotimaastaan, niitä voi olla vaikea tunnistaa Suomessa. Eniten maahanmuuttajataustainen aikuinen ilahtuu saadessaan ammatin ja palkkatyön Suomessa. (Vantaa 2021.)

Tuva-opiskelijoiksi hakeutuu nuoria, joilla on vaikeuksia elämänhallinnan tai vaikka mielenterveyden kanssa, sekä myös tarve erityiseen tukeen. Elämänhallintaa opettelevan nuoren opiskelutaidoissa on puutteita, motivaatio opiskelua kohtaan hukassa ja arki ei suju. Hänellä ei useinkaan ole vuorokausirytmisiä ja taustalla saattaa olla jopa alkavia mielenterveysongelmia. Hän tarvitsee kannattelevaa tukea selviytyäkseen arjesta, joita tarjoavat sosiaaliset yhteydet ympärillä, kuten opiskelijat, opettajat ja opinto-ohjaaja. Kuten kaikki, hän tarvitsee arvostusta, mutta elämänhallintaa opetteleva nuori tarvitsee sitä uskon ja itseluottamuksen vahvistamiseen. Hän tarvitsee myös tukea opintojen ja oman päivän suunnittelussa. Sillä hän on potentiaalinen koulupudokas, jolla on puutteita opiskelutaidoissa. Häntä pystyy innostamaan pienryhmäopetuksessa. Onnistumisen kokemukset ja sujuva arki ovat myös todella tärkeitä. (Vantaa 2021.)

Huomiota ja tukea tarvitsee myös opiskelija, jonka koulukuntoisuus on epävarmaa. Koulunkäynti ei suju ja taustalla on mielenterveysongelmia. Haasteena ovat erilaiset pelkotilat, paniikkihäiriö ja muut psyykkiset haasteet, jotka voivat estää kouluun tulemisen. Hänellä voi hyvinkin olla hyvä oppisisältöjen hallinta, mutta koska koulunkäynti ei kokonaisuudessaan suju, tarvitsee hän moniammatillista tukea, rohkaisua, kannattelua ja motivaatiota, joilla itsetuntoa saataisi kohotettua. Joskus hän voi tarvita tukea kouluun saapumiseen tai jopa kouluun hakemiseen kodista asti. Kun koulukuntoisuus on epävarmaa, hän voi saada iloa suoritettuaan tai saavutettuaan jotakin, esimerkiksi oppivelvollisuuden. Tärkeitä ilon ja innostuksen tuojia ovat myös arjen sujuminen sekä huomioiduksi ja tuetuksi tuleminen. (Vantaa 2021.)

Tuvalla on paljon erityistä tukea tarvitsevia nuoria, jolle on tehty HOJKS eli henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma. Erityistä tukea tarvitseva opiskelija on usein suorittanut

peruskoulun pienryhmässä, klinikkaopetuksessa tai pajamuotoisena. Hänellä on vakavia oppimisvaikeuksia ja joskus jopa kehitysvamma. Vaikka erityistä tukea tarvitsevalla voikin olla vahvaa osaamista yksittäisistä oppiaineista, oppimisvaikeudet kuitenkin sävyttävät opiskelua. Hän tarvitsee räätälöidyn opetussuunnitelman, erityisopettajan tukea tai jopa henkilökohtaisen avustajan. Aina kun opiskelija onnistuu, häntä tulee kannustaa. Hän ilahtuu henkilökohtaisesta tuesta ja välittämisestä (Vantaa 2021.) Joskus erityisen tuen opiskelijalla voi olla myös sellaisia tarpeita, että hän tarvitsee erityisammattioppilaitoksen tarjoamaa tukea.

3.2 Z-sukupolvi

Tuva-opiskelijoista suurin osa on Z-sukupolvea, joka syntyi teknologian aikakaudelle, keskelle älylaitteiden ja sosiaalisen median viidakkoa. Z-sukupolvi on muuttunut edellisestä milleniaalejen sukupolvesta sen verran, että luodakseen heille jotakin uutta opetukseen, täytyy ymmärtää, mitä arvoja, toiveita tai tarpeita tutkimukset sanovat heistä. Maailmassa, jossa tämä sukupolvi varttuu, tapahtuu nyt paljon ja kaikkea. Yhteiskunta elää myllerryksessä, jossa terrorismi on kasvanut ja raaistunut, ilmasto on kriisissä ja sairaudet kasvavat. Jos milleniaalit elivät nousukautta ja tottuivat elämään runsaudessa, niin Z-sukupolvi on ottanut heistä opikseen. He elävät tätä hetkeä, mutta myös katsoen kauemmas tulevaisuuteen. Z-sukupolvi osaa varautua tulevaan. Samalla he tunnollisesti keskittyvät vaurastumiseensa. (Black, Asadorian & Dunnett 2017.)

Z-sukupolvi on elänyt muutoksen ja epävarmuuden maailmassa. He ovat koko ajan kaikkialla älylaitteiden avulla, mutta silti kokevat yksinäisyyttä ja mielenterveysongelmat ovat vahvasti pinnalla. On heitä, joissa nämä näkyvät vahvemmin, mutta myös heitä, jotka ovat innostuneita, onnellisia ja uskaltavat unelmoida. Sosiaalinen media on vahvasti läsnä Z-sukupolven elämässä. Toisaalta se antaa reaaliaikaista tietoa maailmasta, mutta on myös vahvasti mukana muokkaamassa nuoren minäkuvaa. Sanotaan, että nuorilla on huonot tunnetaidot. Tähän on osittain johtanut vanhempien ylisuojelu ja tarve tyydyttää lapsen kaikki tarpeet sekä halut. Kun kaikkea on ollut saatavilla paljon, ovat ne vahvistaneet myös nopeaa kyllästymistä asioihin. Ilmiö lisää narsistista käyttäytymistä, jossa omien tarpeiden tyydyttäminen ja haluamansa saaminen tapahtuu hinnalla millä hyvänsä. (Mielenihmeet 2022.)

Rajattomassa tiedon maailmassa Z-sukupolvi on oppinut taitavaksi tiedon hankkijaksi. Se on heikentänyt opettajien roolia tiedon jakajana, sekä tuonut ristiriitojen mahdollisuuden perinteisen opetuksen ja Z-sukupolven välille. Ympäri maailmaa virtaavat vaikutteet ovat saaneet sukupolven kyseenalaistamaan sekä auktoriteetit että tarjolla olevat asiat. Kotikasvatuksen merkitys korostuu z-sukupolven kohdalla. Vanhempien tehtäviin kuuluu ennen kaikkea opettaa lapsilleen perinteiden ja hyvin tapojen merkitystä. Z-sukupolvi odottaa elämältään samoja perusasioita kuin aiemmatkin sukupolvet. Se tulee olemaan sukupolvi, joka on rohkea, muutosvoimainen ja entisiä sukupolvia ennakkoluulottomampi. (Pihlas 2020.)

3.3 TUVA- koulutuksen jälkeen

Tuva-koulutuksen tavoitteena on valmentaa opiskelijoita jatko-opintoihin. Tuva-koulutuksesta opiskelijat jatkavat pääsääntöisesti toisen asteen koulutukseen. Toisen asteen koulutukseen kuuluvat lukiokoulutus sekä ammatillinen koulutus. Toisen asteen koulutukseen voi osallistua minkä ikäisenä vain, kunhan peruskoulu on suoritettu. Oppivelvollisuuden laajentumisen myötä opiskelijan on haettava jatkokoulutukseen. Vaihtoehtoja jatkokoulutukselle tarjoavat lukio, ammatillinen oppilaitos, Tuva-koulutus, kansanopistot ja Saamelaisalueen koulutuskeskus. Vaikeasti vammaisille opiskelijoille tarjolla on Telma-koulutus. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2022). Opetushallituksen (2022a) mukaan noin puolet nuorista hakeutuu ammatilliseen koulutukseen peruskoulun jälkeen. Ammatillinen koulutus tarjoaa käytännönläheistä työtä, jossa hankitaan ammatti. Ammatillinen koulutus uudistuu jatkuvasti ja näin sen tuleekin tehdä, jotta se pystyy vastaamaan työelämän muuttuviin tarpeisiin. Ammatillinen koulutus ja työelämä kulkevat käsi kädessä ja usein työelämä onkin se, joka mahdollistaa ammattiin vaadittavan osaamisen oppimisen ja kehittämisen.

Lukiokoulutus on toisen asteen yleissivistävää koulutusta, jonka tavoitteena on kasvattaa opiskelijat tasapainoisiksi ja sivistyneiksi ihmisiksi, jotka toimivat aktiivisesti yhteiskunnan jäseninä. Lukiokoulutuksen aikana opiskelija saa monipuolisia tietoja, taitoja ja valmiuksia, joita voi hyödyntää työelämässä, harrastuksissa ja kehittäessään omaa persoonallisuuttaan. Lukiokoulutus antaa eväitä elinikäiseen oppimiseen ja itsensä jatkuvaan kehittämiseen. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2023.)

Toisen asteen koulutukseen haetaan kevään yhteishaussa. Ammatilliseen koulutukseen on mahdollista hakeutua myös ympäri vuoden jatkuvan haun kautta. Tuva-koulutuksessa jatkuvaa hakua hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan silloin, kun nuorelle on varmistunut oma ala tai jos hän ei ole päässyt koulutukseen yhteishaussa. Kaikkiin koulutuksiin ei kuitenkaan ole jatkuvaa hakua tai se ei ole käynnissä koko ajan. Useisiin koulutuksiin otetaan uusia opiskelijoita monta kertaa vuodessa.

3.3.1 Ammatillinen koulutus Variassa

Vantaalla ammatillista koulutusta tarjoaa ammattiopisto Varia. Tarjolla on ammatillisia perustutkintoja, sekä ammatti- ja erikoisammattitutkintoja. Perustutkinto on aina jonkin ammatin peruskoulutus ja laajuudeltaan noin 180 osaamispistettä. Perustutkinnoissa voi alan mukaan suuntautua tiettyyn osa-alueeseen. Nuoret ja Tuva-opiskelijat hakeutuvat yleensä yhteishaussa tai jatkuvalla haulla perustutkintoihin. Ammattitutkinto on syvällisempi tutustuminen ammattialaan. Se on tarkoitettu perustutkinnon suorittaneelle tai henkilölle, joilla on jo runsaasti työkokemusta alalta, mutta tarvitsee vielä koulutuksen avulla virallisen pätevyyden. Erikoisammattitutkinnot kouluttavat ammattialojen vaativimpiin tehtäviin. Niihin hakeutuvat useimmiten henkilöt, joilla on pitkä kokemus alalta tai työskentelevät vaativammassa asiantuntija tehtävissä. Variassa on mahdollista suorittaa tutkinnon osia ja hankkia syvempää ammattiosaamista tai parantaa mahdollisuuksiaan työmarkkinoilla. Tutkinnon osia voi suorittaa suurimmasta osasta perus- ammatti- ja erikoisammattitutkinnoista. Maahanmuuttajille on tarjolla maahanmuuttajakoulutusta, jossa tarjotaan suomen kielen tukea. Tavoitteena on parantaa suomen kielentaitoa ja samalla opiskella ammattiin tai tutkinnon osa. Maahanmuuttajille on tarjolla noin viisitoista kielituetta koulutusta perustutkinnoissa. Ravintola- ja matkailualan koulutuksia on mahdollisuus suorittaa englannin kielellä. (Varia 2022a; Savon ammattiopisto 2022.)

3.3.2 Lukiokoulutus Vantaalla

Vantaalla on viisi suomenkielistä päivälukiota ja yksi ruotsinkielinen lukio. Aikuisten on mahdollista suorittaa lukio-opintoja Vantaan aikuislukiossa ja Sotungin lukion aikuislinjalla. Näiden lisäksi Vantaalta löytyy yksityinen steinerlukio. Lukio-opintojen enimmäissuoritus aika on neljä vuotta. Laajuudeltaan lukio-opinnot ovat kolme vuotta, 150 opintopistettä. Opinnoista 2/3 on pakollisia ja 1/3 valinnaisia. Vantaan lukioiden vahvuuksia ovat laajat opintotarjonnat, mahdollisuus opiskella useita erilaisia kieliä, monipuolinen tieto- ja viestintätekniikka, hyvät kulkuyhteydet ja innovatiivinen, sekä opiskelijälähtöinen toimintakulttuuri, joka keskittyy opiskelijoiden hyvinvointiin. Vantaan lukioissa on mahdollisuus erikoistua myös urheiluun, teatteriin, luonnontieteisiin tai mediaan. Lukioilla on omia painotuksia, kuten tanssi ja englanninkielinen IB-lukio. (Vantaa 2023.)

Lukioissa opiskellaan äidinkieltä ja kirjallisuutta, vieraita kieliä, matemaattisluonnontieteellisiä aineita, humanistisyhteiskunnallisia aineita sekä taito- ja taideaineita. Lisäksi tarjolla on opinto-ohjausta ja temaattisia opintoja. Kaikissa lukio-opinnoissa pyritään laaja-alaiseen osaamiseen, jonka osa-alueita ovat hyvinvointiosaaminen, vuorovaikutusosaaminen, monitieteinen- ja luovaosaaminen, yhteiskunnallinen osaaminen globaali- ja kulttuuriosaaminen, eettisyys ja ympäristöosaaminen. Lukio-opintojen päätteeksi suoritetaan ylioppilaistutkinto, jossa kirjoitetaan vähintään viisi koetta. (Vantaa 2023.)

4 OSAAMISEN KEHITTÄMINEN

Osaamisen kehittämisellä tarkoitetaan uusien taitojen ja valmiuksien kehittämistä ja oppimista, jotka auttavat viemään henkilöä eteenpäin omalla uralla, mutta myös omalla henkilökohtaisella tasolla. Osaamisen kehittämisen ei tarvitse olla aina suurien kokonaisuuksien oppimista, vaan se voi olla yksittäisten pienien taitojen oppimista tai kehittämistä. Henkilöllä voi olla omat henkilökohtaiset haaveet ja tavoitteet, joiden takia osaamista lähdetään kehittämään. Toisinaan tarve osaamisen kehittämiselle voi tulla oman organisaation tavoitteista ja toimintatavoista, jotka määrittelevät miten ja mitä osaamista kehitetään. (Koulutus.fi 2019.) Tavoitteellinen osaamisen kehittäminen tähtää vastaamaan niihin osaamisen tarpeiksi, jotka nähdään tulevaisuudessa tärkeiksi osaamisalueiksi (Hätönen 2011, 6).

Aikanaan luku- ja kirjoitustaito oli tarvittavia metataitoja, tänä päivänä näihin verrattava metataito on digitaalinen älykkyyks. Se on esimerkki tulevaisuuden osaamisesta, jossa metataidot tulevat olemaan ajattomia ja kehittävät lähinnä yleisellä tasolla oppijoita. Työelämässä osaamisen tarpeen määrittelevät yritysten arvot, strategia ja tavoitteet, joiden saavuttamiseksi tarvitaan tiettyä osaamista metataitojen lisäksi. Yksilön monipuolisen kehittymisen kannalta yksi tärkeistä taidoista on oman osaamisen tunnistaminen, jonka rinnalla kulkee oman kehittämisen johtaminen. Työntekijä on itse oman osaamisen keskiössä. Motivaatio kehittymiselle syntyy todellisesta tarpeesta, etenkin silloin kun osaamisen tarve kumpuaa omasta työstään ja voi kokea osaamisen hyödyn. (Koulutus.fi 2019; Kallonen & Kuhmoinen 2021, 17–20.)

Tulevaisuuden osaamistarpeet määrittelevät sen, mitä oppimista tulee kehittää. Osaamista voidaan kehittää monella tavalla. On selvää, että jatkuvan muutoksen myötä oppiminen on läsnä kaikkialla ja kaiken aikaa. Oppiminen ja työ tulevat kulkemaan tiivisti yhdessä. Oppimisen seurauksena syntyy uusia taitoja ja osaamista, mutta pelkkien tietojen ja taitojen oppiminen ei kuitenkaan yksin riitä, vaan tarvitaan kykyä oppia, kehittyä ja kehittää itseä. Kehittämisessä tulisi huomioida, että kehitetään kykyä hankkia osaamista, vahvistetaan oppimisilmapiiriä ja pyritään poistamaan ne esteet, jotka ovat oppimisen tiellä. (Hätönen 2011, 6–7.) Kyky oppia uusia asioita on nyt ja tulevaisuudessa tärkeämpää kuin koskaan aiemmin, sillä muutoksessa elävä maailma haastaa käsittelemään uutta tietoa nopeasti. Vaaditaan myös kykyä ajatella luovasti, kriittisesti ja yhteistyöhaluisesti. Eikä siinäkään vie kaikki tarvittavat taidot. Kun uusia tilaisuuksia tai haasteita tulee eteen, on oltava valmiina tarttumaan niihin nopeasti, ketterästi ja kekseliäästi. (Tapscott 2010, 143.)

Kupias ja Peltonen (2019, 24–25) tuovat esille, että oppiminen on tietojen lisääntymisen lisäksi sitä, että muistaa asiat ja pystyy toistamaan ne tarvittaessa. Oppiminen on myös sitä, että osaa soveltaa tietoaan ja ymmärtää asioita. Oppimiseen kuuluu ajattelun muuttuminen, jossa näkee asioita eri tavalla ja jopa muuttuu itse ihmisenä. Kun oppii uutta, alkaa peilaamaan sitä jo olemassa olevaan. Se siis, mitä olemme oppineet ja kokeneet aiemmin, säätelevät oppimista ja ne voivat olla oppimisesta helpottavia tai päinvastoin esteitä sille.

Tapscott (2010, 143–150) kertoo, mitä nopeasti muuttuva maailma merkitsee opittavan tiedon suhteen. Hänen mukaansa teknistä aihetta opiskelevan oppimista tiedoista iso osa voi olla jo vanhentunut.

nutta, kun henkilö valmistuu. Aikakaudellamme tiedon löytäminen on nopeaa ja helppoa, joka tarkoittaa, ettei ole niin tärkeää mitä tietää, vaan kuinka hyvin osaa sitä etsiä. Löydettyä tietoa täytyy osata yhdistellä ja analysoida sekä arvioida kriittisesti. On siis merkittävämpää osata etsiä ja käsitellä tietoa kuin pöntätä sitä päähänsä runsaita määriä. Positiivinen asia on, että ihmisellä on kyky oppia koko eliniän ja liittää uutta oppia vanhoihin verkostoihin. Jokainen voi vaikuttaa aivojensa oppimiskykyyn, tarjoamalla niille tarpeeksi virikkeitä, jolloin ne aktivoituvat ja kehittyvät. (Kupias & Peltola 2019, 26–27.)

4.1 Oman osaamisen tunnistaminen

Osaamista hankitaan läpi koko elämän ja uuden oppimista tapahtuu koko ajan, siksi on hyvä oppia tunnistamaan omaa osaamista. ”Käsitys omista kyvyistä ohjaa sitä, miten asetamme päämäärämme ja mitä tavoittelemme” (Ryky & Vesa 2021). Osaamisen tunnistaminen ei ole tärkeää pelkästään ihmiselle itselleen, vaan se on tärkeää myös yhteisölle ja yhteiskunnalle. Kun tietää mitä osaa, on helpompi hyödyntää sitä itsensä ja muiden hyväksi, sekä pärjätä paremmin työssä, arjessa ja elämässä. Osaaminen vahvistaa minäkuva ja itsetuntoa. (Ryky & Vesa 2021.) Se miten näemme itsemme, vaikuttaa kaikkeen toimintaamme ja kaikki toiminta taas vaikuttaa siihen millaisen käsityksen itses-tämme muodostamme. Minäkäsitys voi hyvinkin jakautua erilaisiin osa-alueisiin, se voi olla erilainen erilaisessa ympäristössä. Ihminen voi nähdä itsensä erilaisena työntekijänä, opiskelijana tai ystävä-
vänä. (Luostarinen & Nieminen 2019.)

Oman osaamisen tunnistaminen on tärkeä taito, joka kannattaa opetella. Etenkin työelämässä vaaditaan, että tuntee työnsä kriteerit ja osaa suunnitella, seurata ja arvioida omaa työtään, jotta oman arvioinnin pohjalta pystyy kehittämään itseään ja työtään. Aluksi itsensä arvioiminen voi tuntua vaikealta ja herää epäilyksiä siitä arvioiko itsensä liian hyväksi vai onko toisaalta taas liian vaatimaton itseään kohtaan. (Hätönen 2011, 32.) Oman osaamisen tunnistamisessa haasteena on joskus myös se, että osaamista kertyy huomaamatta, eikä kertynyttä osaamista itse aina huomaa (Ryky & Arola 2021).

Myös itsearviointi on opeteltava taito, jossa voi kehittyä (Hätönen 2019, 32). Itsearviointiin taitoa tarvitaan jatkuvasti läpi elämän ja jo peruskoulusta lähtien arvioinnissa huomioidaan oppilaan arviointi, jolla ”pyritään ohjaamaan ja kannustamaan opiskelua, sekä kehittämään oppilaan edellytyksiä itsearviointiin”. Oma osaamistaan voi saada ja tuoda esille erilaisissa tilanteissa ja eri tavoilla. Joskus toiset ihmiset voivat toimia ikään kuin peilinä, joka tuo oman osaamisen esille. Vuorovaikutus muiden ihmisten kanssa auttaa joskus huomaamaan, että osaakin jotakin sellaista, mitä joku toinen ei osaa. Joku itselleen itsestään selvä asia voikin osoittautua toiselle ihmiselle täysin vieraaksi. Toisinaan voi tuntua vaikealta tunnistaa omaa osaamistaan tai kertoa siitä muille, etenkin, jos siitä ei ole mustaa valkoisella. Usein osaamisen huomaa vasta käytännön kautta, kun hiljainen tieto tulee esille tekemisen kautta ja pystyykin käytännössä auttamaan tai opastamaan muita. Muilta saatu palaute osaamisesta on kannustavaa ja herättää motivaation hankkia sitä lisää. Oppimisen kannalta palautteen saaminen on merkittävää, sillä jos palaute puuttuu, voi oppiminenkin kadota. (Luostarinen & Nieminen 2019; Ryky & Arola 2021.)

4.2 Elinikäinen oppiminen

Jatkuva oppimisen merkitys yhteiskuntaan ja työelämään kiinnittymisessä nähdään merkittävänä. Pääasiassa tuottavaa työtä tekemällä yksilö kiinnittyy yhteiskuntaan ja työelämän muutos taas vaatii sitä, että kehitytään sen mukana, opitaan uutta ja kehitetään vanhaa osaamista. Maailma muuttuu ja kehittyy, digitalisaatio tuo uusia osaamistarpeita, joka tarkoittaa, että yksilön täytyy oppia ja kehittyä koko elinkaarensa ajan olipa sitten opiskelemassa, työelämässä tai eläkkeellä. (Sitra 2019a, 7.) Elinikäinen oppiminen on jatkuvaa oppimista, jolla osaamista uudistetaan ja kehitetään läpi koko työuran. Kehittämällä jatkuvan oppimisen järjestelmää vastaamaan työelämän tarpeita, voidaan varmistaa, että jatkuvasta oppimisesta tulee arkipäiväinen toiminta kaikille työikäisille. (Kallonen & Kuhmoinen 2021, 64.)

Elinikäistä oppimista voidaan tarkastella yhteiskunnan, työnantajaorganisaatioiden ja yksilön kannalta. Yhteiskunnallisesti jatkuva oppiminen tuo sivistystä ja osallisuutta. Osaamisen kehittämällä voidaan saavuttaa yhteiskunnan kannalta tärkeä taloudellinen kestävyys ja kilpailukyky. Suomi tarvitsee korkeaa osaamisen tasoa, jotta teknologioita voidaan kehittää ja soveltaa nykyistä tuottavammin. Myös työnantajaorganisaatioiden kannalta on tärkeää pitää yllä ja parantaa kilpailukykyä. Siksi se tarvitsee osaavia työntekijöitä, mutta myös oppivia organisaatioita. Organisaatioiden täytyy olla sekä kiinnostuneita työntekijöiden osaamisen kehittämistä, että tarjota siihen myös mahdollisuus työnohella. Tämä johtaa siihen, että työnpaikkojen rooli oppimisympäristöinä tulee korostumaan. Työnpaikkojen ja oppilaitosten lisäksi oppimista tapahtuu vapaa-ajalla. Harrastukset ja vapaaehtois työ ovat monelle paikka kerryttää osaamista sekä löytää väylä työmarkkinoille. Näiden tarjoama osaaminen täytyy nähdä osana opintoja ja työkokemusta. Yksilöille jatkuva osaamisen kehittäminen on tärkeää työkyvyn ja taloudellisen menestymisen kannalta. (Sitra 2019a, 8–9.)

4.3 Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Opetushallitus (2022 c) on tehnyt listan elinikäisen oppimisen avaintaidoista Euroopan unionin neuvoston tekemän suosituksen mukaan. Avaintaidoilla edistetään työllistymistä, sosiaalista osuutta, opitaan kestävän elämäntyylin taidot, elämänhallintaa ja pystytään toimimaan aktiivisena kansalaisympäristössä. Avaintaidot ovat sidoksissa toisiinsa ja ne kaikki edistävät onnistunutta elämää. Ammatillisissa tutkinnoissa on otettu huomioon, että ne edistävät näitä avaintaitoja ja esimerkiksi ammatillisissa perustutkinnoissa avaintaidot on sisällytetty yhteisiin tutkinnon osiin.

Kahdeksan avaintaitoa eurooppalaisen elinikäisen oppimisen viitekehyksen mukaan ovat (Opetushallitus 2022c):

- 1. Lukutaito:** monilukutaito, johon liittyvät kirjalliset, suulliset ja visuaaliset tekstit. Tähän voidaan lukea mukaan myös ilmeet, eleet ja muut auditiiviset ja visuaaliset elementit. Monilukutaitoa tarvitaan muun muassa erilaisten tekstien hankkimisessa, tulkitsemisessa, muokkaamisessa ja tuottamisessa. Se on tärkeä myös eettisen pohdinnan edetessä monikulttuurisessa maailmassa.
- 2. Monikielitalous** on kyky, jota tarvitaan asianmukaisessa ja toimivassa viestinnässä. Kielitaidon ylläpitäminen ja kehittäminen on sanaston, kieliopin, vuorovaikutustilanteiden ja kielen eri rekistereiden opiskelua, joka liittyy niin omaan äidinkieleemme kuin vieraisiin kieliinkin.

3. **Matemaattiset, luonnontieteelliset ja teknologiset taidot.** Matemaattiset taidot ovat las-kutaidon lisäksi muutakin. Matemaattiseen ajattelutapaan liittyy taito esittää asioita eritavoin, esimerkiksi kuvioilla ja kaavioilla. Näihin kaikkiin kolmeen taitoon liittyy osaaminen, joka auttaa meitä ymmärtämään millaista muutosta aiheutamme ja vastuunottamista toiminnastamme.
4. **Digitaaliset taidot** ovat nousussa ja niihin liittyvät digitaalisen teknologian kriittinen ja vastuul-linen käyttö. Niihin liittyvät informaatio- ja medialukutaito, viestintä ja yhteistyö, digitaalisten sisältöjen luominen, turvallisuus ja tekijänoikeuksien tunteminen.
5. **Henkilökohtaiset, sosiaaliset ja oppimistaidot.** Näihin taitoihin liittyvät oman toiminnan arviointi, ajan- ja tiedonhallinta, ryhmätyötaidot sekä oppimisen ja uran hallinta. Tilanteissa, joissa tarvitaan kykyä toimia monipuolisesti erilaisissa olosuhteissa ja erilaisten ihmisten kanssa.
6. **Kansalaistaidot** ovat kykyä toimia vastuunsa tuntevana kansalaisena ja osallistua yhteiskun-nalliseen toimintaan. Kansalaistaidot ovat yleissivistäviä taitoja, jotka edellyttävät yhteiskunnal-listen, taloudellisten, oikeudellisten ja poliittisten käsitteiden ymmärtämistä.
7. **Yrittäjyystaidoissa** korostuvat luovuus, kriittinen ajattelu, ongelmanratkaisukyky, aloitteelli-suus, sitkeys ja yhteistyökyky. Näitä taitoja tarvitaan erilaisissa hankkeissa, etenkin silloin kun suunnitellaan tai johdetaan niitä tavoitellen kulttuurillista, sosiaalista tai taloudellista arvoa.
8. **Kulttuuritietoisuuteen ja kulttuurin ilmaisumuotoihin liittyvät taidot.** Nämä taidot aut-tavat ymmärtämään, kunnioittamaan ja ilmaisemaan eri kulttuureita.

4.4 Oppimisen ympäristöt

Oppiminen voi käytännössä tapahtua missä ja milloin vain. Se on ympäristö, jolla on vaikutusta yksi-lön oppimiseen. Oppimisympäristö voi olla fyysinen, sosiaalinen, pedagoginen tai teknologinen. Eri-laiset oppimisympäristöt voivat muodostaa kokonaisuuden, joiden välille oppiminen jakautuu. Jatku-vassa oppimisympäristöjen kehittämisessä tulee huomioida, että ne tukevat oppimista ja myös yksi-lölliset tarpeet tulee huomioitua. (Majoinen 2019, 29.)

Fyysinen oppimisympäristö on tila tai rakennus, joiden toimivuuteen ja viihtyvyyteen panostamalla voidaan tukea oppimista. Oppijan hyvinvointiin ja läsnäoloon voidaan vaikuttaa valaistuksella, läm-pötilalla, ilmanvaihdolla ja akustiikalla. Kun nämä ovat optimaaliset, voidaan saavuttaa hyvä suori-tuskyky. (Majoinen 2019, 30–31.) Oppilaitoksissa fyysinen oppimisympäristö voi olla luokkahuone, työsal, opetuskeittiö tai erikoisluokka kuten tietokonehuone. Oppilaitosten ulkopuolella fyysiset op-pimisympäristöt ovat usein työpaikkojen tai muiden yhteistyötahojen tiloja. Oppimisympäristöissä täytyy huomioida, että se soveltuu oppimiseen ja pystyy tarjoamaan tutkinnon perusteissa edellyttä-män ammattitaidon. Lisäksi niiden tulee olla terveellisiä, turvallisia ja hyvinvoivia. (Okka-säätiö 2022.)

Aiemmin oli tyypillistä, että käytiin ensin kouluissa tankkaamassa pää täyteen tietoa ja siirryttiin työ-elämään. Nyt nopeasti kehittyvässä maailmassa myös työelämä muuttuu sitä vauhtia, ettei työnteki-jöillä ole aikaa lähettää opiskelemaan uutta tietoa koulun penkille. Elinikäisen oppimisen aikakaudella opitaan työhönsä ja varmistetaan, että opittava tieto on ajantasaista. (Tapscott 2010, 143.) Tähän tähtää myös ammatillisen koulutuksen reformi, joka vie oppimista yhä enemmän työpaikoille ja te-kee oppimisesta yksilöllisempää (Kupias & Peltola 2019, 11).

Tulevaisuuden tutkija Ilkka Halava ennusti jo vuonna 2012, että työelämäkulttuurin vallankumous tulee muuttamaan radikaalisti työelämää ja oppimista. Oppiminen tulee olemaan yhä enemmän läsnä kaikkialla, joka tarkoittaa, että työpaikoista tulee oppilaitosten rinnalle merkittävä oppimisympäristö. Oppiminen täytyisi saada sujautettua luontevasti työhön ja luopua erillisistä koulutustilaisuuksista tai muista erityisjärjestelyistä, joissa oppimisesta vastaa kouluttaja tai valmentaja. Tällöin oppiminen vastaisi sitä tapaa, joka on nuorille luontevaa. Työelämän murros vaikuttaa myös oppilaitoksiin, joissa perinteisten luokkahuone- ja luento-oppimisen rinnalle tai korvaajaksi täytyy miettiä uusia oppimistapoja ja oppimisympäristöjä. (Päivinen 2012.) Työpaikat ovat parhaimmillaan äärettömän rikkaita oppimisympäristöjä. On yrityksestä ja organisaatiosta kiinni kuinka yleinen taloudellinen tila vaikuttaa niiden toimintaa ja sitä kautta siihen, miten paljon oppimiseen työpaikalla pystytään panostamaan. Se on selvää, että työpaikan ja oppilaitoksen yhteistyöstä täytyy saada sujuvaa. (Kupias & Peltola 2019, 11–12.)

Työssä tarvittavasta osaamisesta 70 prosenttia tapahtuu työtä tekemällä. Työpaikka on ympäristönä sellainen, joka tuottaa kokemuksia, joista on mahdollista oppia. Kokemuksistakin saadaan enemmän irti, kun niitä aika ajoin pysähdytään pohtimaan ja refleктоimaan. Työt, jotka sisältävä kokeiluja, kehittämistehtäviä ja projekteja ovat parhaimpia oppimismateriaaleja. Vaikka niihin liittyy aina riskejä, on kuitenkin palautteiden ja virheiden ansiosta suuremmat mahdollisuudet oppia ja kehittyä. Oppimisesta 20 prosenttia tapahtuu vuorovaikutuksessa muiden kanssa silloin, kun työstä keskustellaan. Projektit ovat näihin otollisia, kuten myös mentorointi ja perehdytystilanteet. Oppimisen kannalta vuorovaikutus ja ideointi toisten kanssa ovat tärkeitä taitoja tässä hetkessä ja tulevaisuudessa. Jäljelle jäävä 10 prosenttia oppimisesta tapahtuu järjestetyissä koulutuksissa ja kursseilla. Niistä yksittäinen opiskelija saa usein pikaista valmennusta ja näkemyksiä johonkin tiettyyn asiaan. Kurssien ja koulutusten on yleensä hyvä linkittyä omaan työhön, jotta siitä voi saada enemmän irti hyötyä. (Kupias & Peltola 2019, 16–19.)

Tuva-koulutuksen yhtenä osa-alueena on työelämä taidot ja työelämässä tapahtuva oppiminen. Sen tavoitteena on tutustuttaa opiskelijat keskeisempiin työelämätaitoihin ja tukea opiskelijoita työelämässä tapahtuvassa oppimisessa. Tavoitteena on, että opiskelija oppii tuntemaan työnhaun prosessin ja työelämän, sekä yrittäjyyden keskeiset periaatteet. Työpaikkoihin opiskelija tutustuu oppimisympäristönä, joissa hän oppii toimimaan työyhteisön jäsenenä, joissa muun muassa ajankäyttöä täytyy osata suunnitella ja hallita. Opiskelijan täytyy myös tutustua työelämään liittyviin oikeuksiinsa ja velvollisuuksiinsa. Yhtenä tavoitteena on tiedostaa työelämän muutokset ja tulevaisuuden haasteet. (Opintopolku 2023.) Tuva-koulutuksen työelämäjakso räätälöidään opiskelijan omien tarpeiden mukaan. Yhteinen työelämäjakso kestää viisi viikkoa ja siihen osallistuminen on vapaaehtoista

4.5 Oppisopimuskoulutus

Oppisopimuskoulutus on hyvä keino hankkia ammatillinen koulutus ja pätevyys työtä tekemällä. Kaikki toisen asteen ammatilliset koulutukset on mahdollista suorittaa oppisopimuksella. Oppisopimuskoulutuksessa opiskelu tapahtuu pääsääntöisesti työpaikalla, mutta siihen voi sisältyä myös lähiopiskelupäiviä paikan päällä oppilaitoksessa tai virtuaalisessa oppimisympäristössä. Oppisopimuskoulutuksessa toimivat osapuolet ovat opiskelijan lisäksi työnantaja, oppilaitos ja oppisopimustoimija. Opiskelija etsii työpaikan, joka sitoutuu opettamaan opiskelijaa työpaikalla. Yhdessä he sopivat

määräaikaisen työsopimuksen oppisopimuksen ajaksi, joka riippuu siitä mitä osaamista ja millaisia tavoitteita opiskelijalla on. Kesto voi olla viikoista kolmeen vuoteen. Oppilaitoksen tehtävä on järjestää työelämää täydentävää koulutusta oppilaitoksessa erilaisissa oppimisympäristöissä. Oppisopimustoimijan tehtävä on järjestää sopimusasiat ja maksaa koulutuskorvausta työnantajalle sekä mahdollisesti taloudellista tukea opiskelijalle. Oppisopimuskoulutus on maksutonta. Sen aikana ansaitaan työehtosopimuksen mukaista palkkaa ja kerrytetään arvokasta työkokemusta. Lähiopetusjaksojen aikana opiskelija saa opintotukea, jos työnantaja ei maksa palkkaa niiden ajalta. (Oppisopimus 2022.) Variassa on mahdollisuus suorittaa mikä tahansa tutkinto oppisopimuskoulutuksella. Oppisopimusopiskelijan tulee olla vähintään 15-vuotias. Oppisopimuskoulutusta varten opiskelijan täytyy hankkia työpaikka, joka pystyy järjestämään opiskelijalle vähintään 25 tuntia työtä viikossa. Työpaikalla opiskelijalle nimetään työpaikkaohjaaja, jolle Varia myös järjestää koulutuksia. (Varia 2022b.)

5 TULEVAISUUDEN OSAAMINEN

Työ ja oppiminen ovat kokonaisuus, johon limittyvät oppiminen, työura ja eläköityminen. Yksilö kiinnittyy yhteiskuntaan usein osallistumalla työelämään ja jatkuva oppiminen on edellytys sille, että yksilö on työmarkkinakelpoinen ja pystyy työllistymään. Työelämä tulee vaatimaan entistä enemmän vahvaa osaamista, oppivia organisaatioita ja vireää kansalaisyhteiskuntaa. Elinikäinen oppiminen muuttaa myös työpaikkoja oppimisen mahdollistajaksi ja niiden rooli oppimisympäristönä muuttuu. Halu ja taito oppia lähtee yksilöstä itsestään, mutta jatkuva kehittäminen on keino pysyä mukana kehityksessä. Se, miten innostuu oppimisesta vapaa-ajalla, voi olla sovellettavissa myös työelämään. (Sitra 2019b, 7–8; TAT 2020.)

Kaikille tulisi turvata ne perustaidot ja -osaamiset, että opinnoissa ja työelämässä on mahdollista pärjätä. Varmistamalla vahvan yleissivistyksen, voidaan mahdollistaa osallistuminen yhteiskunnan toimintaan sekä oppia ymmärtämään paremmin erilaisuutta. Teknologian ansiosta voidaan yhä yksilöllisemmin mahdollistaa oppimisen ja työn kehittäminen kaikissa oppimisympäristöissä. Ei ole syytä unohtaa, että yleissivistystä ja ymmärrystä itsestään voidaan kehittää myös taiteen, kulttuurin, liikunnan ja urheilun avulla. (Sitra 2019b, 21–22.)

5.1 Nuorten odotukset tulevaisuudelta ja työelämältä

TAT nuorten tulevaisuusraportti-tutkimus selvitti yläkoululaisten ja toisen asteen opinnoissa olevien nuorten ajatuksia työelämästä ja tulevaisuudensuunnitelmista. Nuorten mielestä koulu on kaikista tärkein paikka saada tietoa työelämästä ja kerryttää taitoja sitä ajatellen. Oma vaikutuksensa on vanhemmilla ja kavereilla, eikä sosiaalisen median valtakaudella myöskään sitä ole unohdettu. Tutkimuksen mukaan kasvuympäristöllä on vaikutusta siihen, mille alalle nuori hakeutuu opiskelemaan. Siinä, missä kaupunkilaisnuorilla korostuu alat pankki- ja vakuutusyön, sekä kulttuurin ja viihteen parissa, maaseudunnuoret hakeutuvat maa- ja metsätalous, metsäteollisuus, logistiikka ja huolinta aloille. Tärkein syy nuorille aloille hakeutumiseen ovat sen kokeminen tärkeäksi. Sen lisäksi hakeutumiseen vaikuttaa etenemismahdollisuudet. Alan valintoihin vaikuttavat viisi tärkeintä asiaa ovat kiinnostavat työtehtävät, hyvä palkkaus, hyvä työskentelyilmapiiri, mahdollisuus tehdä tärkeitä asioita ja etenemismahdollisuudet. Kaupunkilaisnuorilla tulevat näiden lisäksi vielä maaseudun nuoria vahvemmin esille johtamisen mahdollisuus ja työn kansainvälisyys. (Seppänen 2021, 4–7.)

Vaikka nykyään enää harvoin erotellaan tytöt ja pojat, niin kuitenkin tutkimuksessa selvitettiin, mitä eroja sukupuolilla on tulevasta ammasteistaan. Tyttöjä kiinnostaa eniten terveydenhuolto, sosiaalipalvelut, palvelualat ja kulttuuri- ja viihdeala. Vähiten tyttöjä kiinnostaa energiateollisuus. Poikien viisi suosituinta alaa olivat teknologiateollisuus, rakennusala, maanpuolustus, pankki- ja rahoitusala sekä logistiikka ja huolinta. Vähiten poikia kiinnostava työ oli kirkollinen työ, joka oli myös tytöillä viiden vähiten kiinnostavan alan joukossa. Sukupuolten urahakuisuus on samalla tasolla, vaikka tytöt ovatkin sitoutuneempia panostamaan opiskeluun. Sekä tytöt että pojat kokevat saavansa tärkeimmät tiedot ja taidot työelämää varten kouluopetuksesta. Myös tekemällä tai juttelemalla vanhempien tai kavereiden kanssa koetaan saavan tärkeää tietoa. Tytöt käyttävät tulevaisuuden työelämästä tiedon

hankintaan monipuolisemmin erilaisia kanavia, kun pojilla esimerkiksi YouTube ja pelaaminen korostuvat. YouTube koetaan tärkeämmäksi lähteeksi työelämän tiedon saatavuuden kannalta, kuin esimerkiksi sosiaalinen media ja keskustelufoorumit. (Seppänen 2021, 8–10.)

5.2 Nuoret sukupolvet muuttavat työelämää

Työelämä muuttuu kokonaisuudessaan nyt kovaa vauhtia ja muutoksiin vaikuttavat monet erilaiset asiat. Työelämäkulttuurissa tapahtuu muutoksia, kun työelämään astuu uusia nuoren sukupolven edustajia. Vanhojen ikäpolvien lisäksi työelämässä on totuttu jo näkemään Y-sukupolvea, joka onkin nousemassa suurimmaksi työelämän sukupolveksi. Heidän rinnalleen työelämään siirtyvät nyt vauhdilla Z-sukupolvi. Työelämässä työskentelevät siis nyt sukupolvia, jotka tulevat hyvin erilaisista lähtökohdista. Sähköpostien printtaajien rinnalle nousee sukupolvi, joka syntyi digiaikaan. (Manka & Manka 2016.)

Tienari ja Piekkari (2011, 15–20) tuovat esille Z-sukupolven tuomia muutoksia johtamiseen, jota pystyy havainnoimaan jo koulumaailmassa, josta nämä nuoret siirtyvät ammatin opiskeltuaan työelämään. Tämä sukupolvi haastaa etenkin hierarkiaan tottuneita sukupolvia, johtajia tai opettajia kyseenalaistamalla asioita. Z-sukupolvelle tärkeitä arvoja ovat tasa-arvo, avoimuus ja läpinäkyvyys, jotka tulevat näkymään etenkin työelämässä ja työyhteisöissä. He haluavat äänensä kuuluville ja ovat valmiita tuomaan muutosta isolla volyymilla. Kaiken tämän lisäksi vapaus on heille tärkeää.

Z-sukupolvelle työn merkittävyys on niin tärkeää, että sen löytäessään, heidät on helpompi sitouttaa työhönsä (Tienari & Piekkari 2011, 65). Vaikka työ olisi sisällöltään mielenkiintoista ja merkittävääkin, on Z-sukupolvelle tärkeää, että aikaa jää myös perheelle, ystäville ja harrastuksille. Nämä asiat huomioidaan myös palkassa, jonka tulisi kattaa huoleton elämä ja vapaa-aika. (Manka & Manka 2016.) Jopa joka toinen nuori sanoo arvostavansa perhe-elämää enemmän kuin työelämää. He odottavat työelämän mahdollistavan työn ja vapaa-ajan sekoittamisen, ihan kuten tekivät jo koulumaailmassa (Tapscott 2010, 177).

Z-sukupolvella työ ja huii sekoittuvat yhdeksi, eli työn ja vapaa-ajan rajat ovat häilyviä. Työstä täytyy pystyä nauttimaan (Tapscott 2010, 178). Hauskanpidosta ei kuitenkaan ole kyse, vaan siitä, että työskentelytiloista halutaan saada leikkisiä, viihtyisiä ja olohuonemaisia paikkoja. Leikkimielisyys sopii hyvin tälle kokeilevalle sukupolvelle, joka uskaltaa näyttää uteliaisuutensa. On muistettava kuitenkin, että he ovat tottuneet interaktiiviseen aikaan ja kaiken täytyy tapahtua nopeasti. (Tienari & Piekkari 2011, 65–66.) Ei ole yllättävää lukea Singhin (2019, 24) tutkimusta, josta käy ilmi, että z-sukupolven edustajat saattavat olla yrittäjähenkisempiä kuin aiemmat sukupolvet ja heiltä voidaan odottaa uusi start-up yrityksiä. Valmistumisen jälkeen heistä joka kolmannen voidaan odottaa olevan työelämässä esimiesroolissa.

Netti sukupolvemme on tottunut käyttämään teknologiaa ja löytämään sen avulla informaatiota helposti ja nopeasti. He eivät ehkä tule käyttämään niin paljon sähköpostia kuin mihin olemme tottuneet, vaan he uskovat pikaviestimien yleistyvät. Koska teknologian aikakaudella kasvotusten tapahtuva vuorovaikutus on vähentynyt, se saa nuoret arvostamaan sitä enemmän ja erityisen tärkeää se on työelämässä ja johtajien kanssa. Nuoret työskentelevät mieluusti avokonttoreissa ja ryhmissä, mutta arvostavat myös mahdollisuutta tehdä työtä myös etänä. Eristyksestä ja yksinäisyydestä tämä

sukupolvi ei kuitenkaan pidä. Työn tulee tarjota joustavuutta ja mahdollisuuden vaikuttaa työtuntien määrään ja jopa lyhyempiä työviikkoja. Joustavuus tuo tasapainoa työelämän ja vapaa-ajan välille, jota zetat arvostavat. (Singh 2019, 23–24; Deloitte 2022.)

Deloitteen (2022) tutkimus tukee kaikkea jo edellä mainittua. Vaikka maailman muuttuvista tilanteista näyttää tulleen uusi normaali, ovat nuoret valmiita taistelemaan saavuttaakseen ja sovittaakseen muutoksen tämän päivän vaatimuksista ja rajoituksista huolimatta. Tässä on sukupolvi, joka on valmis vaihtamaan työnantajaa, jos se sotii heidän arvojaan vastaan tai jos vaikka huonoilmapiiri on haitaksi heidän mielenterveydelleen tai aiheuttaa jopa työuupumusta. Työelämä tulee saamaan sukupolven, jota on syytä kuunnella.

5.3 Tulevaisuuden työelämätaidot

Työelämässä tarvitaan erilaisia taitoja, jotta työnteko onnistuu ja työelämässä voi menestyä. Tuva-koulutuksessa yhtenä valinnaisena koulutuksen osana on työelämätaidot ja työelämässä tapahtuva oppiminen. Koulutuksen osion tavoitteena on, että opiskelija oppii keskeiset työelämätaidot ja vahvistetaan opiskelijan omatoimisuutta, viestintä-, vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja. Opiskelija pääsee myös tutustumaan työelämään oppimisympäristönä. (Eperusteet 2022.) Variassa opiskelijoita kannustetaan osallistumaan työelämäjaksolle, jonka pituus on 1–20 viikkoa. Työharjoittelulle on asetettu tammi-helmikuussa kuuden viikon mittainen jakso, joista yksi viikko suoritetaan koululla perehtyen työelämään ja tulevaan työharjoittelupaikkaan. Tämän lisäksi Tuva-opiskelijalla on mahdollisuus osallistua työharjoitteluun myös muina ajankohtina. Työharjoittelun pituutta voidaan räätälöidä opiskelija tarpeisiin sopivaksi.

Nykyiseen sekä tulevaan työelämään tulevat vaikuttamaan monenlaiset megatrendit. Väistämättömiä vaikutuksia tuovat muun muassa ilmastonmuutos, ekokriisi, resurssien väheneminen sekä väestön kasvu ja sen rakenteellinen muutos. Myös eriarvoisuuden odotetaan kasvavan. Työelämää kohtaa sellaiset muutokset, joissa työntekijöiltä odotetaan ongelmanratkaisutaitoja, suurien kokonaisuuksien käsittelyä ja jopa kykyä vertailla erilaisten asioiden merkitystä. (Helsingin yliopisto 2022, 3; Heinonen 2019, 7.)

Opetushallituksen (2019, 29) julkaiseman raportin mukaan tärkeimpiä osaamisia vuonna 2035 ovat kestävän kehityksen periaatteiden tuntemus, vuorovaikutus-, viestintä- ja kommunikointitaidot, ongelmanratkaisutaidot, luovuus, oppimiskyky, monikulttuurisuustaidot, kokonaisuuksien hallinta, itseohjattavuus, eettisyys ja tiedon hallinta- ja analyysitaidot. Kun vielä katsoo erityisesti työelämässä tarvittavia taitoja, niin nämä teemat toistuvat niissä, mutta esiin nousee etenkin digitaidot ja niiden monipuolinen käyttö.

5.3.1 Omatoimisuus ja itsensä johtaminen

Kuten jo Z-sukupolvesta saatiin lukea, tulee työn merkittävyys olemaan tärkeää ja se tuo motivaatiota sekä sitouttaa. Tämä muutos kuitenkin koskettaa koko työyhteisöä ja jokaista työntekijää tulevaisuuden työelämässä. Ei ole ainoastaan työnantajien tehtävä motivoida ja pitää työ mielenkiintoisena, vaan henkilöstön tulee voida itse tunnistaa ja ylläpitää omaa motivaatiotaan. Se vaatii myös sitä, että tunnistaa omat vahvuutensa ja kiinnostuksen kohteensa ja osaa käyttää niitä hyödyksi.

Kun omalle toiminnalle luo tavoitteita, voi omaa osaamista kehittää kohti sitä. (Helsingin yliopisto 2022, 4; TAT 2020.)

Tilanteet muuttuvat nopeasti ja tehtävät pirstaloituvat, informaatiota tulee monista kanavista kaiken aikaa ja yhtäjaksoinen keskittyminen tulee haastavaksi. Nämä korostavat ajankäytön hallinnantaitoa ja kykyä johtaa itseään, olla itseohjautuva niin työssä, vapaa-ajalla kuin opinnoissakin. Jotta voi johtaa ja ymmärtää muita, täytyy ensin osata tehdä sitä itsensä kanssa. On kyettävä arvioimaan omia työskentelytapoja ja tunnistamaan myös haastavat tilanteet ja miten toimii niissä. Itsensä johtamiseen kuuluu omasta hyvinvoinnista huolehtiminen. Työnkuormitus tuo stressiä ja vie työssä jaksamista. Koko työyhteisön hyvinvointi johtaa tehokkaampaan toimintaan. Itsensä ja muiden johtamista voi alkaa harjoittelemaan jo hyvin varhaisessakin vaiheessa. (Sitra 2019a, 5; TAT 2020.)

Oma-aloitteisuus ja itseohjautuvaisuus ovat osa itsensä johtamista. Niitä tarvitaan myös yhä enemmän työelämässä. Työntekijöiltä odotetaan taitoa etsiä ja arvioida tietoa. Omaa työtä koskevaa tietoa saa monista kanavista ja sen seuraaminen on tärkeää, että pysyy mukana kehityksessä. Tietoa kuitenkin löytyy niin paljon eri kanavista, että tarvitaan kriittistä lukutaitoa ja taitoa osata arvioida, mikä on oman työn kannalta relevanttia ja omaan työhön sovellettavissa. Jotta voi arvioida, millaista tietoa tarvitsee oman työnsä kannalta, täytyy pystyä tarkastelemaan omaa osaamista, vahvuuksia ja kehityskohteita. Silloin on helpompi vastata kysymykseen, millaista tietoa tai taitoa tarvitsen omassa työssäni, jotta se tukee omaa oppimista ja kehittymistä. (Helsingin yliopisto 2022, 10–12.)

5.3.2 Taidot yhteistyön, verkostojen ja monimuotoisuuden lisääntyessä

Työelämässä puhutaan usein verkostoitumisesta ja sen tuomista mahdollisuuksista oppia muilta, toimia tavoitteellisesti yhteistyössä ja jopa selvitä maailmassa, jossa kaikki muuttuvat jatkuvasti. Verkostot ja riippuvuus niistä voimistuvat. Sanotaan, että verkostosta riippuu miten voimakkaita tai heikkoja olemme työelämässä. Projektityöskentelyn tai työn projektimaisuus ottaa yhä enemmän valtaa työelämässä ja se vaatii kykyä suunnitella, toteuttaa ja johtaa. Tällainen toimintatapa vaatii verkostoja, joissa tietoa saadaan synnytettyä ja kuljetettua toisillemme. (Dufva, Wartiovaara & Vataja 2021; TAT 2020.)

Verkosto- ja projektimaisuus vaatii yhteistyötaitoja, joissa viestintä- ja vuorovaikutus- sekä tunnetaidot tulevat korostumaan työelämässä. Täytyy pystyä myös toimimaan yhdenvertaisesti ja muut huomioon ottavasti. On mahdollista, että sama tiimi ei työskentele jatkuvasti yhdessä, vaan tiimi voi muuttua ja se vaatii kykyä toimia erilaisten ihmisten kanssa, erilaisissa kokoonpanoissa. Työyhteisöön integroituminen on merkittävää ja lisää sekä työhyvinvointia että työn tehokkuutta. Toimiva vuorovaikutus tiimeissä saa ihmiset tekemään yhteistyötä ja mahdollistaa paremman lopputuloksen työlle. (Helsingin yliopisto 2022, 7–8; TAT 2020.)

Tulevaisuuden työelämässä vuorovaikutustaidot ovat monimuotoisia ja yhteistyötä täytyy tehdä sekä yrityksen sisällä, että verkostoissa ulospäin. Vaaditaan tavoitteellisia neuvottelutaitoja sekä monipuolisia viestintätaitoja. Suullisen ja kirjallisen viestinnän lisäksi nykyajassa ja tulevaisuudessa tulevat korostumaan digitaalinen viestintä. Sen ymmärtäminen vaatii erilaisia erityispiirteitä sekä ymmärrystä siitä kenelle viestitään ja mitä? Viestintätaidoista tulee entistä arvokkaampia yritykselle. Viestiminen vaatii lisäksi taitoa esiintyä. Vaikuttava ja vakuuttava esiintyjä saa vietyä viestinsä kuulijalle

niin, että siihen uskotaan ja se saa jopa koko organisaation toimimaan tehokkaammin. (Helsingin yliopisto 2022, 8.)

5.3.3 Ongelmanratkaisutaidot ja innovatiivisuus

Väestö ikääntyy ja työvoimaa tarvitaan Suomen rajojen ulkopuoleltakin, kun oma työvoima ei riitä täyttämään kaikkia työpaikkoja. Kun työ ja väestö monimuotoistuu, täytyy työelämässä oppia toimimaan eri ikäisten, kansalaisuuksien ja erilaisista kulttuuritaustoista olevien ihmisten kanssa. Luottamusta täytyy pystyä rakentamaan, jotta työt saadaan sujumaan. Tarvitaan jälleen kerran hyviä vuorovaikutustaitoja ja sen lisäksi vielä luovuutta ja ongelmanratkaisukykyä. (Dufva ym. 2021.) Ehkä tässä samassa yhteydessä on hyvä puhua myös siitä, mitä taitoa tarvitsemme, kun kaikki tämä moninaisuus ja joustavuus tuo tullessaan epävarmuutta sekä yllättäviäkin tilanteita, joihin ei aina pysty valmistautumaan. Tarvitaan resilienssiä, jotta pystytään palautumaan kuormittavasta työstä tai tilanteissa, jotka tuottavat paljon stressiä. Resilientti pärjää olosuhteissa, joissa psyyke kuormittuu (TAT 2020).

Moninaistuvat työnkuvat ja työelämän monimuotoiset ongelmat vaativat kykyä ratkaista ja soveltaa niitä päätöksenteossa. Teknologia ratkaisee paljon ongelmia, mutta tarvitaan myös ihmisen luovuutta ja innovatiivisuutta löytää uusia ratkaisuita tai kehittää jo olemassa olevaa. Innovointi lähtee tarpeesta kehittää vanhaa tai luoda uutta. Se on luovaa toimintaa, jossa tuotetaan, arvioidaan ja jalostetaan ideoita. (Helsingin yliopisto 2022, 12; TAT 2020.) Duunitori (2015) on kirjoituksessaan listannut syitä, miksi innovatiivisuus kannattaa ja miten olla luovempi. Työntajat arvostavat luovaa työntekijää, joka auttaa yritystä pysymään kilpailukykyisenä ja kasvamaan. Etenkin silloin, kun kyse on startup-yrityksistä. Tarvitaan kykyä löytää uusia tapoja tuoda arvoa yritykselle, koska markkinat ja organisaatiot muuttuvat jatkuvasti.

Omaa innovatiivisuuttaan voi kehittää. On opittava uskomaan hulluihinkin ideoihin, sillä niistä syntyy usein menestyneitä innovaatioita. Jos idea innostaa itseään, kannattaa se tuoda rohkeasti esiin. Menestyneet innovaattorit ovat päässeet yli pelosta tuoda ideoitaan esille, sillä pelko tappaa luovuutta. Harva on innovaattori syntyessään, mutta toisilla voi olla siihen enemmän luontaisia kykyjä. Useimmiten innovaattorit ovat ahkeria oppijoita, jotka seuraavat kiinnostustaan ja perehtyvät niihinkin aiheisiin, joista eivät tiedä mitään. Koskaan ei kannata ajatella, että kaikki on valmista, vaan aina voi ajatella, miten jonkun voisi tehdä vielä paremmin. Innovointikaan ei useimmiten ole yksinäistä työtä, vaan myös tässä tehdään työtä yhdessä muiden kanssa. Ihmiset antavat toisilleen inspiraatiota ja pienestä ideasta kasvaa yhteistyöllä menestyvä innovaatio. (Duunitori 2015.)

5.3.4 Digiosaaminen

Digitalisaation kasvu tulee olemaan työelämässä merkityksellinen muutos. Vuoteen 2035 se tulee vaikuttamaan positiivisesti etenkin teollisuusalojen tuottavuuteen sekä lopputuotteen laatuun ja luotettavuuteen. Alat, jotka eivät tule hyödyntämään digitalisaation mahdollisuuksia, tulevat jäämään muista jälkeen. Sen tarjoama hyöty on oleellinen toiminta- ja kilpailutusedellytys. Digitalisaatio tulee muuttamaan yritysten ja asiakkaiden toimintatapoja. Tekoäly ja robotiikka tullaan hyödyntämään liiketoiminnassa ja digitaaliset työkalut tulevat olemaan kaikkien käytössä. Lisäksi syntyy lisää pienempien toimijoiden palveluverkostoja. Digitalisaation moni asia automatisoituu ja sen ennustetaan

vähentävän ”perinteisten tehtävien” määrää, mutta digitaalisten laitteiden osajia ja huoltajia tullaan tarvitsemaan. Digitalisaation myötä kehittäminen ja innovointi nousevat tärkeiksi taidoiksi, joissa täytyy osata huomioida taloudellisuus ja ekologisuus. (Opetushallitus 2019, 15–17.)

Koronapandemia vauhditti digitalisoitumisen kasvua. Nyt digitaidot ovat kansalaistaitoja, joista ei työelämässä voi välttyä juuri kukaan. Digitaatioita tarvitsevat nyt kaikki riippumatta siitä työskenteleekö toimistotöissä, duunarina vai käsityöläisenä. (Digi- ja väestötietovirasto 2021.) Digiosaamisessa vahvistuvat etenkin niin sanotut pehmeät digiosaamiset, joihin lukeutuvat digitaalisen tiedon arviointi, kommunikointi, jakaminen ja yhteistyö. Kun pidemmän aikavälin osaamistarpeita ennakoitiin, nousi tulevaisuuden työelämän digitaidoista esille digitaalisten ratkaisuiden hyödyntäminen, digialustojen hyödyntäminen, digitaalisen teknologian luova käyttötaito ja digitaalisten toimintojen hallinta- ja ohjaustaito. Tuloksilla on yhteys meneillään olevaan digimurrokseen. (Heinonen 2019, 10–11.)

Perus tietoturva-asiat pysyvät digityöskentelyssä samoina, mutta lisätty todellisuus, tekoäly, esineiden internet ja etätyön yleistymisen tuovat uusia mahdollisuuksia ja haasteita, joiden takia digitaatioita on syytä opetella jatkuvasti. On kuitenkin listattu viisi tärkeintä digitaatioita, jotka jokaisen on syytä osata ja muistaa. Digi- ja väestötietovirasto (2021.)

1. Ensimmäisenä on taito valita kullekin sisällölle sopiva työväline. Työntekijän täytyy ymmärtää, mitä järjestelmää voidaan käyttää mihinkin tarkoitukseen. On lisäksi tiedettävä, mitä sisältöä mihinkin järjestelmään kannattaa laittaa.
2. Toinen taito liittyy digiturvallisuuteen. Omien sekä työnantajien laitteet on syytä turvata ja tietoja sekä laitteita tulee käyttää turvallisesti. Nopeasti kehittyvässä digiajassa tämä on välttämätön taito.
3. Kolmas taito on tiedonhakutaito, jonka aihetta sivuttiin aiemmin itsensä johtamisen taitoon liittyvässä luvussa. Koska internetissä on valtava määrä erilaista tietoa, täytyy oppia hakemaan ja arvioimaan sitä tietoa, mikä on oman työn kannalta relevanttia. Työelämässä arvostetaan työntekijöitä, jotka seuraavat sosiaalisessa mediassa ajankohtaista keskustelua.
4. Medialukutaito ja lähdekritiikki liittyy vahvasti myös edelliseen taitoon. Kun tietoa on valtavasti, mahtuu mukaan myös vale uutisia sekä tahallaan ja tahattomasti levitettyä virheellistä tietoa. Huijaaminen yleistyy ja tavat huijata kasvaa koko ajan. Tarvitaan todellakin medialukutaitoa ja taitoa erottaa oikea väärästä.
5. Viides taito liittyy teknostressiin. Digitaaliset työntekotavat helpottavat työtä, mutta ne voivat myös lisätä työn huonoa suunnittelua. Haasteita tulee myös, jos sähköisiin kanaviin ja välineisiin ei perehdytetä riittävästi. Näistä saattaa syntyä digityön kuormitusta. Kannattaa siis opetella suhtautumaan avoimesti työn ja digiympäristöjen muutoksiin.

6 TUTKIMUKSEN TAVOITE JA TOTEUTUS

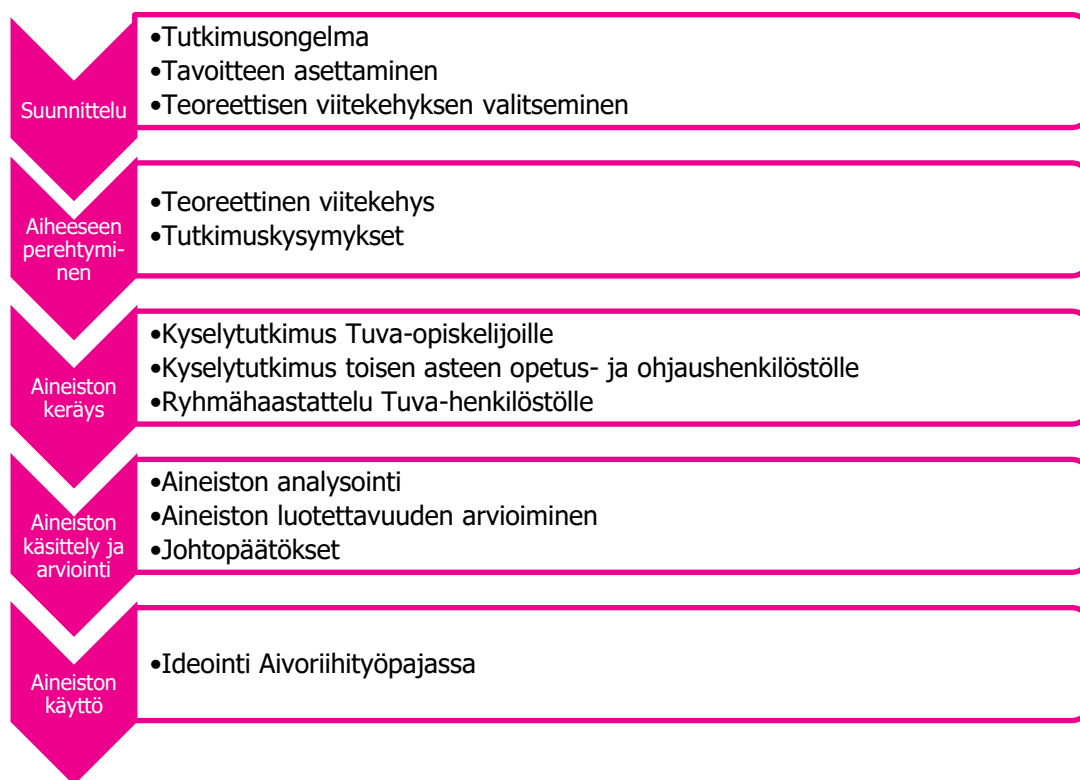
Tuva-koulutus on vasta elokuussa 2022 aloittanut uusi koulutus, jonka kehitystyö jatkuu vielä. Kulu- neen Tuva-vuoden aikana on havaittu, että Tuva-koulutuksen sisältöön kaivataan monipuolisuutta ja enemmän vapaasti valittavia vaihtoehtoja. Näitä voitaisi tarjota valinnaisia opintoja lisäämällä. Valin- naisten opintojen sisältöä ei ole tarkasti ennalta määritelty, joten niiden sisällöt voivat olla melkein mitä vain. Tavoitteena on kuitenkin, että valinnaiset opinnot ovat sekä hyödyllisiä, että viihdyttäviä ja tarjonta on monipuolista. Vantaalla Tuva-koulutuksessa koulutuksen osaan ”valinnaiset opinnot” kuuluu tällä hetkellä ainoastaan kaksi vaihtoehtoa.

Tutkimus lähti liikkeelle ongelmasta, jossa nähtiin, ettei Tuva-koulutuksessa ole riittävästi tarjolla sellaista sisältöä, joka aktivoisi nuoria. Koettiin, että nuorten opiskelu oli todella teoreettista ja se ei tarjonnut tarpeeksi konkreettista tekemistä. Tuva-koulutuksessa oli huomioitu enemmän niitä opis- kelijoita, joille lukeminen, numeroiden korottaminen tai muu teoreettinen opiskelu oli omintakeista. ”Tekijät” eli nuoret, jotka toivoivat pääsevänsä tekemään fyysisesti jotakin, olivat jääneet taka-alalle. Lisäksi koettiin, että ammatillisiin koulutuksiin ei ollut tarjolla niin laajoja tutustumiskäyntejä, että nuori olisi saanut selkeän ja monipuolisen kuvan alan töistä.

Tutkimuksen tavoitteena oli saada sellaista tietoa ja ymmärrystä Tuva-opiskelijoilta ja toisen asteen sekä Tuvan opetus- ja ohjaushenkilöstöltä, joka auttaisi Tuva-koulutuksen kehittämistyössä. Jotta Tuva-koulutuksesta voidaan kehittää ajan kanssa monipuolinen kokonaisuus, jossa opiskelijat oppi- vat ja viihtyvät, tarvitaan ymmärrystä nykyisistä ja tulevista tarpeista jatko-opintoja, työelämää ja tavallista arkielämää varten. Lisäksi yhtenä tavoitteena oli kokeilla uusia keinoja ja menetelmiä kou- lutuksen sisältöjen kehittämisessä.

Perehtymällä teoreettiseen viitekehukseen alkoi nousta esille tutkimuksen kannalta oleellisia kysy- myksiä, joihin täytyi lähteä etsimään vastauksia. Tutkimuksessa lähdettiin hakemaan vastauksia seu- raaviin kysymyksiin. Mitkä ammatilliset alat kiinnostavat nuoria? Miten nuoret kokevat osaavansa ne taidot, jotka ovat merkittäviä etenkin jatko-opinnoissa ja työelämässä. Millaista sisältöä nuoret toivo- vat Tuva-koulutukseen ja missä ympäristöissä he opiskelevat parhaiten? Mitkä oppimisvalmiudet auttavat Tuva-nuoria menestymään jatko-opinnoissa ja työelämässä? Millaiset opiskelu- ja työelämä- taidot toisen asteen opiskelijoilla koetaan olevan tällä hetkellä? Millainen opintosisältö olisi kaikkien kannalta sellaista, jota Tuva-koulutuksessa voitaisi tarjota ja se antaisi tietoja ja taitoja tulevaisuutta varten?

Tutkimuskysymyksiin saatiin vastauksia teettämällä kyselytutkimuksia. Kyselytutkimusten kysymyk- set kohdennettiin erikseen Tuva-opiskelijoille ja toisen asteen opetus- ja ohjaushenkilöstölle. Kyselyt teetettiin samaan aikaan. Kyselytutkimuksen jälkeen toteutettiin ryhmähaastattelu Tuva-opettajille. Aineiston keruun jälkeen aineistoa analysoitiin ja arviointiin. Tämän jälkeen kerätystä aineistosta voi- tiin tehdä johtopäätöksiä. Tuloksia päästiin käyttämään kokeilemalla, kuinka aivoriihiyöskentely so- pii koulutuksen sisällön kehittämiseen. Tuloksia voidaan käyttää myös jatkossa Tuva-koulutusta ke- hittäessä.

KUVA 3. Tutkimuksen eteneminen

6.1 Tutkimusote ja lähestymistapa

Laadullisessa tutkimuksessa ihminen on tutkimuskohteena erityinen ja hänen kokemuksensa, ja niille annetut merkitykset ovat monitulkintaisia. Ihmisten kokemukset muodostuvat aina eletyssä ja koetussa todellisuudessa. Laadullisessa tutkimuksessa tutkijan on ymmärrettävä, missä kontekstissa tutkittava ilmiö on merkityksellinen tutkittavalle. Määrällinen tutkimus taas antaa selvityksen, millaisia kokemuksia ja käsityksiä ihmisillä on ja miten ne jakautuvat ihmisten keskuudessa. Määrällisen tutkimuksen tavoitteena voi olla ihmisiä koskevien asioiden, ominaisuuksien ja ilmiöiden selittäminen, kuvaaminen kartoittaminen tai vertailu. Se sopii käytettäväksi esimerkiksi silloin, kun tutkitaan opiskelijoiden koulutustarpeita, kuten tässäkin tutkimuksessa osittain tehdään. (Vilka 2021.) Tutkimus toteutetaan pääosin laadullisena tutkimuksena, mutta kyselytutkimuksen kautta siihen tulee piirteitä myös määrällisestä tutkimuksesta. Tutkimuksessa kerättiin kokemuksia Tuva-koulutuksesta ja -opiskelijoista.

Lähestyn opinnäytetyöni tutkimusta tapaustutkimuksen mukaisesti, jossa tutkimuksen avulla saatu tieto auttaa kehittämistyössä. Tapaustutkimuksessa tyypillistä on, että tutkittava alue on rajattu suuremmasta kokonaisuudesta ja tutkittavaa aluetta tutkitaan laajemmin ja pyritään tuottamaan syvälistä ja yksityiskohtaista tietoa toimimalla realistisessa ympäristössä. Tapaustutkimuksessa tutkimuskohde voi hyvin olla ihmisryhmä, toiminto tai prosessi. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2015, 51–54.) Tutkimukseni keskittyy Tuva-koulutuksen nuoriin opiskelijoihin ja siihen millaisia taitoja tulevaisuuden työntekijämme ja yhteiskuntamme jäsenet tulevat tarvitsemaan. Tulevaisuuden osaamistarpeet määrittelevät sen, mitä tietoja ja taitoja nuorille on hyvä opettaa Tuva-koulutuksessa. Tutkimukseen otettiin mukaan Tuva-nuoret, sillä he tulevat Tuvalle usein etsimään omia kiinnostuksen kohteitaan

ja kokeilemaan uusia asioita. Kuluneen Tuva-vuoden aikana on havaittu, että nuoret kaipaavat monipuolista tekemistä, joka aktivoi heitä. Tutkimuksesta rajattiin Tuvan aikuisen maahanmuuttaja-taustaiset opiskelijat, joiden päämotiivi Tuva-koulutukselle on oppia suomen kieltä. He myös lähtevät herkemmin työharjoitteluun ja saavat sitä kautta opintoihin monipuolisuutta.

6.2 Tutkimusaineiston keruu

Laadullisessa tutkimuksessa aineistoa kerätään usein haastattelujen, kyselyn, havaintojen ja erilaisten dokumenttien avulla. Aineistonkeruu menetelmiä voidaan käyttää vaihtoehtoisina, rinnakkain tai yhdisteltynä eri tavoin. Aineistonkeruu tapahtuu tutkittavan tarpeen ja tutkimusresurssin mukaan. (Pitkäranta 2014, 90.) Tutkimusaineiston keruulla pyrittiin saamaan vastauksia tutkimuskysymyksiin ja kartoitettua tarpeita, toiveita ja odotuksia Tuva-opiskelijoilta ja -opettajilta, sekä toisen asteen opetus- ja ohjaushenkilöstöltä. Aineistonkeruu tapahtui tässä tutkimuksessa kyselyiden ja ryhmähaastattelun avulla.

6.2.1 Kyselytutkimus

Kyselytutkimus on yleinen aineiston keruumenetelmä, jonka voi toteuttaa eri tavoilla. Paperiversio on ollut hyvin perinteinen, mutta nykyään suositaan sähköisiä kyselyitä, jotka voidaan lähettää esimerkiksi sähköpostilla tai julkaista sosiaalisen median kanavilla. Kyselyä tuottaessa voi tutkija olla itse paikalla ohjaamassa kyselyyn tai se voidaan toteuttaa myös täysin ilman valvontaa, jolloin on hyvä saatekirjeellä tai vastaavalla kertoa kyselyn taustaa ja tarkoitusta. (Valli & Aarnos 2018.)

Tutkimuksessa toteutettiin kaksi sähköistä kyselyä, ensimmäinen kysely kohdennettiin toisen asteen opinnoissa ohjaaville ja opettaville henkilöille, joiden opetuksen piiriin Tuva-opiskelijat siirtyvät Tuva-vuoden jälkeen. Toisen asteen opetus toimii lisäksi Tuvan sidosryhmänä. Tuva-opiskelijat voivat Tuva-vuoden aikana suorittaa ammatillisia- tai lukio-opintoja. Toinen kysely kohdennettiin Tuva-opiskelijoille. Kohderyhmä valikoitui sen mukaan, että tutkimus ja sen tulokset haluttiin kohdentaa nimenomaan Varian Tuvalle. Kyselytutkimus valittiin osaksi tätä tutkimusta, sillä sen avulla kyselyä voitiin levittää helposti isolle joukolle sekä saada mahdollisimman paljon vastauksia lyhyessä ajassa. Kyselyjen linkki jaettiin sähköpostitse ja se oli avoinna viikon verran, jolloin vastaajat saivat osallistua siihen oman aikataulunsa mukaan itsenäisesti. Tuva-opiskelijoille suunnattu kysely jaettiin Tuvan vastuuopettajille, jotka jakoivat linkin kyselyyn omalle ryhmälleen. Tuvan vastuuopettajille annettiin suositus teettää kysely oppitunnin aikana, jolloin pystyttiin varmistamaan suurempi vastausprosentti ja antamaan kielitukea suomi toisena kielenä opiskelijoille.

Heikkilä (2014a, 47) listaa hyvän tutkimuslomakkeen tunnusmerkeiksi sen ulkonäön, jonka perusteella vastaaja jo päättää vastaako hän kyselyyn vai ei. Ulkonäöltään lomakkeen tulee olla siisti, selkeä ja houkutteleva. Vastausohjeiden on oltava selkeitä ja yksiselitteisiä. Kysymyksien tulee edetä loogisesti ja esitetään vain yksi kysymys kerrallaan. Kysymykset on myös syytä ryhmitellä niin, että samaa aihetta koskevat kysymykset ovat yhdessä ja ne on otsikoitu selkeästi. Tärkeää on myös kysymysten ja kohderyhmän kohtaaminen. Opiskelijoille suunnatussa kyselyssä oli huomioitu vastaajien ikä ja mahdollisen kielelliset haasteet, jonka takia kysymykset tulivat olla lyhyitä ja selkeitä.

Kyselylomaketta laatiessa on hyvä miettiä, missä järjestyksessä kysymykset esitetään. Suositeltavaa on laittaa alkuun tai loppuun taustakysymyksiä, jotka voidaan ajatella lämmittely- tai lopettelukysymyksinä. Myös kyselyn pituudessa kohdeyleisö on huomioitava ja kuinka kauan esimerkiksi nuori jaksaa keskittyä kyselyn täyttämiseen. Jos lomakkeesta tulee väistämättä liian pitkä, on hyvä miettiä kyselyn houkuttelevuutta ja sitä, että vastaaja ei välttämättä enää vastaa viimeisiin kysymyksiin perusteellisesti pohtien. Silloin vaarana on, että kyselyn luotettavuus kärsii. (Valli & Aarnos 2018.)

Opiskelijoille suunnatussa kyselyssä esitettiin yksi lämmittelykysymys, joka koski vastaajan vastuupettajaa. Tällä tiedolla haluttiin varmistaa, että kysely on tavoittanut kaikki ryhmät. Iällä tai sukupuolella ei koettu olevan merkitystä kyselyssä, jonka takia niitä ei kysytty. Kysymysten laatimisessa käytettiin harkintaa, jotta kyselystä ei tulisi liian pitkä ja opiskelijoiden mielenkiinto riittäisi vastaamaan kaikkiin kysymyksiin. Kyselyssä kysyttiin opiskelijoiden kiinnostusta ammatillisia opintoja kohtaan, koska koettiin tärkeäksi tietää millaiset alat nuoria tällä hetkellä kiinnostaa. Tieto kiinnostavista aloista, auttaa kehittämään Tuva-koulutusta antamaan mahdollisesti hyödyllistä osaamista juuri näitä aloja varten. Koska jonkin verran oli tullut ennakkotietoa kiinnostuksesta taito- ja taideaineita kohtaan, lähdettiin kyselyssä kartoittamaan tarkemmin, mitkä näistä kiinnostavat nuoria eniten. Teoriaa tutkiessa kävi selvästi esille aiheita, joista tarvittiin nuorten omia kokemuksia ja näkemyksiä. Näistä ensimmäinen oli digitaidot, jotka tulevat olemaan tulevaisuudessa merkittävässä roolissa kaikilla elämän osa-alueilla. Toinen merkittävä aihe koskee työelämää ja erilaisia oppimisympäristöjä. Tulevaisuuden tutkimus kertoo, että työelämä tulee olemaan entistä vahvemmin oppimispaikkana, etenkin kun elinikäinen oppiminen lisääntyy. Työelämässä tarvitaan erilaisia taitoja, joita nousi teoriassakin esille. Kyselyssä haluttiin tietää nuorten kokemusta niistä ja omasta osaamisestaan. Koska Tuva-koulutus on se mitä kehitetään, niin haluttiin kuulla mitä nuoret itse toivoisivat siihen lisää ja voisiko ehkä vapaaehtoistyö kiinnostaa niin paljon, että se voisi olla yksi vaihtoehto sisältöjä ajatellen. Loppuun nuoret saivat vielä kertoa unelmatyöstään. Tämäkin antaa tietoa siitä mitä nuoret tavoittelevat ja mitkä taidot voisivat auttaa heitä pääsemään päämääräänsä.

Toisen asteen henkilöstölle suunnatussa kyselyssä ensimmäisellä lämmittelykysymyksellä haluttiin tietoa siitä millaista toisen asteen opetusta tai ohjausta henkilö antaa. Myös tässä pyrittiin pitämään kysely sopivan mittaisena. Kysely ei ollut ihan niin strukturoitu kuin nuorten kysely. Toisen asteen opetus- ja ohjaushenkilöstön kyselyssä haluttiin erilaisilla kysymyksillä kartoittaa heidän kokemukseen nuorten taidoista ja tarpeista. Kysymyksen aiheet olivat hyvin pitkälle samoja kuin nuorten kyselyssäkin. Kysymykset käsittelivät digi-, työelämä- ja opiskelutaitoja. Kyselyssä haluttiin selvittää millä tasolla nämä taidot ovat toisen asteen henkilöiden mielestä ja mitkä olisivat ehkä sellaisia taito- ja taideaineita, joista voisi olla heidän mielestään hyötyä Tuva-opintojen jälkeen. Lisäksi haluttiin selvittää, mitkä työelämätaidot tulevat toisen asteen henkilöstön kokemuksen mukaan korostumaan tulevaisuudessa. Pidin tärkeänä, että toisen asteen henkilöstön näkemykset tulevat suoraan kokemuksen kautta ja ovat todella arvokasta tietoa siitä, mihin suuntaan myös Tuvaa tulisi kehittää. Tuvalla kaivataan joskus toisen asteen henkilöstön ammattitaitoa, sen vuoksi halusin kysyä kuinka moni heistä olisi valmis tukemaan Tuvaa ja miten. Loppuun halusin antaa vielä mahdollisuuden lähettää vapaamuotoiset terveiset Tuva-koulutuksen toteuttajille.

Kun kysely toteutetaan sähköisesti, sen avulla saatua aineistoa ei tarvitse itse kirjata tai litteroida, vaan sen tulokset voidaan kerätä jonnekin sähköiseen tiedostoon ohjelman avulla. Aineisto on myös luotettava, kun koneen tekemä tilastointi tuottaa vähemmän virheitä kuin käsin manuaalisesti tehty tiedon syöttäminen. (Valli & Aarnos 2018.) Forms-sovelluksella teetetty sähköinen kysely, antoi vastauksista reaaliaikaista dataa sitä mukaa, kun vastauksia annettiin. Kyselyistä oli helppo kerätä vastaukset, koska ohjelma teki sen automaattisesti. Aineiston tuloksista sai luotua helposti luettavia kaavioita.

6.2.2 Tutkimushaastattelu

Haastattelu voi olla strukturoimatonta, jolloin se on vapaamuotoisempaa ja kysymykset ovat pitkälti avoimia. Tämä vaatii haastattajilta tietynlaista osaamista, sillä hänen tehtävänsä syventää haastattelutavan vastauksia ja rakentaa niiden avulla haastatteluun jatkoa. Jos mennään tästä lajista kuitenkin hiukan selkeämpää puolistrukturoituun haastatteluun, joka on monissa tapauksissa oikein toimiva menetelmä. Etenkin kun haastatellaan useampaa henkilöä, voidaan puolistrukturoidussa haastattelussa esittää kaikille haastateltaville samat kysymykset, mutta ei anneta vastausvaihtoehtoja lainkaan. Nyt vastaajalle jää enemmän tilaa esittää omia näkemyksiään. Puolistrukturoitua haastattelumenetelmää kutsutaan teemahaastatteluksi. (Hirsijärvi ja Hurme 2008, 45–48.) Tuva-opettajien ja -ohjaajien ryhmähaastattelussa käytettiin puolistrukturoitua kyselyä. Kysymykset olivat osittain samoja kuin toisen asteen opetus- ja ohjaushenkilöstön kyselytutkimuksessa, mutta useammassa kysymyksessä ei annettu vastausvaihtoehtoja. Tällä tavoiteltiin erilaisia näkemyksiä aiheisiin liittyen ja runsaampaa keskustelua.

Haastattelusta voi syntyä laaja ja moniaineksinen tekstimassa, jonka lähestymiseen on eri tapoja. Kun siirrytään haastatteluaineiston analyysivaiheeseen, on kerättyyn tuotokseen tutustuttava, sitä on järjesteltävä ja luokiteltava. Tätä kannattaa mahdollisuuksien mukaan toteuttaa jo aineistonkeruu vaiheessa. Tämän jälkeen on ikään kuin luotu perusta aineiston kanssa keskustelemiselle ja pystytään aloittamaan analyttinen teemojen välinen vertailu ja teoreettisten mallien luominen. Riippuu tutkimuksesta, miten siinä painottuvat eri aineistonkäsittelyelementit luokittelu, analysointi ja tulkinta. Luokittelussa tutkija tutustuu ja ottaa haltuun kerättyä materiaalia ja tulkinta. Ääni- tai videotallenteet on syytä litteroida, mutta tässäkin kannattaa miettiä, mikä on tutkimuksen kannalta järkevä muuttaa tekstimuotoon. Tutkijan on syytä pohtia, mitkä elementit aineistosta vastaavat tutkimuskysymyksiin. Kun tutkija esittää aineistolle kysymyksiä, aineisto vastaa hänelle. Tästä syystä on mietittävä myös, millaisia kysymyksiä tutkija aineistolle esittää. Ennako-odotuksista ja oletuksista on syytä päästää irti, jos haluaa löytää aineistosta jotakin uutta ja ennen havaitsematonta. Analyttistä pohdintaa käyttäessä tutkija voi miettiä, vastaako aineisto tutkimuskysymyksiin riittävällä tavalla, jolloin se tuottaa luotettavaa ja osittain yleistettävissäkin olevaa tietoa tutkimuksen aiheesta. (Hyvärinen, Nikander & Ruusuvoori 2010.)

Tuva-opettajien ja -ohjaajien haastattelun olisi voinut toteuttaa samaan aikaan kyselyiden kanssa, mutta aikataulun yhteensovittamisen takia se toteutettiin vasta kyselytutkimusten jälkeen. Ryhmähaastattelu toteutettiin Teams-sovelluksen välityksellä. Se mahdollisti useamman henkilön osallistumisen. Haastattelua varten oli tehty Powerpoint-esitys, jossa kullekin kysymykselle oli oma sivu.

Haastattelija esitti kysymyksen ääneen ja se lisäksi se jäi ruudulle haastateltavien näkyville. Esityksen aikana kysymys kerrallaan oli näkyvillä haastateltaville ja se mahdollisti aiheessa pysymisen sekä muistiinpanojen kirjaamisen suoraan kysymyksen alle. Kun kirjaaminen näkyi myös haastateltaville, oli heidän mahdollista lisätä siihen huomioita ja varmistaa, että kaikki vastaukset tulee kirjattua ylös.

Ryhmähaastattelussa kysymykset olivat hyvin pitkälle samoja kuin kyselyissäkin. Aiheet käsittelivät digi-, työelämä-, arkielämä- ja opiskelutaitoja. Tuva-opettajat ja -ohjaajat ovat päivittäin tekemisissä nuorten kanssa ja siitä syystä heidän kokemuksensa nuorten erilaisista taidoista oli tärkeä kerätä. He saavat myös sellaista palautetta työelämästä ja muilta sidosryhmiltä, että sitä voidaan käyttää kehitystyössä hyödyksi. Haastattelussa kartoitettiin jo jonkin verran ajatuksia siitä, mitkä erilaista taitoja taideaineista olisi mahdollista opettaa Tuva-vuoden aikana. Haastattelun lopussa jätettiin tilaa vapaamuotoiselle keskustelulle. Tavoitteena ja toiveena oli kerätä kaikki mahdollinen tieto hyötykäyttöön.

6.3 Aineiston analysointi

Aineiston analysoimisessa voi sen visualisoimisesta olla tutkijalle apua. Erilaisilla tietokoneohjelmilla voidaan toteuttaa visuaalinen aineiston analyysi, mutta myös muut visualisoinnit ovat toimivia. Esimerkiksi taulukot ja käsitekartat toimivat hyvin apuvälineenä ja työkaluna, kun sisältöjä vertaillaan keskenään. Aineiston visualisoiminen antaa hyvän käsityksen kokonaiskuvasta. Aineistoa ei saa edes hienovireisellä analyysillä loppuun tulkituksi, siitä syystä on ihan aiheellista korostaa keskustelua aineiston kanssa. Sen yhtenä tehtävänä on antaa lukijalle mahdollisuus tulkita aineistoa omilla ehdoillaan. Tätä vaihetta varten on syytä erottaa toisistaan analyttiset vaiheet ja niistä tehty yhteenveto, sekä analyysin tuloksista tehtävät johtopäätökset. Nyt lukijalla on mahdollista vertailla tulkintaa omaansa ja joko kyseenalaistaa sitä tai lähteä kehittämään sitä eteenpäin. Aineiston analyysi ei vielä selvitä tutkimustulosta loppuun asti. Tutkimus voi tuki päättyä analyttisiin johtopäätöksiin. Tällöin se kuitenkin jää jokseenkin kesken, mutta asetettu ilmiö on jätetty muiden tutkijoiden jatkokehittäväksi. (Hyvärinen ym. 2010.)

Aineiston visualisoimisessa voidaan käyttää erilaisia vaihtoehtoja. Aineistoista saatuja tuloksia voidaan esittää taulukkoina, kuvioinnein tai tunnuslukujen avulla. Taulukko on hyvä vaihtoehto, jos haluaa saada esitettyä enemmän tietoa. Kuvioista käytetyimpiä ovat pylväs- ja piirakkakuviot, jotka kummatkin antavat visuaalisen kuvan asiasta. Jos kaivataan kuvioita nopeampi tarkastelu, toimivat siihen tunnusluvut hyvin. Tunnusluvuissa ei saa yhtä paljon informaatiota kuin kahdesta muusta. (Valli 2018, 218–219). Ison osan kyselytutkimuksen vastauksista pystyi visualisoimaan pylväskuvioiden avulla, jolloin vastauksista muodostui selkeästi ja nopeasti luettavia. Kysymykset, joissa ei ollut paljon erilaisia vastauksia tai niistä ei voitu muodostaa visuaalisia kuvioita, vastaukset listattiin ranskalaisin viivoin.

Myös avoimia kysymyksiä voidaan käsitellä kuten valmiiksi koodattuja kysymyksiä. Tutkijan on syytä lukea kaikki avoimet kysymykset läpi ja luokitella samansisältöiset vastaukset omaan luokkiinsa. (Valli & Aaltola 2018, 236.) Ryhmähaastattelu ja kyselytutkimukset sisälsivät avoimia kysymyksiä. Avoimet vastaukset listattiin ranskalaisin viivoin kunkin kysymyksen alle.

Laadulliseen tutkimukseen sopii yleisesti käytetty sisällönanalyysi, mutta koska se ei ole pelkkä laadullisen tutkimuksen analyysimenetelmä, sopii se myös hyvin tutkimukseen, jossa on piirteitä sekä laadullisesta että määrällisestä tutkimuksesta. Se voi olla yksittäinen metodi tai sitä voi käyttää väljänä teoreettisena kehyksenä, jonka voi liittää analyysikokonaisuuksiin. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 86–88.) Yhtenä sisällönanalyysin muotona voidaan pitää teemoittelua. Teemoittelu on analysointimenetelmä, jossa aineistosta nostetaan esille tutkimuksen kannalta keskeisiä aihepiirejä. Se helpottaa tiettyjen aiheiden vertailua aineistossa. Teemoittelu voi perustua tutkimuskysymyksiin. Jokaisen teeman alle voidaan koota aineistosta ne kohdat, jotka käsittelevät kutakin aihetta. (Juhila 2023.)

Kun kyselytutkimuksen ja haastattelun avulla saadut kysymykset oli visualisoitu, listattu ja kirjoitettu auki, pystyi aineiston teemoitteluun. Teemoittelin materiaalin siten, että samaa aiheita käsittelevät aineistot muodostivat oman ryhmänsä. Tämä auttoi vertailemaan vastauksia toisiinsa ja käsittelemään kutakin aihetta omana kokonaisuutena. Kun tutkimus oli käyty läpi perusteellisesti ja se oli valmiiksi ryhmitelty aiheittain, oli seuraavaksi helppoa lähteä tekemään johtopäätöksiä. Johtopäätöksissä kerätty aineisto keskusteli teoreettisen viitekehyksen kanssa.

6.4 Aivoriihi työpaja

Aivoriihi työskentely sopii erilaisten ideoiden tuottamiseen. Työkaluna aivoriihi on hauska ja osallistava ongelmanratkaisu menetelmä. Sen tavoitteena on tuottaa runsaasti uusia ideoita ympäristössä, jossa osallistujilla on turvallista tuoda kaikki mieleen nousevat ideat esille. Kun ideoita tuotetaan runsaasti, on todennäköisempää, että joukosta löytyy sellaisia, joita voidaan ihan oikeasti toteuttaa. Aivoriihessä on vetäjä ja 5–12 hengen ideointiryhmä. Vetäjän tehtävä on perehdyttää ryhmä ongelmaan, johon lähdetään tuottamaan ratkaisuita. Alkuun voidaan pitää harjoittelukierros tai lähteä suoraan ensimmäiseen eli ideointi vaiheeseen. Tässä vaiheessa annetaan luovuuden kukan kukkia ja kaikki esiin nousevat ideat kirjoitetaan ylös. Tarralaput toimivat tässä mainiosti. Ideointivaiheen loputtua voidaan ideat jakaa teemoittain, etenkin jos ideoita on todella paljon. Arviointi vaiheessa ryhmä jatko jalostaa syntyneitä ideoita joko parantelemalla tai yhdistelemällä niitä. Arvostelu on vielä tässä vaiheessa kiellettyä. Kriittikkivaihe tulee vasta viimeiseksi, jolloin ideat niputetaan yhteen ja ryhmän jäsenet voivat äänestää mielestään parhaimpia. Äänestys toimii hyvin niin, että jokainen käy merkkäämassa pisteen mielestään hyvään ideaan tai esimerkiksi niin, että jokaisella jäsenellä on käytössä kolme pistettä, jotka hän sitten jakaa parhaimpien ideoiden kesken. (Innokylä 2022.)

Tuva-koulutusta kehitellään jatkuvasti ja etsitään uusia ideoita ja ratkaisuita sen toteuttamiseen. Myös itse kehitystyötä voidaan kehittää ja kokeilla erilaisia menetelmiä. Aivoriihityöskentely ei ideointimenetelmänä ole kovin käytetty opetuksen sisältöä kehittäessä. Se sopii silloin kun tavoitteena on tuottaa paljon ideoita ja ideointiin osallistuu isompi joukko. Tavoitteena oli saada Tuvalta mahdollisimman paljon osallistujia aivoriiehen. Tilaisuus oli avoin opettajille, ohjaajille sekä Tuvan opiskelijoille. Toimin itse aivoriihessä järjestäjänä ja ohjaajana. Aiheena oli Tuva-koulutuksen valinnaiset opinnot ja sisällön ideoiminen tutkimustuloksia hyödyntäen.

7 TUTKIMUKSEN TULOKSET

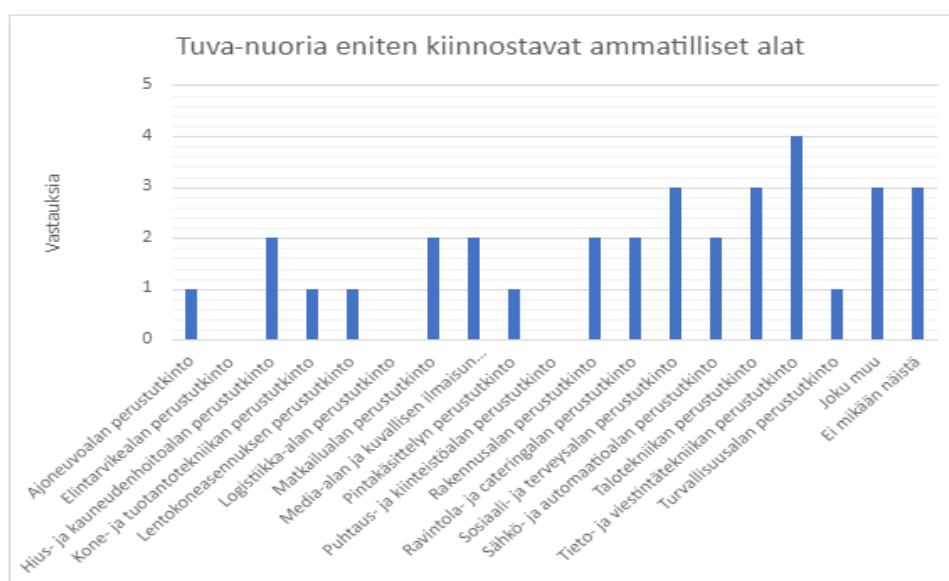
Tutkimuksen tuloksissa tarkastellaan Tuva-opiskelijoille ja toisen asteen opetus- ja ohjaushenkilöstölle teetettyjen kyselytutkimusten ja Tuva-opettajille ja -ohjaajille teetetyn ryhmähaastattelun tuloksia. Tutkimuksen tuloksissa käydään myös läpi sitä, miten tuloksia käytettiin ideointityössä. Jota varten lähdettiin kokeilemaan aivoriihityöpanajan toimivuutta koulutuksen sisällön kehittämisessä.

7.1 Tuva-opiskelijoiden kyselytutkimus

Tuva-opiskelijoille suunnattuun kyselyyn (liite 1) vastasi 67 Tuva-opiskelijaa, joista S2 ryhmistä 5 henkilöä. Kyselytutkimusten avulla saatujen tietojen perusteella saatiin tietoa mitä opiskelijat ajattelevat omista osaamisistaan liittyen tulevaisuudessa tarvittaviin taitoihin. Lisäksi saatiin tietoa siitä mitä Tuva-opiskelijat itse toivoisivat voivansa opiskella Tuva-vuoden aikana ja mitä osaamista he ajattelevat tarvitsevänsä unelmatyössään. Kyselyssä kartoitettiin Tuva-opiskelijoiden kiinnostusta opiskella ammatillisen koulutuksen opintoja osana Tuva-vuotta.

Tasan puolet kyselyyn vastanneista Tuva-opiskelijoista oli valmis tekemään ammatillisia opintoja Tuva-vuoden aikana. Vastaukset kiinnostavammasta ammatillisesta alasta (Taulukko 1) jakautuivat tasaisesti, mutta eniten vastaajia kiinnostivat tieto- ja viestintätekniikan perustutkinto. Alat, jotka eivät kiinnostaneet nuoria olivat elintarvikeala, logistiikka-ala ja puhtaus- ja kiinteistöala.

TAULUKKO 1. Tuva-opiskelijoita eniten kiinnostavat ammattialat

Kysyttäessä toiseksi kiinnostavinta ammattialaa (Taulukko 2), suurin osa vastasi, ettei mikään esitetyistä aloista herätä kiinnostusta. Nimetyistä aloista media-ala keräsi eniten kiinnostusta, kysyttäessä toiseksi kiinnostavinta alaa. Sen lisäksi kiinnostusta herättivät tasaisesti ajoneuvoala, matkailuala, pintakäsittely, ravintola- ja cateringala, sosiaali- ja terveysala ja tieto- ja viestintäala. Vähän kiinnostusta herättivät rakennusala, sähkö- ja automaatioala ja hius- ja kauneudenhoitoala. Listan ulkopuolelta esille nousi ”joku muu”, joka yksimielisesti oli liiketalousalan perustutkinto.

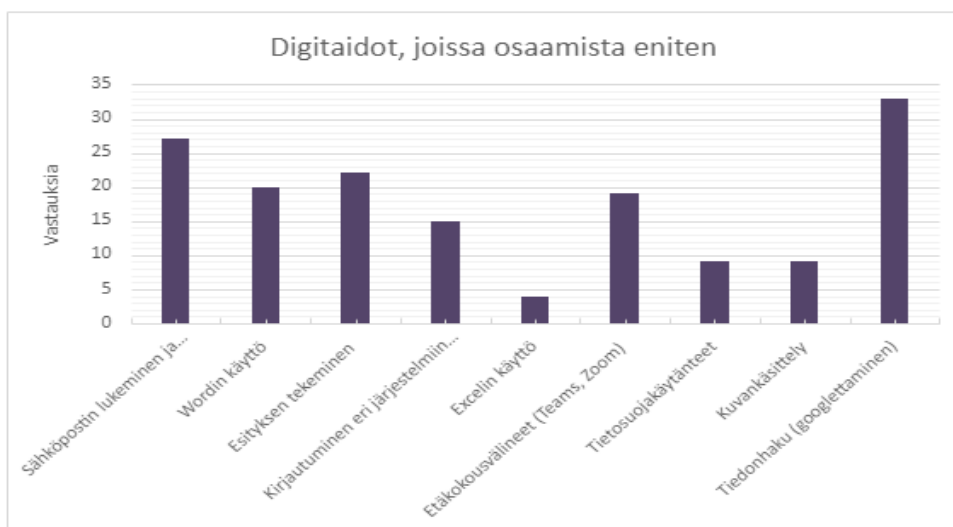
TAULUKKO 2. Tuva-opiskelijoita toiseksi eniten kiinnostavat ammatilliset alat

Taito- ja taideaineista Tuva-opiskelijoita kiinnostivat eniten musiikki, kuvaamataito ja kotitalous. Teknisen työn kovat ja pehmeät materiaalit saivat kumpikin muutaman kannattajaäänän. Vastajista kuitenkin 25 ilmoitti, ettei taito- ja taide aineet kiinnosta heitä lainkaan. Muu kiinnostava taito- ja taideaine vastauksista nousi esille kiinnostus liikuntaa kohtaan.

Kyselyssä kartoitettiin nuorten digitaitoja. Taulukosta 3 voi nähdä, että vastausten perusteella tiedonhaku on digitaidoista parhaiten hallussa. Myös sähköpostin lukeminen ja kirjoittaminen sekä Wordin ja esityksen tekeminen onnistuvat nuorten omien arvioiden mukaan hyvin. Tuva-opiskelijat arvioivat kyselyn perusteella tarvitsevan digitaidoissa eniten lisäharjoitusta Excelin käytössä, kuvankäsittelytaidoissa ja tietosuojakäytänteissä.

TAULUKKO 3. Tuva-opiskelijoiden digiosaaminen

Kyselyyn vastanneista Tuva-opiskelijoista kaksi kolmesta kertoi olleensa työharjoittelussa, kesätöissä tai tehnyt töitä opintojen ohella. Työelämätaidoistaan he arvioivat hallitsevan parhaiten luotettavuuden, eli sovitut työt tehdään ajallaan ja työasiat jäävät työpaikalle. Myös täsmällisyys, tiimityötaidot, oma-aloitteisuus ja erilaisuuden sietäminen nousivat jo hyvin osattavien työelämätaidojen kärkeen. Eniten Tuva-opiskelijat kokevat tarvitsevansa lisäharjoitusta työelämätaidoissa digitaatioissa. Lisäharjoitusta vaativien työelämätaidojen kohdalla vastaajien kohdalla oli selvästi hajontaa (Taulukko 4).

TAULUKKO 4. Tuva-opiskelijoiden mielestä eniten lisäharjoitusta vaativat työelämätaidot

Tuva-opiskelijat kertoivat, mitä sellaista haluaisi opiskella Tuvalla, mitä ei heille ole ollut vielä tarjolla. Vastauksista nousi esille kiinnostus TVT-taitoja kohtaan, psykologianopinnot, kielet, tanssia, suomen kieltä ja sellaisia taitoja, jotka auttavat pärjäämään ammatillisilla aloilla ja etenkin liiketalouden perustutkinnossa. Lisäksi esille nousi halu tehdä yhteisten tutkinnon osien opintoja eli YTO-opintoja.

Oppimisympäristöistä viihtyisin oli enemmistön mielestä koulu, joka sai 36 ääntä. Myös etäopintojen ja koulun yhdistelmä sai kannatusta, kuten myös täysin etänä tapahtuva opiskelu. Vastaajista 11 viihtyisi parhaiten silloin kun yhdistetään koulu ja työpaikka, pelkästään työelämässä viihtyisi vastaajista 7. Työosalissa tapahtuva oppiminen ei vastaajia kiinnostanut. Vapaaehtoistyötä osana opintoja olisi valmis kokeilemaan vastaajista 11. Suurin osa näistä ei osannut sanoa, millainen vapaaehtoistyö kiinnostaisi, mutta esille nousi kuitenkin työ lasten kanssa, keräily, siivous ja käsityöt.

Kyselyssä kartoitettiin, millaisia unelmatöitä Tuva-nuorilla on ja vastauksia saatiin monipuolisesti. Suuri osa vastaajista ei osannut vielä kertoa omaa unelmatyötään. Nimetyistä unelmatöistä nousi esille erilaisia lääkäreitä, juristi, psykologi, liikemies, arkeologi, farmaseutti, hävittäjäalentäjä, poliisi, kauneudenhoitoalan työntekijä, ammattiurheilija, sähkömies, putkimies, matkailualan työ, julkisuuden henkilö ja tatuojia. Myös työ, josta saa paljon rahaa kiinnosti sekä työ, jossa huolehditaan ihmisistä, luonnosta ja eläimistä. Opiskelijat osasivat nimetä unelmatyössä tarvittavista taidoista sosiaaliset taidot, kielitaidon, tietotekniset taidot, ongelmanratkaisutaidot ja erilaiset kädentaidot, joita opetellaan ammatillisissa opinnoissa.

7.1.1 Toisen asteen ohjaajien ja opettajien kyselytutkimus

Toisen asteen opetus- ja ohjaushenkilöstölle teetettyyn kyselyyn (liite 2) vastasi 20 henkilöä. Vastajista 10 työskentelee ammatillisen koulutuksen opettajana, kaksi yhteistutkinnonosien eli YTO-aineiden opettajina, 7 lukio-opettajana ja 1 muu henkilökuntaan kuuluva jäsen. Kyselyn avulla karotettiin, millaiset taidot auttavat opiskelijoita menestymään toisen asteen opinnoissa Tuva-vuoden jälkeen ja millaisia tietoja ja taitoja toisen asteen opetus- ja ohjaushenkilöstö toivovat nivelvaiheessa opetettavan enemmän. Lisäksi kyselyn avulla haluttiin saada tietoa siitä, miten opetukseen osallistuvat henkilöt kokevat nykynuorten digitaidot, jotka tulevat nousemaan tulevaisuudessa entistä merkittävämmäksi taidoksi niin työelämässä, opinnoissa kuin arjessa.

Ammatillisessa oppilaitoksessa työskentelevät listasivat paljon sellaisia taitoja, jotka auttavat nuoria siirtymään ammatillisiin oppilaitoksiin. Seuraavassa yleisimmät vastaukset:

- suomen kielentaito
- sosiaaliset taidot
- TVT-taidot
- kyky keskittyä opetukseen
- kirjoitustaito
- kyky ilmaista itseään suullisesti
- kiinnostus, uteliaisuus
- omasta koulunkäynnistään vastuunottaminen
- arjenhallintataidot, unirytmii ym.
- sitoutuminen ja säännöllisyys
- muu kielitaito
- sääntöjen ja aikataulujen noudattaminen
- realiteetit taidoista, joita tarvitsee alalta, johon hakeutunut opiskelemaan

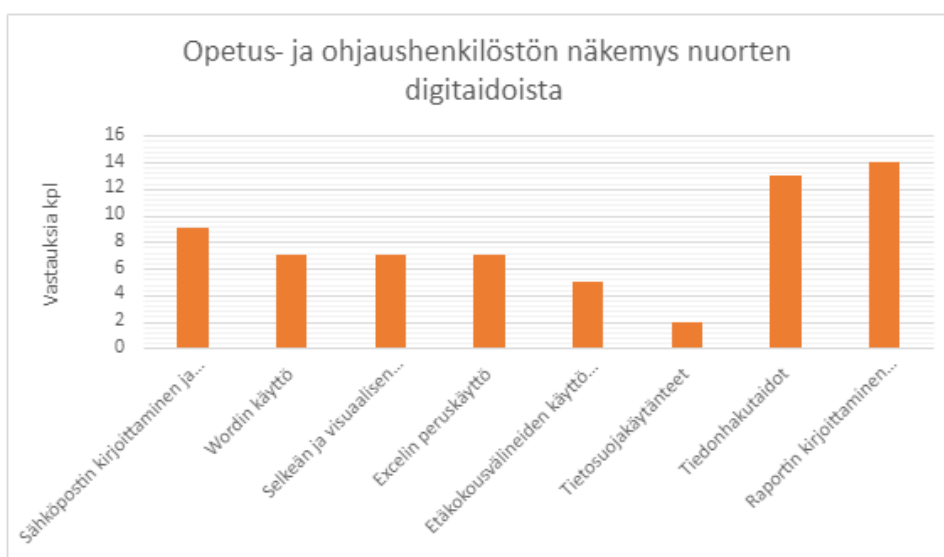
Lukioissa työskentelevät listasivat seuraavat taidot, jotka auttavat opiskelijoita siirtymään lukio-opintoihin:

- suomen kielen osaaminen
- sosiaaliset taidot
- kiinnostus ja uteliaisuus
- arjenhallintataidot, unirytmii, itsestään huolehtiminen
- luku- ja kirjoitustaito
- esseiden kirjoittamistaito, ilmaisutaidot
- itseohjautuvuus
- ajanhallintataidot
- pitkäjänteisyys
- keskittymiskyky
- suunnitelmallisuus
- vastuunotto omasta koulunkäynnistään

Näissä listatuissa taidoissa on myös opetus- ja ohjaushenkilökunnan mielestä paljon niitä taitoja, joissa nuorilla on puutteita. Esille nousivat etenkin suomen kielentaidon riittävä osaaminen, koulunkäynnistä vastuunottaminen, TVT-taidot, joista etenkin Office-365 ohjelmien käyttö. Lisäksi esille nousivat arjenhallintataidot, vuorovaikutustaidot, paineensietokyky, yhteistyötaidot, luku- ja kirjoitustaito ja muut opintoihin yhteydessä olevat elämänhallintataidot.

Taulukossa 5 ohjaus- ja opetushenkilöstön näkemys nuorten digitaidoista. Kolmen eniten lisäharjoitusta vaativan digitaidon kärkeen nousivat raportin kirjoittaminen, tiedonhakutaidot ja sähköpostin lähettäminen ja kirjoittaminen liitteineen. Raportin kirjoittamisessa huomioitiin lisäksi, että kieliopin mukainen kirjoittaminen on haasteellista.

TAULUKKO 5. Opetus- ja ohjaushenkilöstön kokemukset nuorten digitaidoista

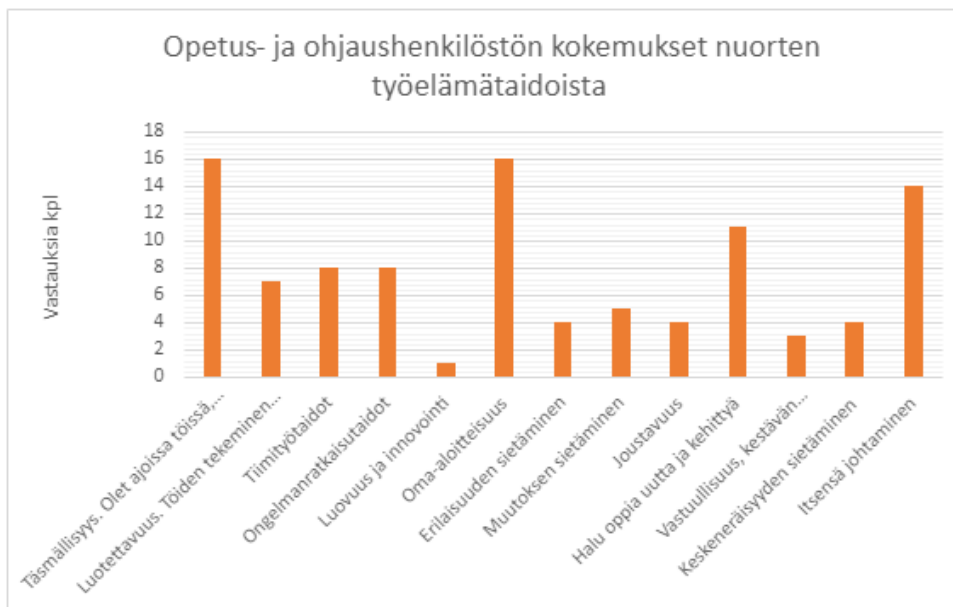

Nuorten digitaitoihin liittyen nousi esille tekoälyn käytön ja ymmärryksen lisääminen opintoihin. Opetus- ja ohjaushenkilöstöä huolestuttaa älypuhelimien ja sosiaalisen median käytön vaikutus koulun käyntiin ja siihen vievätkö ne liikaa huomiota muulta. Digitaidoissa koetaan olevan suurta hajontaa, eikä osaamisen koeta olevan niin hyvällä tasolla kuin annetaan ymmärtää. Jopa ihan perusdigitaidoissa on paljon puutteita.

Kokemukset nuorten työelämätaidoista (Taulukko 6). Lisäharjoitusta koettiin tarvitsevan eniten täsmällisyydessä, oma-aloitteisuudessa, itsensä johtamisessa ja halussa oppia uutta ja kehittyä. Lisäksi harjoitusta kaivattiin tiimityö- ja ongelmanratkaisutaidoissa. Kyselyn perusteella parhaiten hallussa ovat luovuus ja innovointi. Työelämätaidojen hallitseminen koettiin tärkeänä ja niiden osaaminen vaikuttaa myös oppilaitokseen monin osin. Nuorten työelämätaidojen hallitseminen voi vahvistaa tai heikentää oppilaitoksen ja yrityksen yhteistyötä. Huono kokemus työelämäjaksolta voi pahimmillaan lopettaa oppilaitoksen ja yrityksen yhteistyön. Työelämässä odotetaan, että nuoret noudattaisivat työaikoja ja osaisivat reagoida nopeammin muutoksiin. Vastaajista suuri osa koki, että tulevaisuuden työelämässä tulevat korostumaan oma-aloitteisuus ja digitaidot sekä erilaisuuden sietäminen ja tiimityötaidot. Mainittiin, että myös suomen kielen hallintaan tulee panostaa, samoin paineensietokykyyn, joustavuuteen ja taitoon ajatella ja johtaa itseään.

TAULUKKO 6. Kokemukset nuorten työelämätaidoista

Opetus- ja opetushenkilöstön vastauksista liittyen taito- ja taideaineiden hyödynnettävyyteen, korkeimmaksi nousi kuvaamataito, jonka perässä heti seuraavana teknisentyön kovat materiaalit. Kolmanneksi nousi musiikki ja neljänneksi kotitalous. Visuaaliset taito- ja taideaineet koettiin hyödyllisinä ja esille nousi vahvasti myös liikunta sekä luova kirjoittaminen.

Kyselyn perusteella arjessa tarvittavia taitoja, joita suositellaan opetettavaksi Tuva-opiskelijoille ovat:

- TVT-taidot
- täsmällisyys
- vastuunotto
- ajanhallinta, kalenterin käyttö
- säännöllinen unirytm, syöminen, liikkuminen
- käytöstavat
- rahan käyttö, talouden hallinta
- vuorovaikutustaidot

Osana Tuva-opintoja voitaisi vastaajien mielestä myös vahvistaa opiskelijoiden omien vahvuuksien havaitsemista, hyödyntämistä ja vahvistamista sekä esiintymistaitoja, toisten ihmisten huomioiminen ja kunnioitus, avun pyytäminen ja hakeminen, omien väylien tutkimista sekä muita jo esille nousseita taitoja. Vastaajista osa olisi valmis tulemaan opettamaan Tuva-opiskelijoille erilaisia taitoja, kuten taidetta, digitaitoja ja matematiikka. Opiskelijat ovat tervetulleita tutustumaan myös eri alojen ja aineiden tunneille. Vastaajilta löytyi yleisesti kiinnostusta tehdä erilaista yhteistyötä Tuva-koulutuksen kanssa.

7.1.2 Tuva-koulutuksen opettajien ja ohjaajien ryhmähaastattelu

Varian Tuva-henkilöstölle suunnattuun ryhmähaastatteluun osallistui kuusi opetukseen ja ohjaukseen osallistuvaa henkilöä. Ryhmähaastattelu toteutettiin Teams-sovelluksella. Haastattelu oli pääsääntöisesti puolistrukturoitu, jossa esitettiin kysymyksiin ei annettu vastausvaihtoehtoja. Poikkeuksena kysymykset työelämä- ja digitaidoista esitetyt kysymykset. Tavoitteena oli saada Tuva-koulutuksessa työskentelevien kesken aikaan keskustelua ja pohdintoja teemoittain. Haastattelussa esitettiin 13 kysymystä, jotka mukailivat pitkälti toisen asteen henkilöstölle esitetyjä kysymyksiä (liite 3).

Tuva henkilöstön mielestä toiselle asteelle siirtyviä nuoria auttaisi, jos opiskelijalta löytyy digi-, kieli- ja tiedonhakutaitoja. Kielitaidossa riittävä osaaminen englannin, ruotsin ja suomen kielestä. Nuoria auttaa lisäksi hyvät vuorovaikutus- ja sosiaaliset taidot. Näistä nostettiin erikseen esille vielä taito kuunnella ja ymmärtää erilaisia näkökulmia. Eniten Tuva-opiskelijoilla koetaan olevan puutteita vuorovaikutustaidoista ja näistä esiin nostettiin kommunikointitaito. Koetaan, ettei nuorilla ole rohkeutta avata tai osallistua keskusteluihin. Tämä voi johtua ikävistä kokemuksista peruskoulusta ja kokemuksista, joissa itseluottamus on alentunut. Tuva-henkilöstö kokee, että nuorten on vaikea rakentaa luottamussuhteita esimerkiksi opetus- ja ohjaushenkilöstöön. Lisäksi koetaan, että nuorten on vaikea nähdä omia vahvuuksia ja heikkouksia. Palautteen vastaanottaminen on vaikeaa, etenkin jos se on kannustavaa. Taustalla arvioidaan olevan vähäiset kokemukset positiivisen palautteen saamisesta.

Tuva-nuorten digitaidoissa on osittain isoja puutteita. Isolla osalla on haasteita päivittäisen sähköpostin lähettämisessä ja etenkin liitteen liittäminen siihen. Sähköpostia käytetään Tuvalla etenkin työharjoittelupaikkojen hakuun, kun lähestytään työnantajia työhakemuksella, johon liitetään ansioluettelo. Office365-sovellusten käytön puutteet tulevat esiin erilaisten koulutehtävien teossa, joissa huomataan, että puutteita on Wordin ja PowerPointin käytössä. Excel-taulukko-ohjelmaa käytetään hyvin vähän. Sen kohdalla taidot ovat vähäisiä. Wordia käytetään erityisesti esseiden kirjoittamiseen, jolloin on huomattu, että kirjoittaminen kieliopin mukaisesti on vaikeaa. Yleisimmän puutteet ovat pilkun, pisteen ja isojen kirjaimien puuttumisissa. Puutteita on lisäksi pohdiskelevassa kirjoittamisessa sekä mielipidekirjoitusten kanssa.

Tuva-opiskelijoiden tiedonhakutaidoissa on opiskelijakohtaisia eroja, mutta yleisesti niissä koetaan olevan puutteita. Toiset osaavat hyvin omatoimisesti ja kattavasti etsiä tietoa, kun toisinaan oikeanlaista tietoa on vaikea hakea. Tietosuojakäytänteet käydään kaikkien Tuva-opiskelijoiden kanssa läpi ja niiden tunnistaminen ja osaaminen ovat kohtuullisella tasolla. Etäkokousvälineiden käytössä on ryhmäkohtaisia eroja osaamisessa. Pääsääntöisesti kuitenkin etäkokousvälineet ovat tulleet suurimalla osalla tutuiksi jo peruskoulusta, jolloin pandemian takia monet ovat olleet etäopetuksessa. Tuva-ryhmistä erityisesti hybridiryhmällä etäkokousvälineiden käyttö on hyvin hallussa. Keskustelussa nostettiin esille nuorten sosiaalisen median taidot, jotka koetaan olevan hyvät. Usein sosiaalisen median käyttö jää kuitenkin pelkkään katseluun ja vain pieni osa tuottaa sinne sisältöä. Tässä koetaan olevan myös alakohtaisia eroja, sen mukaan miten sosiaalinen media kuuluu alan tehtäviin. Turvallisen sosiaalisen median käyttö aiheutti huolta, johon someturva-koulutus voisi tuoda apua.

Tuva-nuorten työelämätaidoista saadaan tietoa aiempien kokemusten ja Tuvalla järjestettävän työharjoittelun avulla. Kokemukset työelämätaidoista saadaan käymällä nuorten työharjoittelupaikoilla

ja keskustelemalla työnantajan edustajien kanssa. Työpaikoilla vierailevat sekä Tuvan opettajat että nuoriso-ohjaajat. Koulussa on huomattu, että työnhaku on Tuva-opiskelijoille haastavaa. Tänä vuonna työharjoitteluun osallistui arvion mukaan alle 20 % Tuva-opiskelijoista. Tuva-opiskelijoiden työelämätaidoista puutteita on eniten täsmällisyydessä. Toiseksi eniten puutteita työelämätaidoista on luotettavuudessa ja sitoutumisessa työhön. Näitä harjoitellaan Tuva-vuonna päivittäisessä koulutyössä, tulemalla kouluun ajoissa ja sitoutumalla omaan koulun käyntiin. Näitä taitoja pyritään opettamaan Tuva-opiskelijoille osallistumalla ja järjestämällä erilaisia tapahtumia ja opintoretkeä. Muut työelämätaidot, joissa koettiin puutteita, olivat tiimityötaidot, ongelmanratkaisutaidot, keskeneräisyyden sietäminen ja itsensä johtaminen. Myös näistä voi saada oppia Tuva-vuoden aikana osallistumalla monipuolisesti ja säännöllisesti koulutyöhön. Työelämästä saadun palautteen mukaan Tuva-opiskelijoiden oma-aloitteisuus on heikkoa.

Arkielämässä tarvittavissa taidoista Tuva-opiskelijoiden kohdalla erityisesti ajanhallinta- ja elämäntaitotaidot koetaan puutteellisimmiksi. Näihin sisältyvät päivittäinen rytmitys unen, syömisen ja liikkumisen suhteen sekä kellonlukutaito ja aikataulujen noudattaminen. Esille nousi jälleen sosiaaliset taidot, vastuunkantaminen ja oman toiminnan ohjaus, joissa näyttää olevan lisäharjoittelun tarvetta liittyvät ne arkielämään, opintoihin tai työelämään. Lisäksi taito keskittyä ja pitkäjänteisyys koettiin arkielämäntaidoiksi, joita voitaisi harjoitella vielä lisää.

Tuvan henkilöstön kokemuksen ja näkemyksen mukaan Tuvalla voitaisi opettaa taito- ja taideaineista liikuntaa, kotitaloutta, kuvaamataitoa, teknistä työtä ja musiikkia. Näiden avulla opintoihin saataisiin vaihtelua ja aktivoitua opiskelijoita, joille konkreettinen tekeminen on vahvuus. Listalle lisättiin vielä kauneudenhoitoalaan liittyviä toiminnallisia aiheita, kuten ehostus ja käsihieronta. Taito- ja taideaineiden avulla opiskelijoille voidaan opettaa niitä taitoja, joita Tuva-opiskelijoilla koetaan puutteellisiksi. Näistä esille nostettu vuorovaikutus- ja sosiaaliset taidot.

Haastattelussa kartoitettiin, mitkä ammatilliset alat ovat Tuva-henkilöstön mielestä nuoria eniten kiinnostavia tällä hetkellä. Kaupallinen ala on noussut kovaan suosioon, samoin ICT-ala ja sosiaali- ja terveysala. Muita kiinnostavia aloja ovat olleet kauneudenhoito-, matkailu-, hevostenhoito- ja auto-ala. Jonkin verran kiinnostusta on kiinteistöalaan. Logistiikka-ala kiinnostaa Tuvan aikuisia opiskelijoita.

Tuvan henkilöstön kokemukset aiemmin Valmalla, Luvalla tai kymppiluokilla järjestetyistä vapaaehtoistoista osana opintoja oli vähän. Valmalla on kokeiltu osallistaa nuoria ruoka-apuun, mutta se ei herättänyt lainkaan kiinnostusta. Tiedossa on, että Tuva-opiskelijoita osallistuu omalla vapaa-aikallaan jonkin verran vapaaehtoistyöhön, esimerkkinä nousivat työ Ukrainassa ja vapaapalokunta työ.

7.2 Tulosten hyödyntäminen ideoinnissa

Aivoriihityöpajalle lähdettiin kokeilemaan, miten hyvin se menetelmänä sopisi koulutuksen sisällön ideoimiseen. Tällä kertaa haettiin ideoita Tuvan valinnaisten opintojen sisältöön. Aivoriihityöpajaan osallistui kuusi Varian Tuva-opetukseen ja ohjaukseen osallistuvaa henkilöä. Myös opiskelijat olivat tervetulleita ideoimaan, mutta heitä ei kuitenkaan saatu houkutelua mukaan. Aivoriihessä toteutettiin kolme ideointi kierrosta. Ideoinnin pohjana toimi kysely- ja haastattelututkimusten avulla saatu

tieto toiveista ja tarpeista. Ideoinnissa sai myös tuoda luovasti esille myös muita hyödylliseksi koke-
miaan aiheita ja asioita.

Toteutus tapahtui siten, että ensimmäiselle kierrokselle osallistujat ohjeistettiin ideoimaan Post-it
lapuille kaikki ne aiheet, joita voitaisi Tuvalla opettaa. Aihelaput laitettiin esille taululle, jossa samalla
ryhmiteltiin samanlaiset aiheet yhteen. Tällä kierroksella ideointia ei rajattu millään tavalla, vaan pai-
notettiin luovaa ajattelua ja kaikkien mieleen tulevien ideoiden esille tuomista. Kierroksella syntyi
kolmesta erilaista aiheideaa.

Toiselle kierrokselle mentäessä aiheet oli ryhmitelty ja lokeroitu selkeästi taululle ja ohjeeksi annet-
tiin tuottaa sisältöä kuhunkin aiheeseen. Eli millaista opetussisältöä voitaisi tarjota kuhunkin aihe-
eseen. Osallistujat saivat käydä kirjoittamassa sisältöä aiheiden lokeroon taululle. Tavoitteena oli tuot-
taa mahdollisimman paljon sisältöä aiheiden alle ajattelematta vielä tässä kohtaa, mikä olisi mahdol-
lista toteuttaa. Jokaisen aiheen alle saatiin useampi idea sisällöksi.

Toisen kierroksen jälkeen taululta oli havaittavissa aiheita ja sisältöä, jotka sopivat Tuvan koulutuk-
sen osien aihepiireihin. Osallistujien kanssa käytiin läpi mitkä aiheista ja sisällöistä olisi sellaisia,
jotka sopisivat sisällöksi muihin kuin koulutuksen osaan ”valinnaiset opinnot”. Eli sisällöt, joita var-
ten ei välttämättä olisi tarpeellista perustaa omaa valinnaista kurssia, vaan sisältö istuisi jo olemassa
oleviin koulutuksen osiin. Kolmannelle kierrokselle vietiin lopulta kuusi ehdotusta valinnaisiin opinto-
hin.

Aivoriihen kolmannella kierroksella käytiin läpi kuutta aihetta sisältöineen, joita lähdettiin pohtimaan
tarkemmin. Tavoitteena kolmannella kierroksella oli tarkastella ideoita ja mieltä, mitkä ideoista olisi
toteutuskelpoisia. Päädyttiin siihen, että kaikki kuusi ideaa olisi mahdollista toteuttaa olemassa ole-
villa resursseilla sekä täydentää yhteistyöllä eri alojen ja tahojen kanssa.

7.3 Yhteenveto

Tutkimuksessa selvitettiin Tuva-opiskelijoiden ja toisen asteen sekä Tuva opettajien ja ohjaushenki-
löstön näkemyksiä ja kokemuksia digi-, opiskelu-, arkielämä- ja työelämätaidoista. Selvitetiin nuoria
kiinnostavia ammattialoja ja toiveita Tuva-koulutukseen. Opiskelijoille teetetyssä kyselystä selvisi,
että noin puolet Tuva-opiskelijoista on kiinnostunut ammatillisesta koulutuksesta. Nuoret kertoivat
kiinnostaviksi aloiksi tieto- ja viestintätekniikan. Kiinnostavista aloista toiselle sijalle pääsivät sosiaali-
ja terveysala ja talotekniikan ala. Yhtä paljon ääniä saivat vaihtoehdot ”joku muu” ja ”ei mikään
näistä”. Nimetyistä ammattialoista toiseksi kiinnostavin nuorten mielestä oli Media-ala. Kysyttäessä
toiseksi kiinnostavinta alaa, eniten ääniä sai kuitenkin vaihtoehto ”ei mikään näistä”. Listan ulkopuo-
lelta selvisi, että nuoria kiinnostaa erityisesti liiketalousala. Sitä ei ollut annettu vaihtoehtoisissa,
koska niihin annettiin vain Variassa opetettavat ammattialat. Tuvan henkilöstön haastattelussa sel-
visi, että myös he ovat huomanneet liiketalousalan nostaneen suosiotaan. Samoin on käynyt tieto- ja
viestintätekniikan kanssa sekä sosiaali- ja terveysalan kanssa. Kyselystä selvisi, ettei nuoria kiin-
nosta elintarvike-, logistiikka-, puhtaus- ja kiinteistöala. Tuvan Henkilöstön kokemuksen mukaan
logistiikka ei kiinnosta nuoria, mutta aikuisten ryhmästä löytyy kiinnostusta sitä kohtaan. Kysyttäessä
nuorten unelma-ammattia, nousi esille monia ammatteja, joissa tarvitaan ylempää koulutusta. Nuo-

ret mainitsivat muun muassa ammateissa erilaisten lääkäreiden työt. Ammatillista koulutusta vaativista ammattialoista nuoret nostivat unelmatöihinsä putki- ja sähkömies sekä matkailuala. Vähän erilaisia esille nousseita ammatteja oli hävittäjäalentäjä, tatuuoja ja työ julkisuuden henkilönä.

Toisen asteen sekä ammatillisen että lukiokoulutuksen puolelta nousi esille, että pärjätäkseen toisen asteen opinnoissa opiskelijalla täytyy olla riittävä suomen kielen taito. Tuvan henkilökunta arvioi, että suomen kielen lisäksi opiskelijan olisi hyvä osata ruotsia ja englantia. Nuorilta itseltään nousi esille halu opiskella nimenomaan erilaisia kieliä, joista suomen kieli nostettiin vielä erikseen esille. Muita tärkeitä taitoja toisen asteen opinnoissa oli vuorovaikutus- ja sosiaaliset taidot, taito kuunnella ja ymmärtää erilaisia näkökulmia sekä kirjoitustaito. Tuvan henkilökunnan mielestä suurimmat haasteet nuorilla vuorovaikutustaidoista on kommunikoinnissa. Tarvetta on lisäksi kiinnostukselle, rohkeudelle ja kyvyille keskittyä. Nämä nousivat esille kaikilta toisen asteen ja Tuvan henkilöstöltä. Merkittävänä nostona kaikilta oli nuorten elämänhallinta, jossa säännöllisyys unen, ruokailun ja liikunnan suhteen auttaisi jaksamaan ja toisi menestystä koulussa.

Koska digitaidot tulevat olemaan erittäin merkittävässä roolissa tulevaisuudessa, käsiteltiin niitä kyselyssä ja ryhmähaastattelussa. Nuorten mielestä heidän parhaimmiksi digitaidokseen nousivat tiedonhakutaidot sekä sähköpostin lukeminen ja lähettäminen. Tuvan henkilöstö mainitsi tiedonhaun yhdeksi tärkeimmäksi taidoksi, jota tarvitaan toisen asteen opinnoissa. Toisen asteen henkilöstön mielestä tiedonhakutaidot ovat niitä, joita nuorten pitäisi vielä harjoitella lisää. Tuva-henkilöstö taas kokee, että sähköpostin käyttö ja etenkin liitteen lisääminen sähköpostiviesteihin on monelle nuorelle haastavaa. Tämän henkilöstö on huomannut Tuvalla tilanteissa, jossa nuoret hakevat työharjoittelupaikkoja sähköpostin välityksellä. Nuoret kokevat heikoimmaksi digitaidokseen Excelin käytön. Sekä toisen asteen että Tuvan henkilöstö on kokenut, että opiskelijoiden digitaidoissa on suurta hajontaa. He ovat myös huolissaan nuorten sosiaalisen median käytöstä ja sen vaikutuksista opintoihin. Älypuhelimet vievät liikaa aikaa ja keskittymistä opinnoilta.

Toisen asteen henkilöstön kyselyssä ja Tuvan ryhmähaastattelussa korostui nuorten puutteet kirjoitustaidossa. Kun Tuvalla on kirjoitettu koulutehtäviä ja esseitä Wordilla on huomattu, että nuorilta puuttuu usein kyky kirjoittaa luovaa tekstiä. Lisäksi kirjoittaminen kieliopin mukaisesti tuottaa ongelmia. Yleisimmät puutteet ovat isoissa kirjaimissa, pilkuissa ja pisteissä. Toisen asteen henkilöstö esitti toiveen, että Tuvalla voitaisiin harjoitella enemmän luovaa kirjoittamista, josta olisi apua esseen ja raporttien kirjoittamisessa.

Työelämätaitoja kartoittaessa nousi esille, että suurimmalla osalla nuorista oli kokemusta työelämästä kesätöiden tai työharjoittelun kautta. Nuorten kyselyssä työelämätaidoista lisäharjoitusta kaivataan eniten monipuolisiin digitaitoihin ja tiimissä toimimisen taitoihin. Nuoret olivat sitä mieltä, että he osaavat työelämässä toimia täsmällisesti ja ovat luotettavia. Tässäkään kohtaa nuorten ja toisen asteen henkilöstön näkemykset taidoista eivät täysin kohdanneet. Kun toisen asteen henkilöstön mielestä nuorten parhaimpia työelämätaitoja ovat luovuus ja innovointi, huonoimpia taitoja taas täsmällisyys ja oma-aloitteisuus. Tuva-henkilöstö on saanut palautetta nuorten työelämätaidoista suoraan työpaikoilta ja he arvioivat, että nuorten pitäisi sitoutua työhön paremmin ja olla täsmällisempiä. Myös Tuva henkilöstö on sitä mieltä, että harjoitusta tarvitaan oma-aloitteisuudessa ja luotettavuudessa.

Työelämä osana opintoja kiinnosti vain osaa opiskelijoista. Suurin osa viihtyy parhaiten koulussa ja osa olisi valmis hybridiopiskeluun, joka tapahtuu osittain koulussa ja osittain etänä. Oppimisympäristöistä työsalio opiskelu ei kiinnostanut nuoria. Työpaikka opiskelupaikkana herätti pientä kiinnostusta nuorissa, mutta vapaaehtoistyö vain hyvin pientä osaa. Tuvan henkilöstön mukaan vapaaehtoistyöstä on aiemmilta vuosilta vähän kokemusta, mutta tiedossa on, että Tuvalta löytyy opiskelijoita, jotka tekevät sitä vapaa-ajallaan.

Arkielämäntaitoja kartoitettiin toisen asteen henkilöstön kyselyssä ja Tuva-henkilöstön ryhmähaastattelussa. Kummaltakin ryhmältä nousi esille jälleen ajan- ja elämänhallintataidot, joihin lukeutuvat rytmitys unen, syömisen, liikunnan kanssa sekä kellon ja kalenterin lukeminen sekä aikataulujen noudattaminen. Tuva-henkilöstö kaipaa nuorilta enemmän pitkäjänteisyyttä ja keskittymistä. Toiselta asteelta lisätään tähän teemaan vielä ihan tavalliset käytöstavat ja taloudenhallinta. He toivovat, että näitä taitoja voitaisi opettaa Tuvalaisille enemmän.

Kyselyissä ja ryhmähaastattelussa haluttiin selvittää, löytyykö nuorilta kiinnostusta taito- ja taideaineita kohtaan ja mitä mieltä toisen asteen ja Tuvan henkilöstö on niiden opettavuudesta ja tarpeellisuudesta osana Tuva-opintoja. Taito- ja taideaineista nuoria kiinnostivat eniten musiikki, kuvaamataito, kotitalous ja liikunta. Suurin osa nuorista ilmoitti kuitenkin, ettei taito- ja taideaineet kiinnosta heitä. Toisen asteen ja Tuvan henkilöstö oli yhtä mieltä siitä, että tekninen työ voisi antaa nuorille tulevaisuudessa tarvittavia taitoja. Ylipäänsä visuaaliset taito- ja taideaineet koettiin olevan hyödyllisiä. Liikunta sai kannatusta myös. Taito- ja taideaineet koetaan yleisesti hyödyllisinä ja niiden avulla Tuvalle voitaisiin saada enemmän vaihtelua ja konkreettista tekemistä.

Mitä vastaajat sitten toivoivat Tuvalla opetettavan? Jos Tuva-opiskelijat saisivat vaikuttaa opintojen sisältöön, he toivoisivat TVT-taitoja, erilaisia kieliä, psykologian opintoja ja tanssia. Nuoret huomioivat lisäksi, että Tuvalla olisi hyvä opiskella taitoja, joita tarvitaan eri aloilla ja nostivat esille erityisesti liiketalousalan. Toisen asteen henkilöstö toivoisi, että Tuvassa voitaisi opettaa TVT-taitoja, mikä on sama toive kuin itse nuoriltakin nousi. Toiselta asteelta esitettiin toiveena Tuvalle, että nuorten omia vahvuuksia olisi hyvä havaita, hyödyntää ja vahvistaa. Esiintymistaitojen harjoittelua, toisten huomiointia ja kunnioittamista sekä avun pyytämistä ja hakemista voitaisiin joillakin keinoilla tuoda osaksi Tuva-opintoja. Hienoa oli huomata, että toisen asteen henkilöstöltä löytyy myös kiinnostusta auttaa Tuvan henkilökuntaa TVT-taitojen opettamisessa ja kiinnostusta muuhunkin yhteistyöhön löytyy.

7.4 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksessa tutkija arvioi tutkimuksen luotettavuutta käytettävissä olevien tietojen perusteella. Luotettavassa tutkimuksessa otos on edustava ja tarpeeksi suuri, vastausprosentti on korkea ja kysymykset mittaavat tutkimusongelman kannalta oikeita asioita kattavasti. (Heikkilä 2014b, 1.) Jos kyse on laadullisesta tutkimuksesta, jossa kuvataan ilmiötä tai toimintaa sekä pyritään ymmärtämään jotakin tapahtumaa, tavoitteena voi olla antaa tutkittavalle ilmiölle mielekäs teoreettinen kuvaus. Silloin ei pyritä tilastollisiin yleistyksiin eikä aineiston koko ole niin merkittävä kuin määrällisessä tutkimuksessa. Siitä syystä laadullisessa tutkimuksessa on tärkeää, että tietoa kerätään henkilöiltä, jotka tietävät ja tuntevat tai heillä on hyvin kokemusta asiasta. (Tuomi ja Sarajarvi 2018, 73.)

Laadullisessa tutkimuksessa on siis tärkeää, että tutkimustieto kerätään niiltä henkilöiltä, jotka tutkija koee olevan sopivia kyseiseen tarkoitukseen. Henkilöiden valintaan kannattaa käyttää harkintaa. (Tuomi ja Sarajärvi 2018, 73.) Tutkimuksessani tietoa kerättiin Tuva-asiantuntijoilta, eli opettajilta, ohjaajilta ja opiskelijoilta, jotka ovat mukana päivittäin Tuva-koulutuksen toteuttamisessa. Heidän lisäksi tutkimuksen kannalta oli oleellista saada tietoa toisen asteen opetus- ja ohjaushenkilöstöltä, joilla oli kokemusta ja näkemystä niistä tiedoista ja taidoista, joita tarvitaan heti Tuva-vuoden jälkeen, kun opiskelijat siirtyvät jatko-opintoihin. He ovat lisäksi osa Tuvan sidosryhmää.

Tuva-opiskelijoille suunnattu kyselytutkimus lähetettiin kaikille Tuva-opiskelijoille, pois sulki aikuisen maahanmuuttajien ryhmä. Aikuisten maahanmuuttajien ryhmä rajattiin pois, sillä heillä ensisijainen tavoite on opiskella suomen kieltä ja saavuttaa siinä sellainen taso, että pystyvät opiskelemaan myös muita aineita tai päästä ammatilliseen koulutukseen. Tuvan 180:stä opiskelijasta vastauksen antoi 67, jolloin vastausprosentti oli 37 %. Toisen asteen opetus- ja ohjaushenkilöstölle suunnattu kysely lähetettiin noin 70:lle henkilölle, joista 20 vastasi. Vastausprosentti oli 29 %. Kuitenkin näistä saadut tiedot olivat tutkimuksen kannalta oleellisia, kattavia ja tärkeitä, joten mielestäni pienet vastausprosentit eivät vaikuta oleellisesti luotettavuuteen. Kuten Tuomi & Sarajärvi (2018, 73) sanovat on tärkeää saada kokoon edes pieni määrä juuri kyseisestä aiheesta tietäviä henkilöitä. Tämän väitteen todisti myös Tuva-opettajien ryhmähaastattelu, johon osallistui kuusi Tuvan opetuksesta ja ohjauksesta vastaavaa henkilöä. Tuvalla henkilöstön kokonaismäärä on 14 henkilöä, joten osallistumisprosentti oli 43 %. Haastatteluun osallistuivat nimenomaan juuri ne henkilöt, jotka tulevat olemaan merkittävässä roolissa valinnaisten opintojen toteuttamisessa.

Empiirisessä tutkimuksessa tutkimuskohdetta tutkitaan havaintojen ja mittaamisen avulla. Tutkimuksen menetit keräämisen ja analysoinnin suhteen tuodaan tutkimuksessa esille, jolloin lukijalle jää mahdollisuus arvioida tutkimuksen ja tulosten luotettavuutta. Samalla lukija voi arvioida, kuinka hyvin tutkija on onnistunut käyttämään harkinnanvaraisuutta tutkimukseen osallistuvien henkilöiden valinnassa ja tutkimuksen sopivuuden yhdistämisessä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 20; 73.) Vantaan kaupungilla tutkimusta tehdessä, siihen tulee pyytää erikseen tutkimuslupa, johon liitetään suunnitelma ja oleelliset tiedot tutkimuksesta. Tutkimuksessa noudatettiin yleisiä eettisiä periaatteita, joiden mukaan tutkija kunnioittaa tutkittavien henkilöiden ihmisarvoa ja itsemääräämisoikeutta. Kun tutkimuksessa kerätään tietoa ihmisiltä, on vapaaehtoisuuden huolehtiminen tärkeää. (Vuori 2023.)

Kyselytutkimuksen yhteydessä sen saajille kerrottiin, miksi tietoa kerätään, miten sitä käsitellään ja mihin sitä tullaan käyttämään. Kaikki kyselytutkimuksen saajat pystyvät täysin päättämään itse osallistuvatko sen toteutukseen vai eivät. Kyselyt teetettiin täysin anonymisti. Vapaaehtoisilta osallistujilta ei kerätty mitään henkilötietoja, ei tietoa sukupuolesta, eikä vastaajan ikää. Tietosuojavaltuutetun toimiston (2023.) mukaan henkilötietoihin lukeutuvat sellaiset tiedot, joiden perusteella henkilö voidaan tunnistaa suoraan tai välillisesti. Tällaisia tietoja voivat olla esimerkiksi yksittäiset tiedot, jotka pystytään yhdistämään toiseen tietoon, jolloin tunnistaminen on mahdollista.

Kutsu ryhmähaastatteluun lähetettiin kaikille Varian Tuvalla työskenteleville opettajille ja ohjaajille. Osallistuminen perustui vapaaehtoisuuteen ja osallistujille tehtiin selväksi tietojen keräämisen syy, käsittely ja käyttö. Haastattelun muistiinpanojen perusteella tehdystä yhteenvedosta ei pysty selvittämään yksittäisiä vastauksia tai mielipiteitä.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Nostan esille johtopäätöksissä niitä tietoja ja taitoja, jotka nousevat merkittävästi esille sekä tutkimuksessa että teoriasta. Teoriassa lähdin selvittämään Z-sukupolvea ja mitä tulevaisuuden tutkimukset kertovat heistä tulevina työntekijöinä ja kansalaisina. Halusin myös saada teorian avulla selville tietoa siitä, mitä taitoja Z-sukupolven edustajat tarvitsevat elämän eri osa-alueilla nyt ja etenkin tulevaisuudessa. Tutkimuksessa käytin erilaisia menetelmiä tiedon saamiseksi ja ymmärtämiseksi. Kyselytutkimuksen Tuva-nuorten ja toisen asteen opettajille sopivat hyvin. Niiden avulla saatiin nopeasti paljon tarvittavaa tietoa. Ryhmähaastattelu oli Tuva-opettajien ja ohjaajien kanssa hyvä, koska kaikki olivat tuttuja keskenään, ryhmässä oli luottamusta sen verran, että mielipiteitä tuotiin rohkeasti esille. Jos jotakin olisi jäänyt haastattelussa saamatta, olisi jälkeen päin ollut vielä mahdollisuus täydentää vastauksia.

8.1 Osaaminen, joka on hyödyllistä kaikille elämän osa-alueilla

Osaamisen kehittäminen voi olla yksittäisten ja pienien taitojen opettelua, eikä sen tarvitse olla aina suurien kokonaisuuksien oppimista (Koulutus.fi 2019). Pienistä palasista voi koostua myös ehjä ja monipuolinen Tuva-koulutuksen kokonaisuus. Joskus voi käydä niin, että tavoitellaan liian isoa kokonaisuutta yhdellä kertaa, jolloin oppiminen voikin jäädä pintapuoliseksi. Kuten Hätönen (2011, 6) sanoo, voidaan tavoitteellisella osaamisen kehittämisellä tähdätä vastaamaan juuri niitä osaamisen tarpeita, jotka nähdään tulevaisuuden kannalta tärkeiksi. Nyt kun teorian ja tutkimuksen avulla on saatu kartoitettua, mitkä ovat näitä tärkeitä osaamisia ja millä tasolla ne ovat tällä hetkellä, voidaan valinnaisiin opintoihin sisällyttää hyödyllisten taitojen oppimista.

Teknologia ja digitaidot nousivat esille erittäin vahvasti tulevaisuuden osaamistarpeissa, olipa kyse sitten opiskelu- tai työelämätaidoista tai arjessa tarvittavista taidoista. Digitaidot ovat myös yksi Opetushallituksen (2022 c) listaamista avaintaidoista, joilla muun muassa edistetään työllistymistä, sosiaalisuutta, elämäntaitoa. Myös opetus- ja ohjaushenkilöstä arvioivat digitaalisten taitojen olevan yksi tärkeimmistä taidoista, joita tarvitaan toisen asteen opinnoissa ja jotka auttavat menestymään niissä. Sanotaan, että Z-sukupolvi on syntynyt digimaailmaan ja tottuneet elämään teknologian ympäröimänä. Silti on huolestuttavaa, että tutkimuksessa nousi esille, että digitaidoissa on suurta hajontaa ja toisille nuorille jopa sähköpostin käyttö on vierasta. Kun kyselyssä nuoret nostivat esille suosikki ammattialojaan ja unelma-ammattejaan tein huomion, että jokaisessa niissä tarvitaan digitaitoja. Tuva-koulutuksessa digitaalisten taitojen opettaminen on kuluneen vuoden aikana jäänyt todella vähäiseksi. Tulevaisuudessa vähintään, mitä voidaan opettaa, ovat perusdigitaidot, joihin lukeutuu sähköpostin käyttö sekä 365-ohjelmien peruskäyttö. Nykymaailmassa on myös tärkeää olla tietoinen tarvittavista tietosuojakäytänteistä. Positiivista on, että tutkimuksessa nuorilta itseltään löytyi halua opiskella digitaitoja ja he ovat ymmärtäneet niiden merkityksen.

Pihlas (2020) sanoo, että Z-sukupolvi on oppinut taitavaksi tiedon hankkijaksi. Kartoittaessa nuorten digitaitoja selvisi, että he myös itse kuvittelevat asian olevan näin. Todellisuudessa opetushenkilöstö ei ole tätä käytännössä havainnut. Tapscott (2010, 143–150) kertoo kirjassaan, että tässä nopeasti muuttuvassa maailmassa myös tieto vanhenee nopeasti. On aloja, joissa tieto muuttuu ja vanhenee erityisen nopeasti. Siitä syystä koen, että tiedonhakutaito on kaikille hyödyllinen taito, jota voitaisi

opetella myös Tuvalla jokaisessa koulutuksen osassa, myös valinnaisissa opinnoissa. Tiedonhaku-taito kehittyy usein käytännön kautta, joten useimmat toistot lisäävät oppimista.

Oppimisen ympäristöt tulevat tulevaisuudessa olemaan nykyistä laajemmat ja elinikäinen oppiminen häivyttää työpaikan ja koulun rajoja entisestään. Työn ohessa voidaan suorittaa joustavasti opintoja ja opinnot voidaan suorittaa kokonaan tai osittain työympäristössä. (Kallonen & Kuhmoinen 2021, 64.) Tutkimuksen mukaan nuoret kokevat silti edelleen, että koulu on tärkein paikka oppia tietoja ja taitoja työelämää varten. Kyselyyn vastanneista nuorista suurin osa piti myös koulua mieluisampana oppimisympäristönä, mutta yhdistäisi siihen etäopintojen mahdollisuuden. Tämä tullaan huomaamaan myös työelämässä, jossa nuoret tulevat arvostamaan joustavia työpaikkoja ja mahdollisuutta tehdä etätöitä (Deloitte 2022). Tuvalla lähes kaikki opinnot tapahtuvat koulussa, enkä näe suurta tarvetta lähteä viemään opintoja yleisesti koulun ulkopuolelle. Voidaan aina pitää mahdollisuus oppia työelämässä tai tutustua aloihin niille ominaisissa ympäristöissä. Vantaan Tuvalla on käytössä myös hybridiopetus, jossa osa opinnoista tapahtuu etäyhteyden välityksellä.

Elinikäinen oppiminen vaatii taitoa tunnistaa omaa osaamistaan ja kehittää sitä. Tunnistamalla oman osaamisensa, voi menestyä paremmin elämässään (Ryky & Vesa 2021). Se, mitä jo osaa on merkittävää oman kehityksen kannalta, silloin on helpompi arvioida, mitä taitoja täytyy vielä harjoitella. Elinikäisen oppimisen avaintaidoista löytyy oppimistaidot. Siihenkin liittyy oman toiminnan arviointi (Opetushallitus 2022 c). Toisen asteen henkilöstöltä tuli paljon hyviä havaintoja niistä taidoista, joilla Tuva-opiskelijat voivat menestyä jatko-opinnoissaan. Näitä olivat erityisesti suomen kielen taito, sosiaaliset taidot ja kyky hallita elämäänsä ja johtaa itseään. Tähän lisätään vielä luku- ja kirjoitustaito. Näistä mainituista taidoista moni on myös opetushallituksen listaamien elinikäisen oppimisen avaintaidoissa. Jatko-opinnoissa tarvittavien taitojen opiskelu hyödyttää kaikkia Tuva-opiskelijoita. Erityisen paljon se hyödyttää opiskelijoita, jotka ovat motivoituneita pääsemään toivomaansa jatko-opiskelupaikkaan, ja arvosanojen korottaminen on ollut syy hakeutua opiskelemaan Tuvalle. Kuluneen vuoden aikana hybridiopetuksesta on opittu, että siihen valituilla opiskelijoilla täytyy olla hyvät TVT-taidot.

Elinikäisen oppimisen avaintaidoissa on mainittu monikielitaitoa. Se pitää sisällään oman äidinkielen ja vieraiden kielten oppimisen ja kielitaidon ylläpitämisen sekä kehittämisen eri keinoin. (Opetushallitus 2022 c). Monikulttuurisuus tulee esille teoriasta ja sen huomaa myös päivittäin käytännötyössä. Tuvalle hakeutuu sekä nuoria että aikuisia vahvistamaan kielitaitoaan. Tuva-opiskelijoilta sekä toisen asteen että Tuvan henkilökunnalta nousi toive ja tarve kehittää etenkin suomen kielen taitoa. Myös muita kieliä kuten ruotsia ja englantia. Kielitaito ja etenkin suomen kielen vahvistaminen on tärkeää Tuva-opiskelijalle, jonka Tuva-koulutuksen tavoitteena on alun perin ollut vahvistaa kielitaitoaan niin, että hän pystyy siirtymään toisen asteen opintoihin. Tuva-opinnoissa opiskelija saa muutaman tunnin verran S2-opetusta viikossa. Koen tärkeäksi, että opiskelijoille pitäisi keksiä opintoihin enemmän sellaista sisältöä, jonka avulla he pääsisivät käyttämään kieltä enemmän ja monipuolisemmin.

Elinikäisen oppimisen avaintaidoista jäivät tutkimuksessa käsittelemättä kokonaan: matemaattiset, luonnontieteelliset ja teknologiset taidot, kansalaistaidot, yrittäjyystaidot ja kulttuurillisuuteen liittyvät taidot (Opetushallitus 2022 c). Arviointi, että näitä taitoja opetetaan jo selkeästi ja riittävästi

Tuva-koulutuksen muissa koulutuksen osissa. Näitä sisältöjä opetetaan osana opintoja tai omana kurssinaan myös toisen asteen opinnoissa.

Elämänhallintataitoja tarvitaan niin jatko-opinnoissa, työelämässä kuin perusarjessa. Elämänhallintataitojen puute nousi esille tutkimuksessa. Toisen asteen henkilöstö oli vahvasti sitä mieltä, että niin ammatillisella puolella kuin lukiossakin on osattava lukea kelloa ja kalenteria sekä noudattaa annettuja aikatauluja. Se auttaa jo paljon, jos pystyy rytmittämään unen, syömisen ja liikunnan osaksi arkeaan. Ja tätä todella kaivataan nuorten elämään. Tapscott (2010, 178) sanoo, että Z-sukupolvella työ ja huvi tulee sekoittumaan niin, että niiden rajat ovat häilyviä. Jos näin on, niin voisi ajatella, että on erityisen tärkeää silloin pitää huolta näistä tärkeistä perustarpeista, saada niitä tarpeeksi ja rytmittää ne elämässä oikein. Tuva-opiskelijoiden persoonissa on erikseen mainittuna nuori, jolla elämänhallinta on hukassa ja haasteita voi olla jopa mielenterveyden kanssa. Silloin arki ei suju eikä motivaatiota koulun käyntiin ole. (Vantaa 2021.) Vaikka toiveena on, että Tuvalla näitä taitoja opetettaisiin, voi se käytännössä olla joidenkin opiskelijoiden kohdalla todella haastavaa. Tuvalla pyritään luomaan rytmiä ja aikatauluja opiskeluun, samoin kuin muillakin kouluasteilla. Ehkä motivaation löytäminen olisi kuitenkin se, joka voisi auttaa myös näissä haasteissa. Motivaatiota voidaan koittaa löytää järjestämällä mielekästä tekemistä. Kannustamalla ja positiivisella palautteella saadaan myös luotua onnistumisen kokemuksia ja opiskelijan uskoa itseensä.

8.2 Työelämätaitoihin valmentautuminen

Työelämässä ja sen kulttuurissa tulee seuraavien vuosien aikana tapahtumaan muutoksia, kun siellä tulevat toimimaan erilaisessa ympäristöissä kasvaneet ja erilaisiin asioihin tottuneet sukupolvet (Manka & Manka 2016). Nuorten myötä kasvaa ehkä myös kiinnostus erilaisia työtehtäviä ja ammatteja kohtaan. Nuorten tulevaisuuden tutkimuksessa korostui, että kaupunkilaisia kiinnostavien alojen joukossa olivat pankki- ja vakuutusala sekä kulttuuri- ja viihdealat. Tyttöjä eniten kiinnostavat alat olivat sosiaali- ja terveysala, palvelualat ja kulttuuri- ja viihdeala. Poikia kiinnostivat eniten teknologiateollisuus, rakennusala, maanpuolustus, pankki- ja rahoitusala sekä logistiikka ja huolinta. (TAT 2020). Tuva-nuoria näyttää kiinnostavan eniten tieto- ja viestintätekniikka sekä liiketalous. Se, mihin nuoret liiketalousalalta suuntaisivat, ei käy tutkimuksessa selville. Se on kuitenkin selvää, että teknologia näillä aloilla on vahvasti läsnä ja sen hallintaa tarvitaan. Kehittäessä Tuva-opintoja on hyvä ottaa huomioon nuoria kiinnostavat alat ja niissä tarvittavat taidot.

Moni opiskelija tulee Tuvalle etsimään omaa alaansa ja silloin tavoitteena on päästä kokeilemaan erilaisia työtehtäviä ja tutustua erilaisiin ammatteihin. Taito- ja taideaineita voitaisiin hyödyntää omien kiinnostusten kohteiden löytämisessä. Niiden avulla voidaan päästä lisäksi tutustumaan työtehtäviin, joissa tarvitaan erilaisia kädentaitoja. Vaikka lopulta jotakin opittua taitoa ei tarvitsisi työelämässä, voi siitä olla hyötyä erilaisissa arjen toiminnoissa. Esimerkiksi Kotitaloutta on tarjolla yläkoulussa ja se on monille jo tuttua. Nuoret itse nostivat sen esille kysyttäessä kiinnostavia taito- ja taideaineita. Ammattialana ravintola-cateringala ei nuoria juurikaan kiinnosta. Tuvalla voitaisiin yhdistää kotitalous ja ammattikeittiömäinen toiminta, jolloin opiskelijoilla oli mahdollisuus päästä kurkkaamaan millaista toiminta voisi olla ravintola-cateringalan opinnoissa. Jos ruuanlaitosta ei sitten halua ammattia itselleen, se on elämässä aina tarvittava yleishyödyllinentaito. Toinen esimerkki tällaisesta on toisen as-

teen ja Tuvan henkilöstön esille nostama kovien materiaalien tekninentyö. Sen avulla voitaisi ammattikoulu ympäristössä mahdollistaa syvempi kurkkaus aloille, joissa tarvitaan tämän kaltaista teknistä osaamista. Esimerkkinä aloista voisi olla kiinteistöhoito- ja rakennusala.

Suuntaavatpa nuoret mille alalle vain, niin he tulevat tarvitsemaan työelämässä tiettyjä taitoja. Digitaaliset taidot ovat näistä erityisen merkittävät. Sen lisäksi tarvitaan omatoimisuutta ja itsensä johtamista. Ne tulevat koskettamaan jokaista työntekijää ja niitä tullaan tarvitsemaan yhä enemmän tulevaisuudessa. Omatoimisuus ja itsensä johtaminen ovat sitä, että työntekijä osaa etsiä omaan työhönsä liittyvää tietoa sekä arvioida että soveltaa sitä käytännössä. Täytyy seurata oman alansa kehitystä niin, että pysyy mukana siinä. Se tarkoittaa myös sitä, että osaa tunnistaa omaa osaamistaan ja kehittää itseään tarpeen mukaan. (Helsingin yliopisto 2022, 10–12.) Ne ovat taitoja, joiden merkitys korostuu peruskoulun jälkeen. Peruskoulun jälkeisissä opinnoissa opiskelijoilta vaaditaan koko ajan enemmän kykyä ottaa vastuuta omista opinnoistaan. Toisella asteella opettaja on enemmän rinnalla kulkeva valmentaja, joka tukee ja kannustaa sekä antaa tarvittavan tiedon ja avun. Nuoret arvioivat itse oma-aloitteisuutensa olevan keskitasolla. Toisen asteen ja Tuvan henkilöstö arvioivat sen olevan yksi niistä taidoista, joissa tarvitaan eniten lisäharjoitusta. Myös työelämästä on tullut palautetta, että nuorilta puuttuu oma-aloitteisuutta. Tienari & Piekkari (2011, 65) nostavat esille, että löytäessään merkittävyyden työssä, voi Z-sukupolven saada sitoutumaan työhönsä. Ehkäpä juuri merkittävyyden avulla lisääntyy myös oma-aloitteisuus. Haluan nostaa esille vielä huomion, että Tuvalla on paljon opiskelijoita, joilla on haasteita ihan peruselämän hallinnassa. Se näkyy varmasti henkilöstön vastauksissa sekä siinä, kuinka koetaan nuoren kyky ottaa vastuu omista opinnoistaan. Tällaisten opiskelijoiden kohdalla olisi saatava ensimmäisenä hallintaan päivittäiset toimet, kuten nukkuminen, syöminen ja liikunta. Johtamista ja omatoimisuutta voidaan lähteä harjoittelemaan heidän kohdallaan pikkuhiljaa ja saamalla ensin arkeen sellaiset rutiinit, joissa syöminen, nukkuminen ja liikunta ovat kunnossa.

Teoriasta käy ilmi, että työelämässä tulevat korostumaan erilaiset verkostot, yhteistyö ja projekti-
 maisuus. Toimitaan erilaisissa tiimeissä ja huomioitavaa on, että pystyy olemaan yhdenvertainen, sekä huomioida muut. (Helsingin yliopisto 2022.) Z-sukupolvelle tasa-arvo ja avoimuus ovat tärkeitä arvoja, jotka tulevat näkymään työelämässä ja -yhteisössä (Tienari & Piekkari 2011, 15–20). Sosiaaliset ja vuorovaikutustaidot sekä tiimityö nousi tutkimuksessa esille sekä kyselyiden että haastattelun kautta. Sekä nuoret itse että toisen asteen ja Tuvan henkilöstö olivat yhtä mieltä siitä, että näissä taidoissa on parantamisen varaa. Nämä ovat taitoja, joita tarvitaan jo opinnoissa sekä monissa arjentehtävissä. Nuorilta löytyy varmasti halua ja motivaatiota kehittää sosiaalisia ja tiimityötaitoja. Tuvan nuoret kertoivat myös toiveena, että Tuvalla voitaisi opiskella taitoja, joita tarvitaan liiketalouden opinnoissa. Käsitykseni mukaan nämä taidot ovat vahvasti osa liiketalouden opintoja. Tätä tukee myös Deloitten (2022) teoria, jonka mukaan nuoret itse haluavat tehdä työtä tiimeissä ja avokonttoreissa, joissa heidän ei tarvitse olla yksin tai eristäytyä. Ryhmätöiden ja sosiaalisuutta korostavien tehtävien lisääminen erilaisten opintojen sisälle, voi auttaa nuoria parantamaan vuorovaikutus-, sosiaalisia- ja tiimityötaitoja. Niiden opettelusta hyötyvät varmasti kaikki Tuva-opiskelijat, mutta erityisesti se vahvistaa niiden opiskelijoiden taitoja, joilla on erityisiä haasteita näiden asioiden kanssa. Näitä taitoja harjoittamalla päästään käyttämään kieltä aktiivisemmin ja sillä on varmasti positiivinen vaikutus myös suomen kielen oppimiseen.

Viimeisenä nostona työelämätaitoihin tuon ongelmanratkaisutaidot ja innovatiivisuuden. Väestö monimuotoistuu väkisinkin, kun työvoimaa saapuu Suomen rajojen ulkopuolelta. Työelämässä täytyy oppia toimimaan erilaisten ihmisten kanssa ja ratkaisemaan ongelmia, joita työelämässä tulee eteen. (Dufva ym. 2021.) Nuoret ovat nostaneet esille tarpeen kehittää ongelmanratkaisutaitojaan. Samaa mieltä ovat Tuvan henkilöstö. Toisen asteen henkilöstö nosti innovatiivisuuden ja luovuuden yhdeksi nuorten parhaista työelämätaidoista. Se lupaa hyvää työelämään, jossa luovuutta arvostetaan, koska se auttaa yrityksiä pysymään kilpailukykyisinä (duunitori 2015). Mielestäni kyky innovoida antaa pohjaa sille, että ongelmien ratkaisuunkin löytyy kykyä, kunhan vain rohkeutta tulee lisää. Tuva henkilöstökin on sitä mieltä, että nuoret tarvitsevat enemmän rohkeutta tuodakseen näkemyksiään ja mielipiteitä esille. Kun rohkeutta tulee lisää, niin se varmasti näkyy myös kyvyssä innovoida vieläkin luovemmin ja ratkaista myös eteen tulevia ongelmia. Taito- ja taideaineista etenkin musiikin ja kuvaamataidon avulla voitaisi kehittää nuorten luovuutta vielä entisestään. Nuorilta tuli toiveena tanssin ja liikunnan mahdollisuus Tuvassa, jotka nekin olisivat omiaan tuomaan lisää luovuutta sekä ongelmanratkaisua ja muita tarvittavia taitoja.

8.3 Aivoriihi menetelmänä

Kuluneen vuoden aikana Tuva-koulutus on muokkaantunut, sitä on kehitelty ja on saatu lisää koulutusta sen tueksi. Halusin ottaa tutkimuksessa saadut tulokset käyttöön ja hyvä keino tähän oli lähteä kokeilemaan aivoriihiyöskentelyä. Menetelmänä se ei ole ollut kovin käytetty koulutuksen suunnittelussa, jossa yleensä sisältöjä määrittelevät vahvasti tutkinnon perusteet.

Valinnaisten opintojen sisällöt voivat koostua yhdestä tai useammasta osasta. Opiskelija voisi suorittaa valinnaisia opintoja oman henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman mukaisesti, omien kiinnostuksen kohteiden, tarpeiden ja valmiuksien mukaan. (Eperusteet 2022.) Tutkimuksessa on nimenomaan selvitetty opiskelijoiden tarpeita, toiveita ja kiinnostuksen kohteita. Näitä voidaan hyödyntää valinnaisten opintojen kehittämisessä.

Aivoriihi toimi tämänlaisessa kehittämisessä oikein hyvin. Opetukseen kaivatut tiedot ja taidot olivat monin osin sellaisia, joita pystytään kehittämään moni eri keinoin. Nyt oli tavoitteena ainoastaan miettiä, mitkä olisivat aiheina kiinnostavia, ja niihin voitaisi sisällyttää tarvittavia opiskelu-, työelämä- ja arkielämäntaitoja. Samalla tuotaisi Tuva-koulutukseen erilaista sisältöä, josta opiskelija voi valita, mikä häntä voisi motivoida tai mikä sopisi hänen henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaansa.

Aivoriiheen osallistui Tuvan henkilöstö, joka työskentelee päivittäin Tuva-opiskelijoiden kanssa ja tietää jo aika hyvällä kokemuksella, kuinka nuoria voi saada kiinnostumaan ja aktivoitua. Ideoita syntyi enemmän kuin osasin odottaa ja ne olivat monipuolisia. Ainoa huono puoli oli, ettei nuoria osallistunut ideointiin. Heille olisi voinut toimia, jos olisin järjestänyt ideoinnin jokaiselle ryhmälle erikseen. Lopputulokseen voidaan silti olla tyytyväisiä, jatkokehittämiseen saatiin hyvää materiaalia ja aivoriihiyöskentelyä voidaan kokeilla uudelleenkin.

9 POHDINTA

Tulevaisuuden osaamistarpeiden ja nuorten Z-sukupolven edustajien tutkiminen on tuonut paljon uutta ja mielenkiintoista tietoa. Opinnäytetyönä tehty tutkimukseni oli ajankohtainen sekä hyödyllinen. Koen itse, ettei kunnollista kehittämistyötä voi tehdä, jos kehittämisen kohdetta ei tunne kunnolla. Tuva-koulutuksen kehittäminen vaatii sen, että tiedämme opiskelijamme sekä heidän tarpeensa että toiveensa, mutta myös tiedämme mihin maailma on menossa. Tuva-persooniin tutustumme jo Tuva-koulutuksen kehittämisvaiheessa ja ne ovat avuksi kehittämistyössä. Tässä tutkimuksessa saatiin enemmänkin tietoa siitä mitä nämä persoonat tarvitsevat pärjätäkseen elämässään Tuvan jälkeen. Kun tulevaisuuden tarpeita peilattiin nykyiseen osaamiseen, saatiin jo hyvä käsitys siitä, mitä opetukseen kannattaa lisätä. Osa tiedosta vain vahvisti meidän havaintojamme, mutta saatiin sen avulla uuttakin tietoa. Sanoisin myös, että tutkimus toimi ikään kuin asioiden käynnistäjänä.

Tutkimus lähti liikkeelle tutkimalla teoriaa aiheista Z-sukupolvi, osaamisen kehittäminen ja tulevaisuuden osaaminen. Aiheet olivat erityisen mielenkiintoisia ja jo ne itsessään herättivät paljon ajatuksia opetustyöhön liittyen. Teoria antoi hyvän pohjan tutkimukselle ja sen avulla lähti muotoutumaan kyselyiden ja haastattelun aiheet. Kyselyiden ja ryhmähaastattelun avulla saatiin kerättyä runsaasti materiaalia lyhyessä ajassa.

Nuorten kohdalla kyselytutkimus oli menetelmänä hyvä. Kyselyssä nuoret saivat vastata siihen anonyymisti, jolloin vastaukset olivat todennäköisesti rehellisempiä ja todenmukaisempia kuin esimerkiksi silloin, jos se olisi toteutettu haastattelun avulla. Onnistuin saamaan kyselystä selkeän ja sopivan pituisen. Joidenkin kysymysten kohdalla jäin pohtimaan jälkikäteen, että olisin halunnut esittää vielä tarkentavia kysymyksiä. Lopputulos oli kuitenkin ilman tarkentavia kysymyksiäkin hyvä. Sain kyselyn avulla hyvän käsityksen nuorten kiinnostuksen kohteista, toiveista ja siitä miten he kokevat hallitsevansa tulevaisuuden kannalta merkittävät taidot. Vastausprosentti jäi melko pieneksi, mutta osasin odottaa sitä. Olin kuitenkin tyytyväinen, sillä koin saavani tarpeeksi vastauksia oleellisiin kysymyksiin muodostaakseni niistä hyvän käsityksen.

Toisen asteen opetus- ja ohjaushenkilöstön kyselytutkimuksessa oli sekä hyvää että kehitettävää. Kyselytutkimuksen etuna oli, että osallistuja pystyi vastaamaan siihen silloin, kun se sopi omaan aikatauluun. Kysely ei myöskään vienyt liian kauaa aikaa. Kysely lähetettiin noin 80:lle Varian työntekijälle, jotka valikoituivat satunnaisesti. Se olisi voitu laittaa suuremmalla jakelulla, jolloin myös ammattialat olisi saaneet tasapuolisesti mahdollisuuden vastata siihen. Varian työntekijöiden lisäksi kysely lähetettiin vain yhden Vantaan lukion opetus- ja ohjaushenkilöstölle. Sen sijaan kysely olisi voitu lähettää vähintään kaikille niille lukioiden henkilöstölle, joiden toimipisteissä opiskelee Tuva-opiskelijoita. Vaikka vastausprosentti kyselyssä jäikin pieneksi, saatiin sillä hyvin monipuolisia vastauksia, joista oli tutkimuksen kannalta suuri hyöty. Haastattelujen avulla olisi saatu syvällisempää tietoa, mutta se olisi vienyt todella paljon aikaa.

Ryhmähaastatteluun sain mukaan Tuvan henkilöstöstä juuri ne, jotka työskentelevät toimipisteessä, jossa valinnaiset opinnot pääasiassa toteutetaan. Ryhmähaastattelu oli onnistunut, mutta ehkä hii-

kan yllätyksetön. Tämä johtuu siitä, että teemme jatkuvasti yhteistyötä Tuvan toimintaan ja kehitykseen liittyen. Ryhmähaastattelussa oli hyvä ilmapiiri ja kaikki saivat tasapuolisen mahdollisuuden esittää mielipiteitään ja näkemyksiään. Ryhmähaastattelun anti tuki toisen asteen opetus- ja ohjaushenkilöstön antamia vastauksia, sekä nuorten omia ajatuksia. Vaikka kaikkien tutkimusaineistojen määrä oli melko suuri, oli siitä kuitenkin helppo tehdä yhteenvedoja ja luoda kokonaiskuva. Kaikista kolmesta ryhmästä nousi esille selkeästi muutamia aiheita ja asioita. Ne oli helppo koota ja viedä ideointikokeiluun. Kyselyistä ja ryhmähaastattelusta opin, että niitä varten kannattaa tutustua perusteellisesti teoriaan ja panostaa kysymysten laatimiseen.

Kyselyistä ja haastattelusta saatiin todella hyödyllistä tietoa Tuvan opiskelijoilta ja sidosryhmiltä, joilta emme tulisi näin laajasti keräämään tietoa ilman tämän kaltaista tutkimusta. Tuvan henkilöstön kesken saimme kerrankin juteltua ajan kanssa jokin aihealue kunnolla läpi. Erityisesti esille nousseet aiheet olivat digitaidot, elämänhallinta, vuorovaikutustaidot ja sosiaaliset taidot, joita kaikkia tarvitaan elämässä nyt ja tulevaisuudessa. Ne ovat taitoja, jotka tulevat vastaan opinnoissa, työssä ja arjessa. Nämä ja muut esille nousseet asiat ovat nyt tiedossamme ja kirjattuna ylös. Ne olivat apuna, kun valinnaisiin opintoihin ideoitiin sisältöä ja niitä tulleen hyödyntämään myös kehiteltäessä muita Tuva-koulutuksen osia.

Itse aivoriihityöpaja oli ehkä opinnäytetyön mielenkiintoisin ja odotetuin työvaihe. Aivoriihityöskentelyssä oli hyvä suunnitelma, joka toimi ja antoi tilaa improvisoinnille. Sen kolme vaihetta oli selkeät. Kun muistutti osallistujia pysymään aina kunkin vaiheen aiheessa, pystyttiin etenemään loogisesti, selkeästi ja saatiin hyvä lopputulos. Olin ensimmäistä kertaa yksin vastuussa ideoinnin ohjaamisesta ja suoriuduin siitä ihan hyvin, vaikka alkuun olo olikin epävarma. Olin varannut työskentelyyn hyvin aikaa ja sen seurauksena pääsimmekin ideoinnissa pidemmällä kuin olin ajatellut. Aivoriihen lopputuloksessa oli sekä uutta että vanhaa. Sillä tarkoitan, että toisaalta se tarjosi ennalta arvattavia ja aiemmin keskusteluissa esiin nousseita ideoita, mutta myös jotakin uutta. Opiskelijoita ei saatu edes herkkutarjoilujen avulla houkuteltua mukaan ideointiin, joka on ainoa asia, joka jäi harmittamaan. Olisi ollut mielenkiintoista nähdä, mitä opiskelijat olisivat itse ideoineet.

Tutkimus oli siinä määrin onnistunut, että sen avulla saatiin luotua jotakin uniikkia Vantaan Tuvalle. Kuitenkin itselleni henkilökohtaisesti ja muille Varian Tuva-koulutuksen toteuttajille tärkeintä oli, että saimme ideoitua ja luotua sellaista sisältöä, jonka avulla voimme saada nuoret viihtymään Tuvalle paremmin ja oppimaan uusia taitoja. Nuoret tulevat Tuvalle monin eri perustein, mutta yhteistä lähes kaikille on se, että he kaipaavat lukemisen sijaan ja rinnalle konkreettista tekemistä. Tulevien valinnaisten opintojen avulla saamme nuoret ylös pulpeteista, ehkä jättämään älypuhelimetkin hetkeksi taskuun ja tekemään jotain sellaista, josta on sekä hyötyä että viihdettä.

Lopputuloksena saimme toisistaan hyvin erilaisia kursseja valinnaisiin opintoihin, joista suurin osa löytää varmasti itseään kiinnostavan sisällön. Viihteen ja virikkeiden varjolla voimme opettaa nuorille vuorovaikutustaitoja ja sosiaalista heitä toimimaan pareittain tai ryhmissä. Ehkä saamme heidät toimimaan itseohjautuvasti, pohtimaan oman työn merkitystä ja ottamaan vastuuta toimistaan ja opinnoistaan. Valinnaisten opintojen avulla voimme vahvistaa niin monia tulevaisuudessa tarvittavia taitoja, sekä niitä oppimisvalmiuksia, joita toisen asteen opinnoissa tarvitaan ja joita siellä opettava

henkilökunta odottaa nuorille olevan. Digitaitoja tulemme vahvistamaan niin valinnaisten opintojen kuin osana muitakin koulutuksen osia.

Olen ollut mukana useissa suunnittelu- ja kehitystehtävissä ja koen olevani kokenut projektityöntekijä. En kuitenkaan ole aiemmin johtanut ja ollut itsenäisesti vastuussa mistään projektista samalla tavalla kuin tässä opinnäytetyössä. Opin arvostamaan suunnittelun merkitystä ja teorian tarjoamaa faktaa. Kun suunnitelmat ovat selkeät, yksityiskohtaiset ja aikataulutettu, mutta niissä on joustovaraa, niin projektia on huomattavasti miellyttävämpi viedä eteenpäin. Tällaiselle projektille on hyvä antaa riittävästi aikaa ja pitää motivaatiota yllä selkeällä tavoitteella. Aikataulu oli tällä kertaa hiukan tiukka, mutta siinä pysyttiin ja tavoitteeseen päästiin jopa odotuksia paremmin.

LÄHTEET

- Black, Anita, Asadorian, Dana & Dunnett, Hannah 2017. 8 Key truths about generation Z. Luettu 19.11.2022. Verkkojulkaisu saatavilla <https://archive.researchworld.com/8-key-truths-about-generation-z/>
- Deloitte 2022. Global 2022 Gen Z and Millennial survey. Verkkojulkaisu saatavilla: https://www.deloitte.com/content/dam/assets-shared/docs/deloitte-2022-genz-millennial-survey.pdf?icid=learn_more_content_click?icid=learn_more_content_click
- Digi- ja väestötietovirasto 2021. Digi tuli töihin – nämä ovat työntekijän 5 tärkeintä taitoa. Luettu 26.11. 2021. Verkkojulkaisu saatavilla: <https://www.sttinfo.fi/tiedote/digi-tuli-toihin-nama-ovat-tyontekijan-5-tarkeinta-digitaitoa?publisherId=3777&releaseId=69917513>
- Dufva, Mikko, Wartiovaara, Anna & Vataja Katri 2021. Työn tulevaisuudet megatrendien valossa. Julkaistu 2.9.2021. Verkkojulkaisu saatavilla: <https://www.sitra.fi/artikkelit/tyon-tulevaisuudet-megatrendien-valossa/>
- Duunitori 2015. Innovatiivisuus- miksi se on tärkeää ja miten sitä voi kehittää. Luettu 26.11. 2022. Verkkojulkaisu saatavilla: <https://duunitori.fi/tyoelama/innovatiivisuus-miksi-se-on-tarkeaa-ja-miten-sita-voi-kehittaa>
- Eperusteet 2022. Tutkintokoulutukseen valmentava koulutus. Luettu 14.11.2022. Verkkojulkaisu saatavilla: <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/kooste/tutkintoonvalmentava>
- Helsingin yliopisto 2022. Tulevaisuuden työelämätaidot. Henkilöstön kehittämisen tueksi. Luettu 12.12.2022. Verkkojulkaisu saatavilla: <https://hyplus.helsinki.fi/wp-content/uploads/2021/06/Tulevaisuuden-tyoelamataidot.pdf>
- Heikkilä, Tarja 2014a. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita.
- Heikkilä Tarja 2014b. Tutkimuksen luotettavuuden arviointi. Luettu 18.3.2023. Verkkojulkaisu saatavilla: <http://www.tilastollinentutkimus.fi/7.RAPORTOINTI/TutkimuksenLuotettavuus.pdf>
- Heinonen, Olli-Pekka 2019. Työn tuuli 1/2019: Tulevaisuuden osaaminen ja henkilöstöjohtaminen. Verkkojulkaisu saatavilla: https://www.henry.fi/media/ajankohtaista/tyon-tuuli/tyon-tuuli_012019_20190613_links.pdf
- Hirsijärvi, Sirkka & Hurme, Helena. Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.
- Hyvärinen, Matti, Nikander, Pirjo & Ruusuvaara, Johanna 2017. Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino.
- Hätönen, Heljä 2011. Osaamiskartoituksesta kehittämiseen. Helsinki: Edita
- Innokylä 2022. Työkalu: Aivoriihi. Luettu 12.11.2022. Verkkojulkaisu saatavilla: <https://innokyla.fi/fi/tyokalut/aivoriihi>
- Juhila, Kirsi 2023. Teemoittelu. Luettu 15.3.2023. Verkkojulkaisu saatavilla: <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/teemoittelu/>
- Kallonen, Tarja & Kuhmoinen, Annemari 2021. Jatkuva oppiminen: työelämän tärkein taito. Helsinki: Kauppakamari

- Koulutus.fi 2019. Mitä on osaamisen kehittäminen. Luettu 30.11.2022. Verkkojulkaisu saatavilla: <https://www.koulutus.fi/oppaat/mita-on-osaamisen-kehittaminen-15630>
- Kupias, Päivi & Peltola, Raija 2019. Oppiminen Työssä. Helsinki: Gaudeamus.
- Luostarinen, Aki & Nieminen, Juuso Henrik 2019. Arvioinnin käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus
- Manka, Marja-Liisa & Manka, Marjut 2016. Työhyvinvointi. Helsinki: Taletum Media
- Majonen, Juha 2019. Toimintakulttuuri, resurssit ja pedagogia: oppilaan tukea edistävät ja vaikeuttavat tekijät fyysisessä, sosiaalispedagogisessa ja teknologisessa oppimisympäristössä. Joensuu: Väitöskirja. https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/21308/urn_isbn_978-952-61-3132-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Mielenihmeet 2022. Z-sukupolvi on yhä surullisempi ja huolestuttavampi. Luettu 19.11.2022. Verkkojulkaisu saatavilla: <https://mielenihmeet.fi/z-sukupolvi-on-yha-surullisempi-ja-huolestuttavampi/>
- Ojasalo, Katri, Moilanen, Teemu & Ritalahti, Jarmo 2015. Kehittämistyön menetelmät: uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: Sanoma Pro Oy.
- Okka-Säätiö 2022. Kestävä kehitys johtamiseen, opetukseen ja arkeen. Luettu 14.12.2022. Verkkojulkaisu saatavilla: [Koulu ja ympäristö 2022. Kestävä kehitys johtamiseen, opetukseen ja arkeen.](https://www.okka-saatiö.fi/)
- Opetushallitus 2019. Osaaminen 2035. Verkkojulkaisu saatavilla: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/osaaminen_2035.pdf
- Opetushallitus 2022a. Ammatillinen koulutus Suomessa. Luettu 7.11.2022. Verkkojulkaisu saatavilla: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/ammattillinen-koulutus-suomessa>
- Opetushallitus 2022b. Mitä on tutkintokoulutukseen valmentava koulutus (TUVA)? Luettu 31.10.2022. Verkkojulkaisu saatavilla: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/mita-tutkintokoulutukseen-valmentava-koulutus-tuva>
- Opetushallitus 2022 c. Elinikäisen oppimisen avaintaidot. Luettu 30.11.2022. Verkkojulkaisu saatavilla: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/elinikaisten-oppimisen-avaintaidot>
- Opetushallitus 2023. TUVA-koulutuksessa aloitti syyslukukaudella runsaat 8000 opiskelijaa. Luettu 12.3.2023. Verkkojulkaisu saatavilla: <https://www.oph.fi/fi/uutiset/2023/tuva-koulutuksessa-aloitti-syyslukukaudella-runsaat-8-000-opiskelijaa>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö 2022. Oppivelvollisuuden laajentaminen. Luettu 7.11.2022. Verkkojulkaisu saatavilla: <https://okm.fi/oppivelvollisuuden-laajentaminen>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö 2023. Lukiokoulutus. Luettu 2.1.2023. Verkkojulkaisu saatavilla: <https://okm.fi/lukiokoulutus>
- Opintopolku 2022. ePerusteet: Tutkintokoulutukseen valmentava koulutus. Luettu 31.10.2022. Verkkojulkaisu saatavilla <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/tutkintoonvalmentava/7534950/tekstikappale/7534974>
- Opintopolku 2023. ePerusteet: Työelämätaidoista ja työelämässä tapahtuva oppiminen. Luettu 15.1.2023. Verkkojulkaisu saatavilla: <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/tutkintoonvalmentava/7534950/koulutuksenosa/7535295>
- Oppisopimus.fi 2022. Mikä on oppisopimus. Luettu 3.12.2022. <https://oppisopimus.fi/opiskelijalle/oppisopimuskoulutus/>

- Pihlas, Nina 2020. Z-sukupolvi kyseenalaistaa ennakkoluulottomasti myös auktoriteetit. Luettu 19.11.2022. Verkkojulkaisu saatavilla: <https://tat.fi/z-sukupolvi-kyseenalaistaa-ennakoluulottomasti-mynos-auktoiteetit/>
- Pitkäranta, Ari 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Jokioinen: eOppi oy.
- Päivinen, Siru 2012. Yle: Oppimisen vallankumous täydessä vauhdissa. Luettu 3.12.2022: Verkkojulkaisu saatavilla: <https://yle.fi/a/3-5775541>
- Ryky, Pinja & Vesa, Anna-Maija 2021. Sitra: Neljä organisaatiota kertoo, miksi osaamisen tunnistaminen on tärkeää. Luettu 8.1.2023. Verkkojulkaisu saatavilla: <https://www.sitra.fi/artikkelit/nelja-organisaatiota-kertoo-miksi-osaamisen-tunnistaminen-on-tarkeaa/>
- Ryky, Pinja & Arola, Milma 2021. Sitra: Saatko osaamisen esiin? 7 havaintoa taitojen tunnistamisesta. Luettu 8.1.2023. Verkkojulkaisu saatavilla: <https://www.sitra.fi/artikkelit/seitseman-havaintoa-oman-osaamisen-tunnistamisesta/>
- Savon ammattiopisto 2022. Termit haltuun. Luettu 3.12.2022. <https://sacky.fi/fi/hakijalle/koulutusalat/termit-haltuun>
- Seppänen, Eija 2021. TAT nuorten tulevaisuusraportti 2021. Verkkojulkaisu saatavilla: https://tat.fi/wp-content/uploads/2021/11/Nuorten_tyoelamamaisemat_web.pdf
- Singh, Pauline 2019. Z-sukupolven työelämäorientaatiot: uuden sukupolven käsitykset ja odotukset työelämästä. Itä-Suomen yliopisto, Pro gradu- tutkielma. https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/21647/urn_nbn_fi_uef-20190759.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Sitra 2019a. Kohti elinikäistä oppimista. Verkkojulkaisu saataville: <https://www.sitra.fi/app/uploads/2019/03/kohti-elinikaista-oppimista.pdf>
- Sitra 2019b. Kohti osaamisen aikaa. Verkkojulkaisu saatavilla: <https://www.sitra.fi/app/uploads/2019/02/kohti-osaamisen-aikaa.pdf>
- Tapscott, Don 2010. Syntynyt digiaikaan- sosiaalisen median kasvatit. Jyväskylä: Docendo
- Tienari, Janne & Piekkari Rebecca 2011. Z ja epäjohtaminen. Helsinki: Taletum.
- Tietosuojavaltuutetun toimista 2023. Mikä on henkilötietoa. Luettu 18.3.2023. Verkkojulkaisu saatavilla: <https://tietosuoja.fi/mika-on-henkilotieto>
- TAT 2020. Tulevaisuuden työelämätaidot 2.0. Luettu 23.11.2022. Verkkojulkaisu saatavilla: <https://tat.fi/tulevaisuuden-tyoelamataidot-2-0/>
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Valli, Raine & Aarnos, Eija 2018. Ikkunoita tutkimusmetodeihin. 1 Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus. eKirja.
- Valli, Raine & Aaltola Juhani 2018. Ikkunoita tutkimusmetodeihin. 2, Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä PS-kustannus. eKirja.
- Vantaa 2021. Tuva-palvelumuotoilu. Julkaistua lähdeä ei saatavilla.
- Vantaa 2022a. Nuorten työpajat. Luettu 2.11.2022. Verkkojulkaisu saatavilla: <https://www.vantaa.fi/fi/palveluhakemisto/palvelu/nuorten-tyopajat#tab-introduction>

Vantaa 2022b. Uusi Tuva-koulutus mahdollistaa oman opintopolun pohtimisen peruskoulun jälkeen. Luettu 31.10.2022. Verkkajulkaisu saatavilla: <https://www.vantaa.fi/fi/ajankohtaista/artikkeli/uusi-tuva-koulutus-mahdollistaa-oman-opintopolun-pohtimisen-peruskoulun-jalkeen>

Vantaa 2023. Lukiokoulutus Vantaalla. Luettu 2.1.2023. Verkkajulkaisu saatavilla: <https://www.vantaa.fi/fi/kasvatus-ja-koulutus/lukiokoulutus/lukiokoulutus-vantaalla#tab-introduction>

Varia 2022. Hae opiskelemaan Variaan: koulutustarjonta. Luettu 3.12.2022. <https://varia.vantaa.fi/fi/hae-opiskelemaan-variaan>

Varia 2022b. Opiskelijan oppisopimus. Luettu 3.12.2022. <https://varia.vantaa.fi/fi/opiskelijan-oppisopimus>

Vilka, Hanna 2021. Näin onnistut opinnäytetyössä: ratkaisut tutkimuksen umpikujiin. Jyväskylä: PS-kustannus

Vuori, Jaana 2023. Tutkimusetiikka ihmistieteissä. Luettu 18.3.2023. Verkkajulkaisu saatavilla: <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/tutkimusetiikka/tutkimusetiikka-ihmistieteissa/>

LIITE 1: KYSELY TUVA-OPISKELIJOILLE

Tuvan valinnaisten opintojen kehittäminen

Kysely toteutetaan Vantaan Varian Tuva-opiskelijoille. Kyselyn tavoitteena on kerätä tietoa siitä, millaisia opintoja voitaisiin tarjota Tuva-koulutuksen valinnaisina opintoina. Valinnaiset opinnot voivat olla jotakin sellaista jotka vahvistavat opiskelijoiden tietoja ja taitoja, joiden avulla he menestyvät jatko-opinnoissa, työelämässä tai arjessa. Valinnaiset opinnot ovat vapaaehtoisesti valittavia opintoja ja sisällöltään sellaista, mitä ei Tuvassa ole tarjolla tällä hetkellä.

* Pakollinen

1. Kerro alkuun kuka on opettajasi

2. Oletko kiinnostunut suorittamaan ammatillisia opintoja TUVU-vuoden aikana?

Kyllä

En

3. Mikä ammatillinen koulutus kiinnostaa sinua eniten? *

- Ajoneuvoalan perustutkinto
- Elintarvikealan perustutkinto
- Hius- ja kauneudenhoitoalan perustutkinto
- Kone- ja tuotantotekniikan perustutkinto
- Lentokoneasennuksen perustutkinto
- Logistiikka-alan perustutkinto
- Matkailualan perustutkinto
- Media-alan ja kuvallisen ilmaisun perustutkinto
- Pintakäsittelyn perustutkinto
- Puhtaus- ja kiinteistöalan perustutkinto
- Rakennusalan perustutkinto
- Ravintola- ja cateringalan perustutkinto
- Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto
- Sähkö- ja automaatioalan perustutkinto
- Talotekniikan perustutkinto
- Tieto- ja viestintätekniikan perustutkinto
- Turvallisuusalan perustutkinto
- Joku muu
- Ei mikään näistä

4. Mikä ammatillinen koulutus kiinnostaa sinua toiseksi eniten? *

- Ajoneuvoalan perustutkinto
- Elintarvikealan perustutkinto
- Hius- ja kauneudenhoitoalan perustutkinto
- Kone- ja tuotantotekniikan perustutkinto
- Lentokoneasennuksen perustutkinto
- Logistiikka-alan perustutkinto
- Matkailualan perustutkinto
- Media-alan ja kuvallisen ilmaisun perustutkinto
- Pintakäsittelyn perustutkinto
- Puhtaus- ja kiinteistöalan perustutkinto
- Rakennusalan perustutkinto
- Ravintola- ja cateringalan perustutkinto
- Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto
- Sähkö- ja automaatioalan perustutkinto
- Talotekniikan perustutkinto
- Tieto- ja viestintätekniikan perustutkinto
- Turvallisuusalan perustutkinto
- Joku muu
- Ei mikään näistä

5. Minkä alan opinnoista olet kiinnostunut?

6. Oletko kiinnostunut jostakin seuraavista taito- ja taideaineista?

- Tekninentyö, kovat materiaalit
- Tekninentyö, pehmeät materiaalit
- Musiikki
- Kotitalous
- Kuvaamataito
- En ole kiinnostunut näistä
- Joku muu

7. Mikä muu taito- tai taideaine sinua kiinnostaa?

8. Mitä näistä digitaidoista osaat hyvin? *

- Sähköpostin lukeminen ja kirjoittaminen
- Wordin käyttö
- Esityksen tekeminen
- Kirjautuminen eri järjestelmiin (hyvän salasanan tekeminen)
- Excelin käyttö
- Etäkokousvälineet (Teams, Zoom)
- Tietosuojakäytännöt
- Kuvankäsittely
- Tiedonhaku (googlettaminen)

9. Missä näistä digitaidoissa tarvitset lisää tietoa / opetusta?

- Sähköpostin lukeminen ja kirjoittaminen
- Wordin käyttö
- Esityksen tekeminen
- Excelin käyttö
- Etäkokousvälineet (Teams, Zoom)
- Tietosuojakäytännöt
- Kuvankäsittely
- Tiedonhaku (googlettaminen)
- Kirjautuminen eri järjestelmiin (hyvän salasanan luominen)

10. Oletko ollut työharjoittelussa, kesätöissä tai tehnyt töitä koulun ohella?

- Ei
- Kyllä

11. Missä kahdessa (2) työelämäntaidossa tarvitset mielestäsi vielä harjoitusta?

Valitse enintään 2 vaihtoehtoa.

- Täsmällisyys. Olet ajoissa töissä, teet sovitut työt ajallaan, ym.
- Luotettavuus. Teet sovitut työt huolellisesti, et puhu työpaikan asioista ulkopuolisille, ym.
- Tiimityötaidot
- Vuorovaikus- ja sosiaaliset taidot
- Ongelmanratkaisutaidot
- Oma-aloitteisuus
- Erilaisuuden hyväksyminen
- Joustavuus
- Halu kehittyä ja oppia uusia taitoja
- Monipuoliset digitaidot
- Tiedonhakutaidot
- Vastuullisuus ja kestävä kehityksen mukaan toimiminen

12. Mitkä näistä työelämätaidoista osaat jo hyvin?

- Täsmällisyys. Olet ajoissa töissä, teet sovitut työt ajallaan, ym.
- Luotettavuus. Teet sovitut työt huolellisesti, et puhu työpaikan asioista ulkopuolisille, ym.
- Tiimityötaidot
- Vuorovaikus- ja sosiaaliset taidot
- Ongelmanratkaisutaidot
- Oma-aloitteisuus
- Erilaisuuden hyväksyminen
- Joustavuus
- Halu kehittyä ja oppia uusia taitoja
- Monipuoliset digitaidot
- Tiedonhakutaidot
- Vastuullisuus ja kestävä kehityksen mukaan toimiminen

13. Haluaisitko opiskella Tuva vuoden aikana jotakin sellaista, mitä Tuvalla ei ole ollut tarjolla vielä?

- Kyllä
- Ei

14. Mitä haluaisit opiskella Tuva vuoden aikana?

15. Millaisessa oppimisympäristössä viihdyt parhaiten

Valitse enintään 2 vaihtoehtoa.

- Koulussa, luokassa
- Etäopiskelu
- Työpaikalla
- Koulussa, työsalissa tapahtuva oppiminen
- Etänä ja koulussa
- Koulussa ja työpaikalla
- Työsalissa ja työpaikalla

16. Olisitko valmis kokeilemaan vapaaehtoistyötä osana opintoja?

Kyllä

En

17. Millainen vapaaehtoistyö sinua kiinnostaa?

18. Mikä on unelmatyösi?

<https://forms.office.com/pages/designpagev2.aspx?lang=fi-FI&origin=OfficeDotCom&route=Start&sessionid=19613d9b-22c4-4fb1-96f1-19b4ebbd...> 8/9

21.1.2023 11.21

Tuvan valinnaisten opintojen kehittäminen

19. Mitä taitoja unelmatyössäsi tarvitaan erityisesti?

LIITE 2: KYSELY TOISEN ASTEEN OPETUS- JA OHJAUSHENKILÖSTÖLLE

Tuva-koulutuksen valinnaisten opintojen kehittäminen.

Kysely toteutetaan opettajille, jotka työskentelevät toisen asteen koulutuksessa. Kyselyn tavoitteena on kerätä taustatietoa opinnäytetyötäni varten, jossa aiheena on kehittää Tuva-koulutuksen valinnaisia opintoja.

Valinnaiset opinnot voivat sisältää sellaisten tietojen ja taitojen opetusta, jotka lisäävät opiskelijan menestymistä jatko-opinnoissa, työelämässä tai arkielämässä.

* Pakollinen

1. Opetatko / Ohjaatko

- Ammatillisia opintoja
- YTO-opintoja
- Lukio-opintoja
- Muu

2. Millaiset taidot auttavat nuoria siirtymään ammatillisiin opintoihin?

3. Millaiset taidot auttavat nuoria siirtymään lukio-opintoihin?

4. Mitkä opiskelutaidot ovat useimmiten nuorilla puutteellisia? Minkä opiskelutaidon /-taitojen kehittämiseen voitaisi kiinnittää enemmän huomiota Tuva-opinnoissa? *

5. Mitkä näistä digitaidoista kaipaavat eniten lisäharjoitusta nuorilla? *

- Sähköpostin kirjoittaminen ja lähettäminen liitteineen
- Wordin käyttö
- Selkeän ja visuaalisen esityksen tekeminen
- Excelin peruskäyttö
- Etäkokousvälineiden käyttö (Teams, Zoom)
- Tietosuojakäytänteet
- Tiedonhakutaidot
- Raportin kirjoittaminen kieliopin mukaisesti

6. Muuta mainittavaa nuorten digitaidoista?

7. Mitkä työelämätaidot vaativat useimmiten nuorilla lisäharjoitusta?
(Palaute työelämästä tai oma kokemus)

- Täsmällisyys
- Luotettavuus. Töiden tekeminen sovitusti, vaitiolovelvollisuus
- Tiimityötaidot
- Ongelmanratkaisutaidot
- Luovuus ja innovointi
- Oma-aloitteisuus
- Erilaisuuden sietäminen
- Muutoksen sietäminen
- Joustavuus
- Halu oppia uutta ja kehittyä
- Vastuullisuus, kestävän kehityksen mukaan toiminen
- Keskeneräisyyden sietäminen
- Itsensä johtaminen

8. Mitkä työelämätaidot tulevat korostumaan entisestään opettamallasi
ammattialalla tai aineessa tulevaisuudessa?

9. Muuta sanottavaa työelämätaidoista?

10. Mikä tai mitkä taito- ja taideaineista lisäävät niitä taitoja, joita opetettavallasi alalla tai aineessa lisää siinä menestymistä?

- Tekninentyö, kovat materiaalit
- Tekninentyö, pehmeät materiaalit
- Musiikki
- Kuvaamataito
- Kotitalous
- Joku muu

11. Mikä muu taito- tai taideaine on hyödynnettävissä opettamaasi alaan tai aineeseen?

12. Mitä arjessa tarvittavia taitoja Tuva-opiskelijoille voitaisi opettaa?

13. Tuleeko mieleen muita tietoja tai taitoja, joita erityisesti nuorille voitaisi opettaa osana Tuva-opintoja?

14. Millaista yhteistyötä voisit kuvitella tekeväsi Tuva-koulutuksen kanssa?

15. Olisitko valmis ottamaan Tuva-opiskelijan suorittamaan ryhmäsi kanssa jotakin ammatillista tutkinnon osaa? Mitä?
(ammatillisen koulutuksen opettajille/ohjaajille suunnattu kysymys)

16. "Sana on vapaa" viestiä Tuva-opintojen suunnittelijoille ja toteuttajille?

LIITE 3: KYSELY VARIAN TUVAN OPETUS- JA OHJAUSHENKILÖSTÖLLE

Ryhmähaastattelu Tuva opetus- ja ohjaushenkilöstölle 26.1.2023

1. Mitkä taidot auttavat Tuva-opiskelijoita siirtymään toisen asteen opintoihin?
2. Missä opiskelutaidoissa on havaittu eniten puutteita Tuva-opiskelijoilla?
3. Mitkä digitaidot kaipaavat nuorilla eniten lisäharjoitusta?
  - a. sähköpostin kirjoittaminen ja lähettäminen liitteineen
  - b. Word
  - c. PowerPoint
  - d. Excel
  - e. Etäkokousvälineet
  - f. Tietosuojakäytänteet
  - g. Tiedonhakutaidot
  - h. raportin kirjoittaminen kieliopin mukaisesti
4. Mitä näistä digivälineistä käytetään Tuva-koulutuksessa ja mihin?
5. Muuta mainittavaa digitaidoista?
6. Mitkä työelämätaidot vaativat Tuva-opiskelijoilla useimmin lisäharjoitusta?
  - a. täsmällisyys
  - b. luotettavuus
  - c. tiimityötaidot
  - d. ongelmanratkaisutaidot
  - e. luovuus ja innovointi
  - f. oma-aloitteisuus
  - g. erilaisuuden sietäminen
  - h. muutoksen sietäminen
  - i. joustavuus
  - j. halu oppia ja kehittyä
  - k. vastuullisuus, kestävän kehityksen mukaan toiminen
  - l. keskenetäisyyden sietäminen
  - m. itsensä johtaminen
  - n. sitoutuminen
7. Mitä näistä taidoista harjoitellaan Tuva-koulutuksen aikana ja miten?
8. Muuta mainittavaa työelämätaidoista?
9. Mitkä arjessa tarvittavat taidot vaativat eniten lisäharjoitusta Tuva-opiskelijoilla?
10. Mitä taito- ja taideaineita Tuva-koulutuksessa voitaisi opettaa?
11. Mitkä ammattialat kiinnostavat eniten Tuva-opiskelijoita opetus- ja ohjaushenkilöstön näkökulmasta?
12. Onko Valmassa, Luvassa tai kymppiluokilla ollut mahdollisuus tehdä vapaaehtoistyötä osana opintoja?
Mitä, miten? kokemukset?
13. Vapaata keskustelua Tuva-koulutuksen valinnaisiin opintoihin liittyen